

PULSUL GEOSTRATEGIC

Motto: „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii“ I.L.Caragiale

'Rimland'-ul ponto-baltic sau 'containment'-ul Federației Ruse

Promisiuni respectate

Aliatii Imperiului Otoman din Primul Război Mondial

Realism nuclear - o evaluare a competiției strategice dintre Iran și Israel

Israel: era schimbărilor, sau doar schimbare de lideri?

Siria: drumul de întoarcere la casa arabă?

EDITORIAL

3 Întâlnirea Biden-Putin. Reluarea dialogului?

Constantin IACOBIȚĂ

SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ

5 Rimland-ul ponto-baltic sau containment-ul Federației Ruse

**Cristian BARNA și
Adrian POPA**

9 Promisiuni respectate

Ion I. JINGA

11 Afganistan: punctul final al celui mai lung război al Americii?

Dumitru CHICAN

14 Joe Biden: primele o sută de zile la Casa Albă

Dinu COSTESCU

17 Între Beijing și Teheran: Un altfel de „afacere a secolului”

Reza SHAHRESTANI

19 În perspectiva summitului Biden – Putin: Moscova și Occidentul – un pas înainte, treizeci de ani înăpoi

Dinu COSTESCU

MAREA NEAGRĂ

21 Selçuk COLAKOĞLU: „Situția internă actuală din Turcia și politica sa externă înfățișează un tablou complicat și haotic.”

24 Aliții Imperiului Otoman din Primul Război Mondial

James NOONE

34 Turcia: înapoi la „zero probleme”?

Dinu COSTESCU

ORIENTUL MIJLOCIU

36 Ultimele ore înainte de revenirea la acordul nuclear

Eva J. KOULOURIOTIS

38 Israel: era schimbărilor, sau doar schimbare de lideri?

Dumitru CHICAN

43 Alegerile prezidențiale din Siria: un război încă neîncheiat

Dumitru CHICAN

45 Operațiunea „Sheikh Jarrah”: încă un zăvor la porțile păcii în Palestina?

Dumitru CHICAN

51 Armistițiul în Palestina: un *déjà vu* sau începutul păcii durabile?

Dumitru CHICAN

52 De la „Oslo – Fatah”, la „Oslo – Hamas”?

Munir SALAMEH

54 Orientul Mijlociu: așteptându-l pe... Joe Biden

Dumitru CHICAN

57 Pe calea spre „pacea atomică”: Israel și Iran își arată mușchii

Dinu COSTESCU

59 Siria: drumul de întoarcere la casa arabă?

Maher NABOULSI

62 Despre autori

Motto: „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii”—I.L.Caragiale

EDITORIAL

Întâlnirea Biden-Putin. Reluarea dialogului?

Constantin IACOBIȚĂ

Întâlnirea Biden-Putin, susținută și criticată aproape în egală măsură în săptămânile premergătoare, a avut loc într-un context care a prilejuit, pentru cei doi lideri și în special pentru liderul de la Kremlin, clarificări relevante din punctul de vedere al modului în care să fie abordate și derulate discuțiile, precum și al așteptărilor de la acestea.

Ce a văzut Vladimir Putin cu prilejul desfășurării summitului G7 din Marea Britanie, summitului NATO de la Bruxelles, precum și al întâlnirilor relevante pe care președintele SUA le-a avut pe marginea acestora și la ce concluzii ar fi putut ajunge liderul de la Kremlin?

În primul rând - și edificator în privința profunzimii schimbării în abordarea și atitudinea Washingtonului față de Aliații europeni după patru ani de președinție Trump, afirmarea cu tărie a faptului că „America a revenit” și privește cu maximă seriozitate angajamentul derivând din Articolul V - privind apărarea comună.

Cele de mai sus pot fi considerate încărcătura principală - cu caracter de reasigurare a Aliaților europeni - de pe „talerul pozitiv” al balanței indicând tăria legăturii transatlantice. Aici ar mai putea fi adăugat faptul că Washingtonul și Bruxellesul au convenit să se angajeze semnificativ la contracararea pandemiei de COVID-19 pe plan mondial și să abordeze mai unitar provocarea reprezentată de China.

De cealaltă parte, pe „talerul negativ” al acestei balanțe, care de fapt este în avantajul Rusiei, liderul de la Kremlin ar fi putut plasa încărcături cu potențial semnificativ de exploatare.

În primul rând, faptul că unitatea transatlantică rămâne în continuare marcată de diviziuni și neîncredere. Negocierile pe care președintele Joe Biden le-a derulat la Bruxelles cu reprezentanții UE relevanți nu s-au soldat cu un aranjament de încheiere a conflictului de 17 ani pe tema subvențiilor pentru marii producători de aeronave Airbus și Boeing, așa cum se spera, ci doar cu un armistițiu de cinci ani. Termenii acestui armistițiu, problema mult mai spinoasă a taxelor impuse de fostul președinte Donald Trump asupra oțelurilor și aluminiului importate din UE, divergențele pe tema transferurilor de date și a taxării emisiilor de carbon arată că parteneriatul transatlantic se află departe de a fi atât de puternic pe cât și-l doresc părțile.

În al doilea rând, este vorba despre „frontul” transatlantic anti-China. Astfel, la summitul G7 din 11-13 iunie par să fi fost puse, în anumită măsură și declarativ, bazele acestui front comun, iar la summitul NATO din 14 iunie pare să fi fost formalizat acest front - China fiind declarată, în comunicatul final, drept risc de securitate. Ori, evoluțiile din ultimele luni la nivelul Organizației Mondiale a Comerțului și chiar discuțiile care au avut loc la summitul G7 din Anglia evidențiază că, cel puțin în domeniul comerțului, există mai multă aliniere între UE și China decât între UE și SUA. Iar o unitate transatlantică în fața Chinei va depinde decisiv de interesele Franței și Germaniei, care au în China piața principală pentru exporturile lor.

Însă dincolo de aceste aspecte de natură comercială, trebuie remarcat faptul că, imediat după declararea intenției de amendare a rolului tradițional al NATO - acela de a uni comunitatea transatlantică politic și militar împotriva Rusiei, Beijingul a anunțat, prin Ministerul său de Externe, întărirea legăturilor dintre China și Rusia.

În al treilea rând, și nu neapărat reflectând ponderea factorului pe talerul respectiv al balanței, a fost neinclusiunea, în comunicatul final al summitului NATO, a unui angajament concret față de Ucraina. Mai mult, la conferința de presă care a urmat summitului NATO, președintele Joe Biden a răspuns la întrebarea privind acederea Ucrainei în Alianță folosind formula „rămâne de văzut”. Ceea ce denotă grija Washingtonului de a nu trece peste „liniile roșii” impuse de Moscova.

Pentru completarea, în oarecare măsură, a tabloului expus mai sus, se impune a menționa că, la conferința de presă de la încheierea summitului NATO, președintele Joe Biden a subliniat că s-a consultat cu omologii Aliați pe larg în perspectiva întâlnirii cu Vladimir Putin.

În lumina celor de mai sus, ce se poate spune despre discuțiile Biden-Putin și rezultatele acestora, așa cum au fost ele prezentate de cele două părți, care în zilele premergătoare întâlnirii anunțau că au așteptări reduse?

Expunerile/răspunsurile celor doi lideri la conferințele de presă care au urmat întâlnirii au confirmat ceea ce părțile prognoza anterior: progrese reduse.

Cele mai importante realizări ar putea fi descrise astfel:

- a fost reconfirmată și reafirmată nevoia și importanța contactelor și dialogului strategic la cel mai înalt nivel;
- delegațiile au avut un dialog consistent, pragmatic, la obiect, într-o atmosferă constructivă;
- cu toate că punctele de divergență au fost numeroase, părțile au încercat să-și înțeleagă pozițiile reciproc;
- așa cum a fost precizat și în comunicatul comun publicat de Casa Albă, a fost reiterat angajamentul celor două părți privind stabilitatea nucleară (fiind evidențiată extinderea recentă a *New START*) și a fost convenită lansarea „în viitorul apropiat” a unui dialog privind stabilitatea strategică, vizând punerea bazelor pentru viitorul controlului armamentelor și al măsurilor de reducere a riscului.

La cele de mai sus ar putea fi menționat faptul că Vladimir Putin a realizat, dacă nu o făcuse deja până la momentul întâlnirii, că administrația Biden este diferită față de administrația Trump și chiar față de administrația Obama - care a promovat consistent obiectivul (nerealist, de altfel) unei resetări a relației cu Rusia.

La capitolul „nerealizări”, putem observa:

- nivelul de încredere între cele două părți este foarte scăzut, așa cum a reieșit și din conferințele de presă post-întâlnire ale celor doi președinți;
- este puțin probabil ca Vladimir Putin să își schimbe abordarea și comportamentul pe componentele relației Rusia-SUA sau în ceea ce privește politicile regionale și internaționale ale Rusiei. Dacă s-ar fi ajuns la un numitor comun pe vreuna dintre problemele discutate de cele două delegații, progresele ar fi fost menționate măcar de unul din cei doi lideri;
- tot puțin probabil este ca Ucraina să fi constituit una din temele prioritare ale agendei de discuții, în condițiile în care prima parte a turneului european al președintelui Biden nu a relevat nimic încurajator pentru Ucraina în acest sens (de reținut că agenda summitului NATO nu a mai inclus, în acest an, Comisiile NATO-Ucraina și NATO-Georgia). Iar în situația în care ar fi ocupat o poziție fruntașă pe agendă, „linia roșie” reiterată de Vladimir Putin la conferința de presă arată că Ucraina nu a obținut nimic în plus față de declarația de susținere verbalizată de președintele Biden după summitul NATO din 14 iunie.

Chiar dacă nu a adus lămuriri spectaculoase, întâlnirea dintre Biden și Putin a demonstrat dorința de dialog strategic și poate reprezenta o rază de speranță cel puțin prin stabilirea unui canal de comunicare constructivă între cele două părți. Este însă la fel de adevărat că acest dialog poate deveni mai dificil, din moment ce în ecuație a fost introdusă și China, care a fost explicit nominalizată, în premieră, drept o amenințare pentru NATO.

SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ

'Rimland'-ul ponto-baltic sau 'containment'-ul Federației Ruse**Profesor Cristian BARNA și Adrian POPA**

În *rimland*-ul său european, proximitatea față de o Europă rusofobă, timorată de reminiscențele traumatizante ale epocii Războiului Rece constituie un factor de îngrijorare pentru Federația Rusă.

Fiind conștientă de avantajul geopolitic pe care îl oferă accesul la mări și la oceane, tradus în termeni geopolitici prin controlul *rimland*-ului, Federația Rusă întreprinde acțiuni care să faciliteze dislocarea forței sale maritime în *rimland*-ul său strategic.

Crearea unei flote puternice este vitală pentru Federația Rusă, pentru a o despărți de „stâlpul infamiei” la care politica de *containment* ar putea pune spațiul eurasiatic.[1]

Pentru a săvârși acest deziderat, Federația Rusă trebuie să fie în măsură să își asigure ieșirea atât la mările reci ale Nordului și Estului, cât și la mările calde ale Sudului și Vestului. La 30 de ani de la disoluția URSS, Federația Rusă pare decisă să obțină avantajele pe care le conferă *rimland*-ul său și de care nu a beneficiat în perioada Războiului Rece.

Astfel, Federația Rusă urmărește să fie înconjurată de „zone-tampon” precum Kaliningrad, Belarus, estul Ucrainei, Transnistria, Osetia de Sud și Abhazia, asupra cărora să-și poată exercita influența și care să-i permită accesul la Marea Baltică, Marea Neagră și Marea Caspică, o „străpungere” a *rimland*-ului euroatlantist, format din state precum Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, Cehia, România sau Georgia, situate în „vecinătatea apropiată”. [2]

Din acest motiv, extinderea NATO și intenția Federației Ruse de protejare a „vecinătății apropiate” în Europa reprezintă coeficienții geopolitici ai unui joc cu sumă nulă, în care *rimland*-ul ponto-baltic se constituie într-o „regiune-tampon”. [3]

Din același motiv, Federația Rusă nu vrea ca statele riverane Mării Baltice și Mării Negre care au făcut parte din blocul comunist, să fie transformate în „state-tampon” de către NATO, pentru că i-ar permite controlul *rimland*-ului european al Federației Ruse. [4]

Reconfigurarea poziției Federației Ruse la adresa *rimland*-ului ponto-baltic se materializează printr-o retorică agresivă care cuprinde acuzații de încălcare a spațiului aerian [5] și chiar incidente care limitează libertatea de navigație [6] în Marea Neagră și în Marea Baltică.

Marea Baltică, ca potențială zonă de exercitare a influenței ruse, este indisolubil legată de enclava Kaliningrad, situată între Polonia și Lituania și care are ieșire la Marea Baltică. De-a lungul timpului, Kaliningrad a reprezentat o zonă de importanță strategică, flota rusească staționată în această regiune, fiind singura poartă maritimă europeană a Federației Ruse care nu îngheață iarna, permițându-i să-și păstreze frontierele impermeabile față de Germania sau Polonia. [7]

Odată cu intervenția Federației Ruse în Ucraina, NATO a conștientizat că se află în fața unui nou context geostrategic în care Federația Rusă pune în pericol securitatea membrilor și partenerilor săi din *rimland*-ul ponto-baltic.

Astfel, NATO și-a consolidat prezența în zona ponto-baltică în vederea contracarării potențialelor agresii ale Federației Ruse, asigurând în același timp garanțiile de securitate oferite membrilor săi din această regiune.

De altfel, Summitul de la Varșovia din 2016 a reprezentat un punct de cotitură în percepția NATO față de apărarea membrilor săi din *rimland*-ul ponto-baltic, cu mențiunea că NATO a abordat diferențiat riscurile de securitate la adresa statelor riverane Mării Negre, respectiv Mării Baltice: „Deși în urma anexării Crimeii, Alianța a promis că-și va crește disponibilitatea în Europa și va consolida apărarea pe flancul estic, Summitul NATO de la Varșovia 2016 s-a concentrat cu

precădere asupra Mării Baltice.” [8]

Extinderea NATO în Europa după destrămarea Uniunii Sovietice (1991) (Sursa: NATO)

Un motiv ar putea fi că, în regiunea baltică, „geografia nu este de partea NATO. Statele baltice se află pe frontiera de vest a Federației Ruse – lângă bazele, proviziile și întăririle ruse – în timp ce forțele NATO se află mai ales în Europa de Vest și în Statele Unite [...], ceea ce înseamnă că nu se poate conta incontestabil pe NATO pentru protejarea națiunilor baltice înainte ca Federația Rusă să aibă timp să deruleze un asemenea atac”. [9]

În plus, „apele de mică adâncime și strâmtorile înguste ale Mării Baltice facilitează plasarea de mine de către Federația Rusă, fiind dificil pentru NATO să manevreze nave de luptă în aceste condiții [...], care fac astfel imposibilă susținerea țărilor baltice în caz de război” [10].

Nu în cele din urmă, „Federația Rusă are avantajul de a avea minorități rusești semnificative în regiunea baltică ca urmare a dizolvării URSS, acestea putând avea un rol de rezistență și revoltă asemănător celui probat în Ucraina dacă acest lucru se va considera necesar sau util” [11].

Cu privire la rolul jucat de Marea Neagră în ecuația ponto-baltică, acest spațiu geopolitic a fost descris ca fiind o „zonă-tampon care așteaptă să fie luată în considerare” de marile puteri [12], respectiv o „sinapsă strategică”, concepte care sugerează că importanța Mării Negre este dată de interesele urmărite de marile puteri prezente în acest „complex de securitate”.

Astfel, de-a lungul secolelor, importanța strategică a Mării Negre s-a bazat pe rolul pe care regiunea l-a jucat simultan, ca „punte de legătură” și „frontieră” între foste puteri și imperii și ca „zonă-tampon” și „zonă de tranzit” între Europa și Asia. [13]

„Poziția-cheie” de „conector geopolitic” este conferită de sistemul format din strâmtorile Bosfor

– Dardanele care facilitează navigația dintr-o mare „închisă” spre Oceanul Planetar și peninsula Crimeea – un veritabil „bastion maritim”. [14]

De menționat faptul că, până în anul 1991, Marea Neagră era aproape un „lac rusesc”, vectorul de proiectare a puterii navale sovietice în Marea Mediterană, poarta către mările calde din sud. [15]

Destrămarea URSS a modificat raporturile de putere la Marea Neagră, întrucât statele nou-apărute au micșorat zona de țărm a nou-constituitei Federații Ruse care caută să-și conserve rolul geopolitic de „pivotal”, pe care l-a jucat URSS în construirea și menținerea „arhitecturii Războiului rece al țărmurilor”. [16]

Declarații de genul „bazinul Mării Negre și Mării Azov se află în zona rusă de interes strategic” ori „Marea Neagră oferă Federației Ruse acces direct la cele mai importante rute globale” nu fac decât să sublinieze faptul că Federația Rusă nu dorește să-i fie afectate interesele geostrategice la Marea Neagră. [17]

Pe de altă parte, concepția geopolitică euroatlantistă vizează internaționalizarea Mării Negre, prin implicarea politică și militară a actorilor extra-regionali (NATO, UE, SUA) și promovarea multilateralismului în problematica securității regionale. [18]

Extinderea NATO, prin aderarea României și Bulgariei, sprijinirea de către SUA a elitelor pro-occidentale și rusofobe din Ucraina și Georgia fac ca Federația Rusă să se considere „asediată”, ceea ce o determină să acționeze în scopul „smulgerii” acestei nou-create componente a *rimland*-ului de sub influența euroatlantistă și „atragerii” în sfera de influență eurasiatică. [19]

Pentru Federația Rusă, menținerea influenței asupra Ucrainei și Georgiei, date fiind flota de la Marea Neagră, aflată în portul Sevastopol, baza navală din Ochanchara (Abhazia), dar și cele militare din Osetia de Sud constituie mizele strategice ale unui plan bine structurat.

Astfel, geostrategic vorbind, regiunea separatistă din estul Ucrainei, peninsula Crimeea, regiunea separatistă transnistreană (un „cap de pod” [20] sau un „cuțit rusesc înfipt în spatele Ucrainei” [21]) și regiunile separatiste Abhazia și Osetia de Sud sunt părțile componente ale unui „cordon de securitate” al Federației Ruse la Marea Neagră. [22]

Marea Neagră reprezintă „o fortăreață de importanță geostrategică deosebită pentru Federația Rusă” [23] deoarece, pentru ca aceasta să pretindă că este o putere mediteraneeană, trebuie să dovedească mai întâi că este o mare putere la Marea

Neagră”[24].

Din acest motiv, „Federația Rusă își cuplează superioritatea navală în Marea Neagră cu o influență politică și militară din ce în ce mai puternică în statele învecinate [...]. Creșterea puterii politice combinată cu o poziție militară puternică face ca Federația Rusă să devină virtualul hegemon regional în acest moment”[25].

Pentru atingerea acestui deziderat, Federația Rusă „are interesul ca Ucraina să-și piardă punctele de ieșire spre Marea Neagră”[26], anexarea Crimeii fiind cu atât mai importantă în ecuația proiecției puterii rusești în regiunea Mării Negre.

În fapt, peninsula Crimeea a fost transformată într-un adevărat *place d'armes* strategic la Marea Neagră, obiectivele strategice urmărite de Federația Rusă ca urmare a anexării Crimeii constând în asigurarea controlului necondiționat asupra portului Sevastopol – un centru important de proiectare globală a puterii navale a Federației Ruse, dovedindu-și eficiența pentru Flota Rusă de la Marea Neagră atunci când a fost folosit atât pentru realizarea unor blocade navale pe parcursul războiului ruso-georgian din 2008[27], dar și pentru ca să intimideze Bulgaria, România și Turcia și să interzică accesul forțelor NATO la Marea Neagră [28].

Situația problematică pentru NATO rezidă din faptul că regimul juridic actual al strâmtorilor turcești nu permite constituirea unei flote NATO la

Președintele Vladimir Putin urmărind un exercițiu militar în Marea Neagră de la bordul crucișătorului purtător de rachete „Mareșal Ustinov”
(Foto: Alexei Druzhinin/Sputnik/Kremlin via Reuters)

nivelul Mării Negre cu aport semnificativ din partea statelor membre NATO non-riverane.

Potrivit autorilor Ben Hodges, Janusz Bugajski și Peter Doran, „Marea Neagră este unică în lumea modernă, fiind singurul areal maritim deschis internațional în care Marina SUA, spre exemplu, acceptă logica conform căreia navigarea aici necesită permisiunea altcuiva”[29].

La rândul său, James Carafano consideră că „SUA a ajuns la concluzia că dezvoltarea militară a Moscovei cuplată cu eforturile diplomatice, politice și economice în creștere ale acesteia sunt destinate să definitiveze Marea Neagră ca o platformă de proiecție a puterii pentru forțele armate rusești”[30].

De altfel, potrivit lui Alexander Vershbow, „având în vedere implicațiile politice, economice și cele privind drepturile omului generate de politicile destabilizatoare ale Rusiei, toți aliații NATO sunt stakeholderi în securitatea regiunii Mării Negre [...] Cooperarea dintre aliați va fi cheia articulării unui răspuns la provocările de securitate cu care ne confruntăm”[31].

Din acest motiv, SUA ar trebui să militeze pentru consolidarea prezenței NATO de la Marea Baltică până la Marea Neagră: „Toate acestea sunt vitale nu doar pentru a-i arăta lui Putin că America este prezentă, ci și pentru a le arăta europenilor că SUA pune în aplicare ceea ce trebuie atunci când vine vorba de contracararea influenței ruse.”[32]

În acest scenariu, România este în *pole position* pentru a deveni *hub*-ul NATO în Marea Neagră în ceea ce privește porturile, prezența marinei și apărarea împotriva rachetelor.

NOTE DE SUBSOL

- [1] Claval, Paul: *Geopolitică și geostrategie. Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*, Editura Corint, București, 2001.
- [2] Friedman, George: *The next 100 years. A forecast for the 21st century*, The Doubleday Publishing. Group, 2009.
- [3] Bădescu, Ilie: *Tratat de geopolitică*, Editura Mica Valahie, București, 2004.
- [4] Gușă, Cozmin: *Imperialism în postcomunism. Geopolitica dezordinii în fostul lagăr socialist*, Editura Adevărul, București, 2011.
- [5] *Russia Says It Intercepted U.S., Swedish Spy Jets Over Baltic Sea*, 11 iunie, „The Moscow Times”, 2019.
- [6] Larter, David: *Russian military ‘harassed’ US-flagged merchant ship in the Baltic ahead of exercises*, „Defense News”, 27 iunie 2017.
- [7] Diener, Alexander; Hagen, Joshua: *Geopolitics of the Kaliningrad exclave and enclave. Russian and EU perspective*, „Eurasian Geography and Economics” no. 52, 2011.
- [8] *NATO, Declarația Summitului de la Varșovia*, www.nato.int, 9 iulie 2016.
- [9] Peck, Michael: *Want to Stop Russia from Invading the Baltic States? Turn Poland Into a Military Powerhouse*, The National Interest, 23 martie 2019.
- [10] Siebold, Sabine: *Germany strengthens Baltic naval alliance to counter Russian buildup*, Reuters, 26 octombrie 2018.
- [11] Laird, Robbin: *European Direct Defense: The Case of the Baltics*, Second Line of Defence, 25 ianuarie 2019.
- [12] Văduva, Gheorghe: *Pivot sau margine?*, „GeoPolitica” nr. 14-15/2005.
- [13] Maior, George Cristian: *Noul Aliat. Regândirea politicii de apărare a României la începutul secolului XXI*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura RAO, 2013.
- [14] Ionescu, Mihail E: *Regiunea lărgită a Mării Negre. Delimitări geografice, geopolitice și geostrategice ale unui concept*, „ISPAIM Occasional Papers”, vol. I, nr. 10/2007.
- [15] Brzezinski, Zbigniew: *Marea tablă de sah*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
- [16] Serebrian, Oleg: *Geopolitica spațiului pontic*, Ediția a II-a revăzută și actualizată, Editura Cartier, Chișinău, 2006.
- [17] Ionescu, Costin: *Marea Neagră – un pivot geopolitic în dispută?*, „GeoPolitica” nr. 1/2005.
- [18] Maior, George Cristian; Konoplyov, Sergei: *Cunoașterea strategică în zona extinsă a Mării Negre*, Editura RAO, 2011.
- [19] Dughin, Alexandr: *Bazele geopoliticii și viitorul geopolitic al Rusiei*, Editura Eurasiatika, București, 2011.
- [20] Chifu, Iulian: *Opțiunile de securitate ale Republicii Moldova*, IDIS Viitorul, Chișinău, 2009.
- [21] Serebrian, Oleg: *Despre geopolitică*, Editura Cartier, Chișinău, 2009.
- [22] *Russia has no intention to withdrew its fleet from Crimea*, For-UA, 22 februarie 2012.
- [23] Toucas, Boris: *The Geostrategic Importance of the Black Sea Region: A Brief History*, Center for Strategic & International Studies, februarie 2017.
- [24] *Policy Paper: Emerging Importance of Wider Black Sea Area security*, în *Proceedings: “Emerging Importance of Wider Black Sea Area Security”*, Global Studies Center, Sibiu, 2018.
- [25] Celac, Sergiu et al.: *Why the Black Sea matters*, New Strategy Center, București, 2016.
- [26] ****Policy Paper: Emerging Importance of Wider Black Sea Area security*, în *Proceedings: “Emerging Importance of Wider Black Sea Area Security”*, Global Studies Center, Sibiu, 2018.
- [27] Yuhas, Alan și Jalabi, Raya: *Ukraine crisis: why Russia sees Crimea as its naval stronghold*, The Guardian, 7 martie 2014.
- [28] Celac, Sergiu et al.: *Why the Black Sea matters*, New Strategy Center, București, 2016.
- [29] Hodges, Ben; Bugajski, Janusz; Doran, Peter: *Strengthening NATO’s Eastern Flank – A Strategy for Baltic-Black Sea Coherence*, Center for European Policy Analysis, Washington, 2019.
- [30] Carafano, James: *US Foreign Policy in the Mediterranean Region and How it Affects Other Actors*, în *European Institute of the Mediterranean, Geographical Overview Yearbook 2019*, 2019.
- [31] Vershbow, Alexander: *Alexander Vershbow: ‘Black Sea is where Russia’s aggression against Ukraine began’*, în Kyiv Post, 4 iulie 2017.
- [32] Carafano, James et al.: *Preparing the U.S. National Security Strategy for 2020 and Beyond*, The Heritage Foundation, Washington, 2019.

Promisiuni respectate

Dr. Ion I. JINGA

La 7 mai 2021, Adunarea Generală a ONU a organizat un dialog interactiv cu Antonio Guterres, în calitate de candidat propus de Portugalia pentru un nou mandat de Secretar General al ONU, în perioada 2022-2026. Articolul 97 din Carta ONU precizează că „Secretarul General va fi numit de către Adunarea Generală, pe baza recomandării Consiliului de Securitate”. Articolul 35 din rezoluția 69/321 a Adunării Generale „cere președinților Adunării Generale și Consiliului de Securitate să solicite candidați pentru poziția de Secretar General prin intermediul unei scrisori comune adresate tuturor statelor membre ONU”, iar articolul 39 „invită statele membre să prezinte candidați cu leadership dovedit, abilități manageriale, largă experiență în relațiile internaționale, aptitudini în diplomație, comunicare și limbi străine.”

Sediul ONU din New York (Sursa: telegraph.co.uk)

La alegerile din 2016 au participat 13 candidați de pe trei continente dar, așa cum remarcă ambasadorul SUA, Samantha Power: „În final, a existat doar un singur candidat ale cărui experiență, viziune și versatilitate într-un spectru larg de domenii s-au dovedit convingătoare.” Astăzi (cel puțin până la acest moment), Antonio Guterres este singurul candidat propus de un stat membru al ONU.

Prezentându-și viziunea asupra organizației, acesta afirma în urmă cu cinci ani: „ONU reprezintă expresia instituțională a comunității internaționale, piatra de temelie a sistemului nostru internațional și actorul-cheie al multilateralismului efectiv. Este instrumentul esențial al statelor membre în fața provocărilor comune, în

gestionarea responsabilităților și exercitarea acțiunilor colective. Pentru a reuși, trebuie să consolidăm legătura care există între pace și securitate, dezvoltare durabilă și politicile privind drepturilor omului. Accentul trebuie pus pe acțiune, iar cuvântul de ordine este implementare, implementare, implementare.”

În consecință, în anul 2017 Antonio Guterres a lansat un vast proces de reformă a ONU pe trei dimensiuni: dezvoltare, pace și securitate, management. Raportul Secretarului General intitulat „Schimbarea paradigmei de management la ONU” (rezoluția 72/492 a Adunării Generale) a identificat provocările-cheie: un proces lent de furnizare a serviciilor, fragmentarea structurilor de management, management slab al performanței, gestionarea inefficientă a resurselor, lacune de transparență și responsabilitate, deficit de încredere între statele membre și Secretariatul ONU. Reforma a fost ghidată de două principii: un nou contract între Secretarul General și managerii din teren (delegare de autoritate, simultan cu creșterea gradului de transparență a activității), și un contract între statele membre și Secretariatul ONU (Secretariatul capătă mai multă libertate de acțiune, statele au control total asupra activității ONU).

Atenția a fost focalizată pe rezultate și pe cultura organizațională, bazată pe responsabilitate, lucru în echipă, leadership, etică și integritate, echilibru de gen, motivație și apetit pentru risc. Organizația a trecut de la un buget bianual al programelor sale la unul anual, permițând astfel o distribuție mai realistă a resurselor, în funcție de necesități. A fost introdus conceptul de „multilateralism în rețea”, conform căruia activitatea ONU se desfășoară în strânsă colaborare cu organizații regionale, instituții financiare internaționale, bănci de dezvoltare, agenții specializate și societate civilă, „pentru a aduce multilateralismul mai aproape de oameni.”

Pandemia de COVID-19 a reprezentat un test major pentru Organizația Națiunilor Unite. Antonio Guterres a asigurat un leadership exemplar, modelând răspunsul ONU pe coordonatele pace - securitate - dezvoltare, mobilizând resursele materiale și umane ale sistemului, discutând cu liderii lumii și lansând inițiative menite să limiteze criza. ONU a oferit asistență umanitară statelor afectate de pandemie, a furnizat apă și săpun taberelor de refugiați, a ajutat spitale și clinici, a organizat campanii de informare și a facilitat

transportul de echipamente medicale în 120 de țări. Secretarul General a făcut un apel la încetarea focului în conflictele internaționale, a lansat Planul ONU de Răspuns Umanitar Global pentru COVID-19, a cerut liderilor G-20 să mobilizeze resursele necesare pentru a evita ca pandemia să atingă „proporții apocaliptice”, a solicitat solidaritate și cooperare: „*Avem acum nevoie de acțiune concretă, mai ales pentru categoriile cele mai vulnerabile. Este singura cale pentru a opri pandemia.*” Solidaritatea înseamnă supraviețuire.”

Vorbind în decembrie anul trecut la sesiunea specială a Adunării Generale dedicată combaterii pandemiei, a pledat ca vaccinurile să fie disponibile pentru întreaga populație a planetei: „*Când fiecare țară merge în propria sa direcție, virusul merge în toate direcțiile. Într-o criză globală, trebuie să îndeplinim așteptările celor pe care îi servim, prin unitate, solidaritate și acțiune globală coordonată.*”

Săptămâna trecută, mesajul candidatului Antonio Guterres la funcția de Secretar General al Organizației Națiunilor Unite pentru mandatul 2022 - 2026 a urmat aceeași logică: „*Urgența climatică și COVID-19 au scos la iveală profunzimea interconectării destinelor noastre, precum și costurile incapacității noastre de a soluționa problemele comune. La capătul acestei imense suferințe, avem o fereastră de oportunitate ce apare odată în viață. Pentru a putea beneficia de ea, este necesar un multilateralism adaptat la noua epocă în care intrăm, bazat pe principiile echității și solidarității. Pur și simplu, alegerile pe care le facem astăzi ne vor determina traiectoria în deceniile ce vor urma.*” Prioritățile sale pentru următorii cinci ani includ un răspuns durabil la pandemia de COVID-19 și consecințele acesteia, abordarea cuprinzătoare a păcii și securității, pace cu natura și promovarea acțiunii climatice, implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă, centralitatea drepturilor omului, avansarea egalității de gen, valorificarea revoluției digitale, promovarea multilateralismului.

Alegerea Secretarului General al ONU reprezintă, întotdeauna, un moment crucial. Candidații trebuie să posede calități profesionale, să fie acceptați la nivel politic și de către opinia publică. În cea mai importantă funcție din sistemul ONU este nevoie nu doar de o persoană cu experiență și un manager priceput. În egală măsură, este necesar un lider vizionar, cu autoritate morală, capabil să ghideze organizația prin arealul extraordinar de larg al provocărilor globale actuale și să o conducă prin

puterea exemplului, în vremuri în care nu există substitut la legitimitatea ONU.

În atât de apreciată carte autobiografică „*Promisiuni de respectat*” (*Promises to Keep*), Președintele Statelor Unite, Joe Biden, mărturisește că filozofia sa de viață a fost inspirată de către bunicul său: „*El a vrut să înțeleag două lucruri foarte importante: Primul, că nimeni, niciun grup, nu este deasupra celorlalți. Cei aflați în serviciul public sunt obligați să se poziționeze la nivelul fiecăruia, fie că sunt de acord sau nu cu ce spune persoana respectivă. Și, în al doilea rând, că politica este o chestiune de onoare personală. Cuvântul unui om este angajamentul său. Dacă ți-ai dat cuvântul, trebuie să îl respecți.*”

La 7 mai 2021, Antonio Guterres spunea în fața Adunării Generale a ONU: „*Mă simt extrem de recunoscător pentru oportunitățile extraordinare pe care le-am avut în viață și știu cât de important este să le onorezi în serviciul umanității, pentru un scop nobil și cu cea mai mare smerenie. Noi existăm pentru a-i servi pe oameni. Acest principiu mi-a ghidat întreaga viață.*” El este pregătit să continue la cârma Organizației Națiunilor Unite. Decizia stă în mâinile celor 193 de state membre.

Notă: Opiniile exprimate în acest articol nu angajează poziția oficială a autorului.

Afganistan: punctul final al celui mai lung război al Americii?

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

La capătul unor lungi și anevoioase negocieri cu reprezentanți ai insurgenților talibani, la 14 aprilie a.c. președintele Joe Biden anunța, *urbi et orbi*, încheierea campaniei americane în Afganistan, „cel mai lung război” al Americii”. Început în urmă cu 20 de ani, ca ripostă la atacurile terorist-islamiste din 11 septembrie, războiul se încheie prin readucerea acasă a celor 2.500 soldați americani și peste 7.000 ostași din 36 de state partenere și aliate participanți la operațiunea „Resolute Support”. Odată cu plecarea acestora își vor înceta activitatea și cei cca. 16.800 de contractori civili, din care 6.147 americani, 6.400 occidentali și cca. 4.300 afgani care au asigurat servicii anexe de logistică, mentenanță, construcții, transporturi ș.a.

Prevăzută, inițial, a fi realizată până la data de 1 mai (dată convenită de administrația Donald Trump și talibani, prin acordul semnat în februarie 2020), retragerea urmează a fi realizată progresiv până la data de 11 septembrie, când America își plânge cei 3000 de morți, victime ale jihadului lui Osama Bin Laden și ale fanaticilor „martiri” Al-Qaida.

Cele două decenii de război lasă în urmă un bilanț încărcat al victimelor omenești, exprimat, sintetic, în 160.000 de afgani (50.000 civili, 45.000 rebeli, 65.000 militari și polițiști afgani), 2.443 americani, inclusiv angajați civili și 1.150 din statele aliate.

BRENDAN SMIALOWSKI/AFP/Getty Images

Stabilirea la 11 septembrie a datei limită pentru încheierea retragerii se dorește a fi și un omagiu comemorativ pentru cei care, sub drapel sau nu, și-au dat viața pe fronturile Afganistanului.

Good Bye, dar rămân cu tine

Chiar a doua zi după anunțul făcut de Joe Biden în

legătură cu retragerea din Afganistan, șeful diplomației americane, Antony Blinken, a făcut o vizită inopinată la Kabul unde a prezentat guvernului Ashraf Ghani concepția și detaliile operațiunii de retragere militară, dar și viziunea pe care administrația Biden o are în ceea ce privește perspectiva relațiilor americano-afgane, subiect asupra căreia numeroși comentatori și analiști politici și militari au exprimat incertitudini și îngrijorare, în măsura în care acordurile convenite de Washington și mișcarea talibană nu conțin stipulații privitoare la raporturile dintre insurgenți și puterea oficială de la Kabul. talibanii, care nu recunosc legitimitatea guvernantei afgane, au declarat - explicit și iterativ - că, succesiv „eliberării” Afganistanului de sub „ocupația străină”, vor acorda drept țintă a politicii talibane reinstaurarea emiratului musulman al Afganistanului, condus, ca și în prima guvernare, în conformitate strictă cu principiile și poruncii legii islamice *Shari'a*.

Aducând o precizare lămuritoare dar nu completă pe marginea acestui subiect, în seria imediat succesivă a intervențiilor publice ale oficialilor americani, generalul Kenneth McKenzie, șef al comandamentului central al forțelor americane din Orientul Mijlociu (CENTCOM) dezvăluia că, în perspectiva datei de 11 septembrie, administrația Joe Biden studiază posibilitatea de a negocia cu statele din vecinătatea spațiului afgan o re poziționare pe teritoriul acestora a efectivelor americane care urmează a intra sub incidența retragerii. Argumentul pe care a fost construită această opțiune este acela al asigurării unui cap de pod regional pentru continuarea strategiei antiteroriste islamice și asigurarea, din proximitate, a evoluțiilor pe eșichierul afgan după plecarea eșaloanelor americane. „În prezent, afirma generalul McKenzie, ne pregătim pentru a asigura o continuitate a operațiilor noastre antiteroriste, astfel încât să exercităm o presiune și o supraveghere neîntrerupte asupra entităților și organizațiilor extremiste din arealul afgan și din proximitatea acestuia”.

Aprehensiunile înaltului ofițer american nu sunt lipsite de temei, în măsura în care, pe de o parte, nici în contextul negocierilor cu rebelii talibani, nici prin alte aranjamente, islamiștii nu și-au asumat angajamente credibile ca, după plecarea trupelor americane și ale NATO, să se abțină de la orice formă de acțiuni violente și teroriste anti-

americane, inclusiv în ce privește o posibilă revenire a islamistilor la relații de cooperare și protecție pentru elemente radicale ale nucleelor Al-Qaida și ISIS aflate în stare latentă în diferite coordonate geografice ale Orientului Mijlociu extins.

AP Photo/Patrick Semansky, Pool

În pofida angajamentelor asumate sub semnătură și la puțină vreme după parafarea acestora, membri ai delegației de negociatori au declarat, nu o dată, că Mișcarea Talibană – care își revendică victoria în război – va milita (în perspectivă) pentru a asigura, în stilul propriu, transformarea Afganistanului într-un emirat islamic care să cloneze stilul de guvernare și practicile aplicate în efemera guvernare islamistă a acestei țări. Aceasta în contextul în care guvernul de la Kabul nu are nici mijloacele și nici potențialul de a evita o dramatică lunecare a statului către un război civil și către transformarea Afganistanului într-un eșichier de desfășurare a unor foarte posibile conflicte violente pentru putere și influență între numeroasele facțiuni etnice, lingvistice, politice și economice care compun societatea afgană.

După anularea datei de 1 mai ca termen inițial de demarare a retragerii, Afganistanul și contextul regional se află în starea de așteptare febrilă a tradiționalului și recurentului episod al „ofensivei talibane de primăvară” împotriva forțelor guvernamentale, sezon care, departe de a se încheia după semnarea Acordurilor de la Doha din 2020, a cunoscut o sângeroasă și brutală ascensiune. Astfel că, la 1 mai, singurul angajament pe care talibanii îl respectă este acela de a nu mai executa atacuri împotriva prezenței americane și NATO în Afghanistan.

Generalul McKenzie nu a oferit detalii privind amploarea relocării forțelor care vor fi retrase din Afghanistan și nici statele care ar putea să ofere găzduire acestor efective, chestiunea aflându-se în stare de proiect. Pe de altă parte, a expus, ca un

posibil *modus operandi* în această fază, recursul la raiduri aeriene în Afganistan, precum și o largă contribuție a serviciilor americane de informații – în condițiile în care, așa cum remarca directorul CIA, William Burns, odată cu retragerea din Afganistan prezența și amploarea pe front a sistemului specific de informații se vor reduce substanțial, sau își vor modifica aria regională de răspândire și acoperire informativă.

Ce a fost și ce va fi

O privire retrospectivă și prospectivă pune în lumină realitatea că, la începutul celor patru luni de așteptare a unui 11 septembrie final, dosarul afgan și al încheierii unui război de douăzeci de ani nu beneficiază de idei, viziuni și soluții ideale și cu putere de panaceu. Intervenția armată în Afganistan, sub argumentul campaniei globale împotriva fenomenului terorist, a însemnat desfășurarea unui potențial uman de peste 150.000 de soldați dotați cu logistică, armament și tehnică de nivel înalt, care, odată cu trecerea vremii, a condus la constatarea că, o victorie militară în condițiile frontului afgan nu va fi realizată atâta vreme cât acțiunea armată nu va fi însoțită și susținută de implementarea unui proces de reformă și de construcție politică care să reorienteze Afganistanul pe calea către o modernitate, fie chiar și relativă în comparație cu starea existentă în epoca „talibani și Al-Qaida”. Astăzi, ca efect al unei asemenea marginalizări a factorului politic, sistemul afgan de guvernare construit cu susținere americană și europeană nu este suficient de structurat, omogen și potent pentru a face față de unul singur unor talibani care nu așteaptă decât plecarea forțelor expediționare străine pentru a lua cu asalt și a-și reinstaura controlul la Kabul și a readuce Afganistanul la o guvernare unilaterală islamică și fără includerea curentelor și abordărilor actualei guvernante afgane.

În aceeași ordine de idei, este cât se poate de realistă aprecierea că retragerea militară a Statelor Unite și a NATO din Afganistan va avea, inevitabil, un impact crucial nu numai în ceea ce privește încheierea războiului, ci și asupra echilibrului de influențe și forțe la nivelul regional și a ambientului geostrategic în această zonă sensibilă. Tocmai din această perspectivă, administrația Biden și aparatul său diplomatic vor trebui ca pentru viitorul Afganistan post-conflict să-și asume provocarea de a determina statele din vecinătate – Pakistan, India, China, Rusia, Turcia (ca stat membru al NATO) ca, la rândul lor, să-și asume responsabilitatea de evitare a lunecării Afganistanului pe primejdioasa

pantă a unui război civil. O sarcină deloc ușoară, în măsura în care aceasta va presupune o susținere dinamică a unor punți de comunicare și dialog între guvernul de la Kabul și talibani și având în vedere că tocmai aceste state vecine au, fiecare, abordări diferite și chiar conflictuale asupra viitorului afgan, singurul factor comun între ele regăsindu-se în dorința nemărturisită ca americanii să părăsească Afganistanul împreună cu bazele lor militare, cu locațiile, punctele de lucru și rezidențele serviciilor de informații și spionaj ale SUA existente în Afganistan și în vecinătatea sa regională, prezența lor fiind justificată de repetitiva lozincă a luptei împotriva fenomenului terorist. În rest, statele din această proximitate, la care trebuie adăugat și Iranul, au, fiecare, interese deosebite și legături proprii cu unele sau altele dintre componentele etnice, lingvistice, confesionale ale mozaicului societal afgan, care pot fi tot atâtea pârgii de influență și ingerințe favorizante ale perpetuării crizei interne afgane.

În toată această mixtură de identități, interferențe, ingerințe și interese centrifuge, unde este locul și pentru vocea afganilor anonimi?

Dincolo de speranța timidă emanată din însăși perspectiva unei păci al cărei chip rămâne o necunoscută mai ales pentru generațiile mai tinere și mai presus de această fata morgana a reconcilierii și păcii, rămâne puterea ascunsă de a spera. La 11 septembrie va fi o zi comemorativă pentru cei căzuți victime fanatismului. Și poate va deveni ziua istorică de aniversare a unei păci prea multă vreme nebăgată în seamă.

NOTA: Sâmbătă, 1 mai 2021, a început (după preparative logistice), oficial, retragerea militară a Statelor Unite ale Americii din Afganistan. Bazele și amplasamentele militare americane au început să fie transferate către guvernul de la Kabul. Într-o declarație pentru canalul de televiziune Al-Jazeera, comandantul armatei afgane, generalul Yasin Zia, a apreciat că Afganistanul trăiește un moment istoric pentru poporul afgan și a cerut mișcării islamiste Talibane să accepte demararea de negocieri între toate componentele societății, pentru a pune capăt războiului și a face ca, după atâtea decenii, afganii să trăiască într-o țară normală, pașnică și conciliantă cu sine. Cu toate acestea, consilierul afgan pentru securitate națională Hamdallah Moheb nu a exclus ca, odată cu plecarea trupelor străine din țară, să se înregistreze o intensificare a atacurilor rebele împotriva efectivelor străine. Acesta a subliniat, însă, că armata națională afgană

este în măsură să facă față unei asemenea evoluții.

Pe de altă parte, în anunțul făcut în legătură cu retragerea, președintele Joseph Biden a folosit expresia „fără condiții prealabile” care, tradusă în limbajul realității, sugerează o renunțare americană la cele trei „linii roșii” negociate și acceptate de rebeli în negocierile de la Doha și anume: angajamentul rebelilor islamisti de a proceda la negocieri directe cu autoritățile afgane de la Kabul, pentru identificarea și convenirea unei formule de participare la viitorul sistem de guvernare; abținerea mișcării talibane de la a încuraja și de a sprijini în vreun fel un eventual reviriment afgan al grupărilor practice a extremismului salafist-jihadist; acceptul preopiniențelor talibani de a se abține de la atacuri și acțiuni armate împotriva guvernului afgan și a instituțiilor militare, polițienești și de securitate ale acestuia.

Dinu COSTESCU

Joe Biden: primele o sută de zile la Casa Albă

MOTTO:

„Va trebui să dovedim că modelul nostru (de guvernare) nu este o relicvă a istoriei, ci maniera ideală de a împlini promisiunile noastre de viitor”.

Joseph Biden

O punere în context

Au trecut trei decenii de la momentul în care, odată cu prăbușirea cortinei de fier și a zidului berlinez, America ieșea din Războiul Rece pe poziția de superputere și de pol fundamental al ordinii mondiale. La treizeci de ani, cel de-al 46-lea președinte, Joseph Robinette Biden, moștenea (20 ianuarie 2021), o America crispată, segmentată de falii și tensiuni interne datorate, în bună măsură, nesăbuințelor politice neoconservatoare ale predecesorilor locatari ai Casei Albe.

O retrospectivă succintă și detașată a președinților anteriori și a administrațiilor lor în cele trei decenii trecute nu este lipsită de utilitate.

Mandatul prezidențial al lui George H.W. Bush-Senior (1989-1993) a fost caracterizat, după disoluția fostei Uniuni Sovietice și a Pactului de la Varșovia, de o expansiune fără precedent a influenței și vizibilității americane pe eșichierul global, de extinderea NATO prin includerea de noi membri statali și de declanșarea primului război din Golf pentru eliberarea Kuwaitului ocupat de Irak, o campanie care a deschis larg calea pentru o permanentizare a prezenței militare americane în regiunea identificată în discursul american prin sintagma de „Marele Orient Mijlociu”.

Următoarea administrație, a lui Bill Clinton, a avut la temelie ideologică și doctrinară conceptul trecerii de la încercuire și izolare la expansiune, a

cărei esență a însemnat o politică de diseminare a pieței libere și a democrației în sfera internațională și, cu deosebire, în arealul geopolitic al Europei de Est.

Președinția lui George W. Bush Junior, cuprinsă între 2001-2009 și etichetată drept „președinția războinică”, s-a particularizat, după atentatele de la 11 septembrie, prin declanșarea „războiului global împotriva fenomenului terorist” și prin două războaie majore, în Afghanistan și Irak.

Următoarea administrație, condusă de Barack Obama, și-a focalizat prioritățile în direcția stabilizării și redinamizării economiei americane, afectată de două războaie externe precedente și de criza financiară din anul 2008. Pe plan extern, Barack Obama a aplicat o politică de restrângere la continentul asiatic a ariei de cuprindere și concentrarea pe contracararea ascensiunii economice și militare a Chinei.

Donald Trump a mers în bună măsură pe urmele lui Barack Obama, dar a făcut asta într-o manieră haotică, populistă și izolaționistă care, departe de a fi oferit lumii un model de înțelegere și potențare a valorilor pozitive, a căzut victimă a unui aventurism orgolios construit pe eșafodajul verbos și exclusivist al unei lozinci: „Make America Great Again”.

Un alt fel de „noi și ceilalți”

Ar fi nerealist ca, la mai puțin de o jumătate de an, omul și președintele Joseph Biden să fie portretizat tranșant într-o cromatică binară alb (ca personaj angelic cu aureolă pe creștet și aripi de porumbel sau de arhanghel) și negru (ca uliu și autocrat inflexibil și înarmat cu un bici sau cu spadă). Ca vechi politician și demnitar a cunoscut, în culisele și în concretizarea lor, politicile predecesorilor săi – inclusiv cu războaiele și excesele lor. Față de acestea a fost critic, cu unele, și susținător, pentru altele. A fost, se poate spune, și uliu și porumbel, chiar dacă, uneori, a regretat susținerea manifestată, de pildă, pentru războaiele Americii în Panama, în Balcani și chiar în Afghanistan și Irak și a aprobat, alteori, implicarea într-o campanie precum cea numită „Furtună în Deșert”, pentru eliberarea Kuwaitului.

Încă din prima zi a mandatului său în Biroul Oval, a semnat nu mai puțin de 17 decrete, din care un număr de 12 au fost ordine de anulare a unor decizii

ale antecesorului său Donald Trump.

TOM BRENNER / Reuters

Iată câteva dintre acestea:

- Abrogarea unui pachet de decizii (adoptate la 22 septembrie 2020) privitoare la introducerea în programele școlare a unor termeni precum „privilegiile albilor” sau „rasismul sistemic”.
- Anularea decretelor care interziceau intrarea pe teritoriul american a cetățenilor provenind din mai multe state cu majoritate confesională islamică, decizie pe care noua administrație a descris-o drept „sursă de animozități religioase și manifestări xenofobe”.
- Abrogarea tuturor reglementărilor anterioare care susțineau discriminarea pe baza orientării sexuale și a diferenței de gen.
- Anularea declarației de urgență care permitea deturnarea de fonduri federale pentru construirea zidului de separație la frontiera cu Mexicul.
- A fost decretată revenirea Statelor Unite la calitatea de membru al Organizației Mondiale a Sănătății.
- Reintegrarea Statelor Unite în Acordurile de la Paris, după retragerea decisă de Donald Trump la 4 noiembrie 2020.

Pe de altă parte, la 26 februarie, din ordinul președintelui Biden, platforme aeriene americane de atac au executat un raid de bombardament împotriva unor amplasamente ale milițiilor pro-iraniene la frontiera estică a Siriei cu Irakul. Președintele a declarat că Iranul își va primi pedeapsa pentru orice atacuri și acțiuni militare de provocare. În același timp, administrația Biden a acceptat începerea de negocieri imediate cu Iranul pentru soluționarea tensiunilor determinate de decizia fostului președinte Trump de retragere unilaterală din „Acordul nuclear” – JCPOA – cu Iranul.

După ce a vorbit despre o „recalibrare” a relațiilor cu Arabia Saudită și a dispus, la 27 februarie,

desecretizarea raportului CIA privind implicarea prințului moștenitor al dinastiei wahhabite în asasinarea jurnalistului dizident Jamal Khashoggi, la 24 aprilie președintele Biden a recunoscut drept „genocid” masacrarea de către armata Turciei otomane a 1,5 milioane de etnici armeni. Președintele Recep Tayyip Erdoğan a reacționat vehement, afirmând că „nu va permite nimănui să dea lecții și etichetări despre istoria națională a Turciei”.

Introducerea termenului de „genocid” în discursul oficial al administrației, coroborată cu oficializarea excluderii Turciei din procesul de proiectare și producție a avioanelor F-35, adaugă o primă umbră consistentă asupra relațiilor bilaterale dintre Ankara și Washington.

Aceste puține exemple prefigurează cristalizarea, în perspectivă, a unei abordări simplificatoare de către Administrația Biden a relaționării cu comunitatea internațională văzută nu prin prisma sintagmei superiorității absolute a lui „Noi și ceilalți”, ci din perspectiva unei distincții concurențiale între autocrație, pe de o parte și democrație, de altă parte, într-o competiție în care să triumfe opțiunea democrației și echității. Ceea ce va impune liderului de la Casa Albă să se comporte, alternativ, atât ca arhanghelul făcător de pace, cât și ca americanul *self made* din a cărui recuzită vestimentară nu lipsește pistolul. Adică, după un prototip pe care, în definitiv, spiritul american nu l-a inventat de pe o zi pe alta.

Cei cinci „stâlpi” ai noii politici externe americane

Pornind de la o analiză mai îndelungată a ipostazelor oferite succesiv de omul politic, vice-președintele, competitorul în cursa prezidențială și președintele Biden (și semnalele emise de acesta în primele patru luni de mandat), cercetătorii fundației „The Carnegie Endowment for International Peace” avansează estimarea că principiile de politică externă previzibilă pentru viitorii patru ani de mandat al celui de-al 46-lea președinte american permit aprecierea că acesta este adeptul unei „**politici externe puse în slujba clasei de mijloc**” a societății americane.

Considerat ca principiu, acest deziderat izvorăște și este ecou al vechii doctrine „America First”, dar cu un accent mai dinamic pe factorul geo-economic, coroborat cu externalizarea riscurilor și orientarea investițiilor interne într-o direcție – preponderent americanul de mijloc – mai profitabilă și favorabilă în procesul de susținere a

precedenței Americii pe eșichierul global.

Un al doilea principiu este construit pe convingerea lui Joseph Biden că tăvălugul globalizării, departe de a încorpora o reală „americanizare” și diseminare universală a sintagmei „Made in America”, a adus beneficii disproportionale pentru o minoritate a celor super-bogați și a multinaționalelor creatoare de inechitate socială pe plan intern. Un asemenea dezechilibru trebuie corectat prin o reorientare a resurselor și investițiilor interne în favoarea claselor sociale defavorizate și de mijloc.

În al treilea rând, este vorba de o recalibrare a relațiilor de schimburi externe și de o prioritizare a auto-suficienței interne care să diminueze sau să elimine dependența unor sectoare economice și industriale de importurile concurențiale de la furnizorii externi, între care China se situează pe un loc cu tendințe de monopol, în dezavantajul sectorului producător intern.

O a patra coordonată a acestei doctrine are în vedere o renunțare la acele obiective ale politicii externe americane care sunt stabilite nu în conexiune cu nevoile și programele de dezvoltare internă ci dintr-o aroganță neproductivă sau din calcule politicianiste sau populiste. Politica externă a Americii va trebui să fie mai inovatoare și justificată, prioritar, de nevoile reale de dezvoltare, să se debaraseze de dimensiunea mercantilă și tranzacțională promovată de administrația Donald Trump și să se integreze mai constructiv și cooperativ în contextul relaționării și schimburilor internaționale.

În sfârșit, **un al cincilea principiu** urmărește o implicare dinamică pentru refacerea credibilității, puterii și seriozității stabile, inclusiv prin consolidarea alianțelor și parteneriatelor existente, fără a închide ușile în fața relaționării cu marii competitori globali precum China și Rusia.

* *

Din perspectiva lunilor de când activează ca al 46-lea președinte, se poate spune că Joseph Biden este un om care îmbină continuitatea cu compromisul și cu disponibilitatea pentru consens. Se poate spune că primele săptămâni ale mandatului Biden oferă o imagine condensată a orientărilor viitoare, guvernate de căutarea relațiilor pozitive cu comunitatea internațională, de chemare a aliaților, partenerilor sau opozanților, fără deosebire, la protejarea și la consolidarea comună a legilor și principiilor sistemului internațional. Aproape octogenarul președinte își propune

principii și perspective a căror amplitudine presupune o durată temporală la fel de amplă.

În discursul său în fața Congresului, prilejuit de împlinirea a 100 zile de mandat, președintele Joe Biden afirma, optimist, că „America se mișcă din nou” și își va asuma eforturile de a fi un partener sincer și non-conflictual în competiția cu marii actori globali pentru câștigarea secolului XXI.

Rămâne de văzut dacă elanul inițial va avea suflul și reziliența necesare pentru transpunerea viselor în realități.

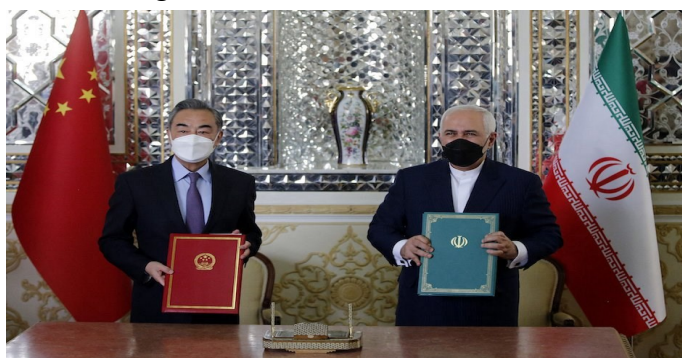
NOTĂ: Potrivit unui comunicat al Casei Albe, în cursul lunii iunie președintele Joe Biden va întreprinde prima sa acțiune politico-diplomatică în exterior. Astfel, în perioada 11-13 iunie se va afla în Marea Britanie pentru a participa la summit-ul G7, pe 14 iunie va fi la Bruxelles, pentru a participa la summit-ul NATO și tot în capitala belgiană va fi prezent la o reuniune bilaterală la cel mai înalt nivel SUA – Uniunea Europeană, menită să reafirme atașamentul Washingtonului la „un parteneriat transatlantic puternic și bazat pe valori comune”.

Pe marginea acestui comunicat, nu au lipsit speculațiile mediatice în legătură cu posibilitatea ca prezența în Europa a liderului american să prilejuiască o întâlnire Joe Biden-Vladimir Putin despre care s-a vorbit în ultima vreme.

Între Beijing și Teheran: Un altfel de „afacere a secolului”

Reza SHAHRESTANI

În timp ce atenția opiniei publice și a mijloacelor mediatice de pretutindeni era acaparată de derularea - la 27 martie, în capitala austriacă - primei runde de negocieri indirecte americano-iraniene legate de viitorul Acordului internațional asupra programelor nucleare ale regimului de la Teheran, ministrul iranian de externe Mohammad Javad Zarif și omologul său chinez, Wang Yi, finalizau și semnau - în capitala Republicii Islamice - un „Tratat de Cooperare Strategică” bilaterală cu o durată de 25 de ani și cu o valoare investițională de 400 miliarde dolari. Finalizând un proces de negocieri demarat în urmă cu cinci ani, „pactul strategic” sino-iranian înglobează importante dimensiuni de cooperare și schimburi în domenii vitale precum cele energetic, industrial, tehnologic și militar, toate circumscrise mega proiectului chinez inițiat de liderul chinez Xi Jinping ca replică modernă a vechiului Drum al Mătăsii, proiect în care Iranul este inclus drept important partener politico-diplomatic, energetic, comercial și din punctul de vedere al ramurilor de avangardă ale procesului contemporan de dezvoltare globală.

Ministrul de externe iranian, Mohammad Javad Zarif (dreapta) și omologul său chinez Wang Yi (sursa: AFP)

Comentariile publice pe marginea acestui eveniment au subliniat două aspecte lesne de constatat și anume: în primul rând, acela că drept consecință a îndelungatelor sancțiuni economice și financiare impuse fie de fosta administrație americană a lui Donald Trump (în aplicarea unei „politici a presiunilor maxime”), fie de comunitatea europeană, în forme individuale sau colective, Republica Iran traversează o situație generală caracterizată cel puțin drept împovărătoare, la aceasta adăugându-se impactul

produs de criza sanitară generată de pandemia Corona; în al doilea rând, faptul că tensiunile, pertractările și controversele pe marginea Acordului nuclear (JCPOA) au facilitat Iranului desfășurarea unei ofensive campanii propagandistice care a creat imaginea unei Republici islamice cu potențialul de a fi rămas o piață atractivă, chiar fără ca aceasta să înlăture în mod decisiv izolarea în care iranienii se află în raport cu ambientul regional și cu eșichierul geopolitic global.

În atari conjuncturi, dacă „pactul strategic” semnat la finele lunii martie poate fi considerat drept un influx de oxigen și un colac de salvare pentru regimul mollahilor, el lasă loc, în același timp, și pentru vehicularea unor întrebări legate de perspectiva ca, pe termen mediu și lung, din acest corn chinezesc al abundenței să nu se reverse doar oxigen și veste de salvare, ci și o posibilă dependență a Iranului de voința Beijingului, a cărei dimensiune să atingă și aspecte privitoare la prerogativele de suveranitate ale părții iraniene.

Relațiile dintre China și Persia au o istorie relațională ale cărei rădăcini se regăsesc încă în antichitate, dar, dincolo de nostalgia trecutului, alte și numeroase elemente, mai apropiate de modernitate și contemporaneitate, vin să susțină psihologia și logica unei apropieri între cele două state. Este vorba, pe de o parte, de realitatea că și la Golful Persic și la poalele Marelui Zid cele două popoare au cunoscut, în varii forme, consecințele răcelii și ingerințelor coloniale occidentale, cu efecte similare cât privește consolidarea și exacerbarea sentimentelor și resentimentelor naționaliste identitare. În egală măsură, nu trebuie ignorat că, dezvoltate pe o ideologie comunistă în China și pe ideologia și doctrina religioasă islamică în Iranul khomeinist, sistemele de guvernare și organizare socială sunt, în China și în Iran, născute din revoluții identitare accentuat ostile ordinii bipolare a lumii din perioada Războiului Rece.

Relaționarea politică și economică între Beijing și Teheran și-a avut începutul practic în primele luni ale anului 2000, construită fiind pe două coordonate fundamentale, respectiv schimburile comerciale și sectorul hidrocarburilor, care, cumulativ, au înregistrat un ritm anual al dezvoltării cotelat la 40%, pe o traiectorie ascendentă de la 400 milioane dolari în 1994 la 29 miliarde dolari în anul 2008. Această evoluție ascensională s-a înregistrat pe un fundal relativ simultan cu debutul sancțiunilor

Președintele chinez Xi Jinping (dreapta) și președintele Iranului, Hassan Rouhani (Sursa:Xinhua)

internaționale împotriva Iranului, cu un punct de apogeu în 1995, când Statele Unite instituie un embargo total asupra sectorului petrolier și gazifer al Iranului, fapt care a impus consumatorilor tradiționali ai hidrocarburilor iraniene să-și suspende achizițiile pentru a nu intra, la rândul lor, sub incidența penalităților americane. Apariția acestei fantome a sancțiunilor a marcat deschiderea porților iraniene către parteneriatul cu China. În 2014, schimburile externe ale Iranului sunt destinate, în proporție de 45%, către piața chineză, pentru ca, în 2018, China să se situeze pe primul loc între importatorii din Iran, la egalitate cu totalul importurilor din Uniunea Europeană. Potrivit recent -semnatului Pact strategic, până la orizontul anului 2025 investițiile chinezești în Iran vor atinge nivelul de 400 miliarde dolari, Teheranul angajându-se ca, în schimb, să asigure necesitățile Chinei de petrol și gaz natural și să accepte participarea la proiectul „Road and Belt”.

Un fost ministru iranian al afacerilor externe, Ali Akbar Salehi, făcea, în octombrie 2019, o declarație semnificativă cât privește resorturile dezvoltării ofensive a relațiilor bilaterale dintre țara sa și China Populară. „Relațiile dintre țările noastre oferă un elocvent exemplu de complementaritate: chinezii dispun de industrie și tehnologice, spunea el, în vreme ce Iranul dispune de energia necesară

acestora”. Este vorba, în această frază, de complementaritate între un puternic competitor al Americii și un ireductibil inamic al acesteia. Privită din această perspectivă, relația chinezo-iraniană are un puternic caracter pragmatic și politic oportunist nutrit de ostilitatea comună pe care, din considerente specifice, Beijingul și Teheranul o manifestă față de Statele Unite, cărora însuși ayatollahul revoluționar Ruhollah Khomeini le-a atașat eticheta de „Marele Satan”. Dacă, pentru Iran, „pactul” este privit ca o sfidare la adresa inamicului său de peste ocean și o cale de ocolire a penalităților și presiunilor practicate de Washington, pentru China, Iranul reprezintă un furnizor potent, permanent și fidel izvor al surselor convenționale de energie, în condițiile în care monarhiile petroliere arabe, profund pro-americane, nu prezintă garanția continuității - mai ales în situații de criză - fluxului de energie atât de necesară pentru expansiunea și dezvoltarea economiei chineze.

În sfârșit, „pactul strategic” nu este străin nici de factorul diplomatic, în măsura în care Beijingul se dovedește un critic caustic al politicilor regionale americane care, concentrate împotriva Iranului, nu ar face decât să expună și să amenințe securitatea și stabilitatea întregii regiuni a Orientului Mijlociu și a sub-regiunii strategice a Golfului Persic.

Izolată, dacă nu chiar exclus din spațiul geopolitic și economic regional și global, Iranul tratează raporturile sale cu China drept un factor energizant prin intermediul căruia regimul de la Teheran speră să-și înviorizeze culorile blazonului său serios afectat de lunga succesiune de crize și bariere financiare, economice și politico-diplomatice din ultimii ani. Iar o asemenea speranță este cu atât mai presantă cu cât la 18 iunie a acestui an în Iran urmează să se desfășoare alegeri prezidențiale, iar apropierea lor lasă administrației Rohani prea puțin timp pentru a ajunge la o clarificare în relațiile cu America președintelui Joe Biden.

După două mandate prezidențiale ale lui Hassan Rohani, un eșec posibil al demersurilor de normalizare sau diminuare a tensiunilor cu partea americană ar mai însemna și ratarea unei deschideri în relațiile cu lumea occidentală, dar și o consolidare a curenților politice clericale și conservatoare interne, pe care nici „pactul strategic” cu China nu va putea să le împiedice.

În perspectiva summitului Biden – Putin: Moscova și Occidentul – un pas înainte, treizeci de ani înapoi

Dinu COSTESCU

Împotriva tuturor așteptărilor și speranțelor născute în euforia care, în urmă cu trei decenii, a însoțit prăbușirea Zidului și a Cortinei de Fier, observatorul avizat, dar și cetățeanul simplu urmăritor al vieții din mediul său mai apropiat sau mai îndepărtat pot constata și aprecia, fără teama de a greși, că relațiile dintre foștii stâlpi de rezistență ai Războiului Rece – Federația Rusă și Statele Unite ale Americii – parcurg o perioadă de contracție și încordare până la un nivel similar, din multe privințe, cu cel existent în relaționarea americano-sovietică gestionată, la vremea respectivă, de Ronald Reagan și Leonid Brejnev.

Leonid Brejnev

Ronald Reagan

Astăzi, în discursul său diplomatic, președintele Joe Biden, nu ezită a-l portretiza pe Vladimir Putin drept „killer”, afirmație contracarată de Putin, tot în retorica diplomatică, prin populara ripostă „cine zice, ăla este”. De pe margini, consilierul american pentru securitate națională Jack Sullivan amenință cu „consecințe” în cazul în care opozantului Alexei Navalnii i s-ar întâmpla ce poate fi mai rău, în vreme ce Kremlinul și cancelariile occidentale își alungă reciproc ambasadorii și alți diplomați, pe un fundal de acuzații și sancțiuni legate de Crimeea sau cu alte prilejuri potrivite pentru asemenea competiție de pugilat politico-diplomatic și nu numai.

Începutul acestui secol a adus prăbușirea polarizării ideologice a lumii și speranța că sfârșitul istoriei, profetită de Francis Fukuyama, va pune capăt odată pentru totdeauna competiției păguboase

între două blocuri ideologice, netezind calea către o apropiere cooperantă și constructivă, spre binele și în favoarea unui viitor al securității, păcii și dezvoltării universale.

Nu aceasta s-a întâmplat și nici istoria nu s-a încheiat, după cum nici victoriosul liberalism apusean nu a avut suficientă energie pentru a deschide breșe în zidurile de suspiciune istorică ale fortăreței rusești, dominată de obsesia – moștenită de la Napoleon Bonaparte – eternei amenințări venite dinspre lumea occidentală. Toate acestea au deschis porțile larg în fața unei noi, acerbe și ascensionale competiții de interese regionale și globale, fie ele strategice sau determinate de conjuncturi.

Liderul de la Kremlin a fost și rămâne un produs al lungii perioade istorice a Războiului Rece și a concurenței ideologice și politice între marii super-actori ai ordinii mondiale, realitate care se reflectă spontan în lejeritatea cu care, la avertizările sau criticile occidentale, el nu are nici o dificultate în a recurge la avertismente și puneri la punct exprimate în tonalitatea ripostelor dure și direct amenințătoare care se transformă în fapte inclusiv asupra opozanților săi din interior. Iar aceasta derivă din convingerea sa că avertizările și asprile discursive ale comunității vestice nu vor depăși limita frazeologiei, mai ales atunci când este vorba de probleme divergente care amenință să degenereze în crize de lungă durată. Pentru Vladimir Putin, modul în care Donald Trump și Joe Biden au conceput și au aplicat retragerea din Afghanistan, sau maniera în care partea americană a întors spatele opoziției siriene aflată în plină angajare în războiul civil împotriva regimului Bashar Al-Assad, nu au fost decât episoade care au confirmat viziunea liderului moscovit asupra

echilibrului variabil care particularizează logica și fundamentele diplomației americane, cel puțin începând cu momentul în care copilul dezmiertat al lui Boris Elțin a devenit președintele al Federației Ruse.

Joseph Biden este al cincilea ocupant prezidențial al Biroului Oval care experimentează coexistența și consensul în relaționarea cu Vladimir Vladimirovici Putin, a cărui intrare la Kremlin avea loc într-un moment în care, dincolo de ocean, Bill Clinton își pregătea valizele pentru plecarea de la Casa Albă. În timp ce aici s-au succedat alți patru președinți americani, Putin făcea naveta între președinția statului și președinția guvernului rus, oscilație căreia acesta i-a pus capăt printr-un referendum pentru schimbarea Legii Organice Fundamentale a statului. Mandatul prezidențial a fost prelungit de la patru la șase ani, asigurându-i, astfel, stabilitatea la palatul Kremlinului cel puțin până în anul 2036: un record de longevitate superior celui realizat de Stalin.

Se poate spune că, într-o țară uriașă prin dimensiunile teritorială, demografică și energetică, dar dificilă și imprevizibilă prin multitudinea componentelor sale sociale, etnice și culturale, Vladimir Putin își desfășoară viziunea de lider cel puțin pe două coordonate dominatoare: fermitatea nelimitată în impunerea actului de conducere, pe de o parte, și credința că democrațiile occidentale ale căror sisteme și pârgii de guvernare sunt revendicate și transmise pe suprafața unui eșichier în care concurează, ideologic și doctrinar, republicani, democrați, social-democrați, liberali, laburiști, conservatori și altele, ceea ce are drept urmare faptul că Occidentul nu are perspectiva unei stabilități continue și armonioase, după cum nu permite liderului aflat la cârmă să lase o amprentă profundă și durabilă în cronica contemporană a țării și a vieții internaționale globale. Având o relație capricioasă dar inedită cu Donald Trump, Putin a tras suficiente învățăminte care îi servesc drept puncte de referință și comparație în studierea și înțelegerea actualului său omolog de la Washington, democratul aproape octogenar Joe Biden.

* *

Este știut că, după destrămarea fostei Uniuni Sovietice și înlăturarea Zidului din Berlin, comunitatea occidentală și aliații săi au inițiat cristalizarea unui proces de deschidere și de comunicare cu noile realități ale Rusiei post-sovietice. Sub denumirea promițătoare de „Casa Europeană”, a fost conturat un proiect bazat pe

ideea de reconfigurare a unei noi identități europene căreia să i se afilieze și Rusia. Era vorba, în esență, de încheierea scindărilor și divergențelor postbelice, consfințite prin tranzacția triumvirilor de la Yalta. Cu toate acestea și în pofida celor convenite de puterile învingătoare în ultimul război mondial, drumurile euro-americane și cele rusești nu s-au întâlnit pe pragul aceleiași construcții comune. Desigur, de-a lungul acestora au fost nu puține momente și pietre de referință pozitivă, precum strânsa cooperare ruso-occidentală pe parcursul războiului din fosta federație iugoslavă, sau punțile de comunicare legate de intervenția occidentală în Afganistan, după atentatele teroriste de la 11 septembrie. Dar asemenea pași (puțini înainte), precum și vechile sensibilități, paradigme și aprehensiuni istorice ale Moscovei au ieșit la suprafață pentru a-și pune amprenta puternică asupra traiectoriei urmate de noua Rusie post-sovietică. Și se poate afirma, fără teama de a comite exagerări, că actualitatea contemporană a relațiilor ruso-occidentale reprezintă cea mai dificilă și încordată perioadă de după încheierea declarată a Războiului Rece și a confruntării deschise între cele două mari puteri ale lumii. Pașilor înainte făcuți în anii '90 li s-a substituit un regretabil regres care aduce relațiile în discuție cu trei decenii înapoi.

După cele patru luni trecute de la inaugurarea noului mandat prezidențial al lui Joe Biden și în care climatul relațiilor dintre Washington și Moscova a fost oscilant și situat, curând, la temperaturi scăzute, la 24 mai 2021 Casa Albă a anunțat, oficial, stabilirea datei de 16 iunie pentru realizarea, la Bruxelles, a primului summit direct Joe Biden – Vladimir Putin, pe marginea reuniunii la nivelul cel mai înalt a Alianței Atlanticului de Nord. Comentariile mediatice au primit pozitiv un asemenea comunicat, fiind, însă, cvasi-unanime în a aprecia că este puțin probabil ca întâlnirea americano-rusă la vârf să ducă la convenirea unor viziuni și aranjamente substanțiale. Este de așteptat, mai degrabă, ca dialogul dintre cei doi lideri – important prin însăși realizarea sa – să transmită un semnal încurajator cât privește disponibilitatea de fundamentare a unei noi platforme de comunicare și dialog angajat pentru corectarea traiectoriei de viitor a relațiilor bilaterale și, *ipso facto*, a abordărilor consensuale ale marilor probleme conflictuale ale lumii globale contemporane.

MAREA NEAGRĂ

Selçuk COLAKOĞLU: „Situația internă actuală din Turcia și politica sa externă înfățișează un tablou complicat și haotic.”

Multitudinea și diversitatea noilor conflicte militare care au acaparat scena internațională în ultimii ani au avut repercusiuni serioase asupra modului în care a fost concepută politica externă a Turciei. Într-un context geopolitic instabil, cu tensiuni din ce în ce mai evidente și mai accentuate pe scena internațională, alegerea lui Recep Tayyip Erdoğan ca președinte al Republicii Turcia a reprezentat un moment de cotitură, care a oferit noi valențe strategiei de securitate.

Profesor Selçuk Colakoğlu, din cadrul Departamentului de Relații Internaționale al Universității *Yıldırım Beyazıt* din Ankara, expert în relații internaționale și director al Centrului Turc pentru Studii privind zona Asia-Pacific, și-a exprimat opiniile referitoare la *Strategia de Securitate a Turciei* în interviul pe care l-a acordat revistei *Pulsul Geostrategic*.

Profesor Selçuk Colakoğlu/ (C)
The Tokyo Foundation for Policy Research

Pulsul Geostrategic: *Competiția în derulare dintre Marile Puteri, intensificată de pandemia de COVID-19, va duce la schimbarea naturii relațiilor internaționale în perioada următoare. Conform opiniei dvs., care sunt principalele provocări cu care se va confrunta Turcia în perioada viitoare? În ce măsură a schimbat pandemia abordarea geostrategică a Turciei cu privire la consolidarea rezilienței sale interne?*

Selçuk Colakoğlu: Literatura relațiilor internaționale a adoptat termeni noi, precum „diplomația corona” sau „diplomația vaccinurilor”.

Obținerea echipamentelor de protecție a fost critică pentru țări la debutul pandemiei. La acest moment, achiziționarea vaccinurilor a generat o competiție între state. În plus, pandemia a intensificat competiția mondială dintre Occident și China. Dezbaterile referitoare la proveniența COVID-19 au continuat să provoace disensiuni între Beijing și capitalele occidentale. SUA, Rusia, China și UE au încercat să își extindă influența prin intermediul diplomației vaccinurilor și a ajutoarelor distribuite în întreaga lume. Și Turcia se află în plină diplomație a vaccinurilor. La debutul pandemiei, Ankara a exploatat nevoia de ajutor împotriva „corona” pentru a-și extinde influența diplomatică. A încheiat numeroase contracte pentru Sinovac din China, Sputnik din Rusia și americano-germanul Pfizer BioNTech. De asemenea, Turcia a reușit să nu se implice în competiția dintre Marile Puteri din timpul pandemiei.

Luând în considerare politicile interne și externe ale Turciei, cum percepeți echilibrul pe care îl asigură strategia națională de securitate între reziliența internă și externă a țării?

În ultimul timp, politica internă și cea externă ale Turciei au devenit mai interactive. Creșterea populismului și naționalismului în politica internă din ultimii ani a creat condițiile ca politica externă să devină o pârgă în beneficiul politicianilor turci. Pe de altă parte, folosirea problemelor externe în politica internă poate avea consecințe economice nedorite în relațiile cu alte țări. În plus, procesul de de-instituționalizare din ultimul timp a condus la apariția unei provocări legate de crearea unei strategii de securitate naționale reziliente și cuprinzătoare.

Politica externă a Turciei a fost stabilită clar în cadrul celui de-al VII-lea Congres Ordinar al Partidului Justiției și Dezvoltării: „Vom continua să stabilim relații cu toate statele, de la SUA la Rusia și de la Uniunea Europeană, până la statele arabe, conform intereselor Turciei și perspectivelor națiunii noastre. Ca stat care se află între Africa, Asia și Europa, nu ne permitem să dăm cu piciorul nici Orientului, nici Occidentului. Suntem

conștienți de faptul că nu este ușor să avem o cooperare echilibrată, exhaustivă și pe termen lung cu țări care se află în competiție una împotriva celeilalte sau chiar în conflict. Cu toate acestea, Turcia, datorită poziției sale geografice, a intereselor economice și a politicii externe cuprinzătoare are capacitatea de a reuși acest lucru.” Cum vor fi influențate agenda și prioritățile Turciei, de către rivalitatea strategică dintre cele trei Mari Puteri – SUA, China și Rusia?

Partidul Justiției și Dezvoltării aflat la putere și-a schimbat, în 2011, ideologia de centru dreapta – democrație musulmană – într-una pro-“Islamul Politic” al Frăției Musulmane. Deteriorarea relațiilor dintre Turcia și Israel, Siria, Egipt, Arabia Saudită și EAU are legătură cu politica pro-Frăția Musulmană a partidului aflat la conducere privind Orientul Mijlociu. În 2016, partidul de guvernământ (Partidul Mișcării Naționaliste) de extremă dreapta și asociația eurasiatică Partidul Patriotic au format și o coaliție anti-occidentală. Acest lucru nu înseamnă că Turcia s-a aliat cu Rusia și China. Ankara s-a folosit de Moscova și de Beijing ca să poată negocia cu aliații NATO. Pe de altă parte, Turcia nu se înțelege nici cu Rusia nici cu China în privința anumitor politici. Politica de echilibru activ între marile puteri rivale pe care o conduce Ankara are anumite beneficii tactice și pe termen scurt. Dar există riscul ca Statele Unite, Rusia și China să nu se mai încreadă în Turcia din cauza tacticilor imprevizibile și schimbătoare ale politicii sale externe a echilibrului.

În ultima perioadă Ankara s-a dedicat restabilirii relațiilor Turciei cu state importante din vecinătate, în special Egipt. Care sunt motivele schimbării politicii externe a Turciei și în ce măsură considerați că este posibilă revenirea la normal a relațiilor dintre Ankara și Cairo, mai ales dacă luăm în considerare complexitatea unui mediu regional din care fac parte Grecia, Cipru, Libia și alte state?

Izolarea din ce în ce mai acută a Turciei în estul Mării Mediterane față de blocul format din Egipt, Arabia Saudită, EAU, Israel, Grecia și Republica Cipru a amplificat, în ultimii ani, costurile diplomatice și economice ale Ankarei. Pierderea marilor piețe pentru exporturi precum cea egipteană sau saudită reprezintă un alt motiv special pentru ca Ankara să caute normalizarea relațiilor cu Cairo și Riyadh din ultimele luni. Pe de altă parte, excluderea Turciei din inițiative regionale precum

Forumul pentru Gaz din Mediterana de Est nu reprezintă un pas logic pentru sustenabilitatea acestora. Orice proiect energetic în Mediterana de Est fără implicarea Turciei va fi insuficient și mai puțin fezabil.

Negocierile de la Cairo din perioada 5-6 mai, prezidate de miniștrii de externe adjuncți ai celor două țări, au avut loc relativ repede, raportat la începerea mediatizării de către Ankara a deschiderii față de Egipt, în martie 2021. Negocierile s-au axat pe conflictul din Libia – unde Egipt și Turcia au sprijinit părți adverse, pe rivalitatea energetică în Mediterana de Est și pe sprijinul acordat de Ankara Frăției Musulmane, pe care autoritățile de la Cairo au desemnat-o organizație teroristă. Recentele negocieri dintre Ankara și Cairo demonstrează că normalizarea deplină a relației dintre Turcia și Egipt nu este un obiectiv care să poată fi îndeplinit curând.

În contextul războiului din Siria și ținând cont de tensiunile care continuă să se manifeste la granița dintre Grecia și Turcia, cum considerați că abordează președintele Erdoğan problema migrației? În ce măsură este guvernul de la Ankara capabil să gestioneze fluxul migrației?

Guvernul condus de Partidul Justiției și Dezvoltării a utilizat cu succes atuul migrației pentru a negocia cu UE. Înțelegerea încheiată între Turcia și UE în 2016 a funcționat conform așteptărilor, fără vreo sincopă majoră. Iar fluxul refugiaților din Turcia către Grecia, ca urmare a războiului din provincia Idlib, din martie 2020 a fost în cele din urmă ținut sub control de Ankara și Bruxelles.

Celălalt aspect este reprezentat de faptul că populația din Afghanistan, Pakistan, Iran, Irak și Cornul Africii nu face parte din aranjamentul privind migrația din 2016. Sirienii aflați în Turcia s-au stabilit în localități din Turcia și beneficiază de anumite drepturi, și-au constituit propriile comunități și, într-o anumită măsură, s-au integrat în societatea turcă. Cu toate acestea, ceilalți nu au nimic de pierdut încercând să treacă granița dintre Turcia și Grecia.

La acest moment, Turcia își testează limitele în privința capacității de a găzdui refugiați. Aproape cinci milioane de refugiați (patru milioane de sirieni și un milion de alte naționalități) au determinat schimbări demografice în multe localități turcești, în special cele aflate la granița cu Siria. Turcii nu mai sunt atât de toleranți față de refugiați, mai ales din cauza neajunsurilor economice și a numărului

din ce în ce mai mare de nou-veniți.

Poziția geopolitică a Turciei a reprezentat, în ultimii ani, un avantaj major în relația pe care acest stat o are cu Uniunea Europeană. Cu toate acestea, dinamica fluxurilor migratorii reprezintă o vulnerabilitate pentru politica sa internă. Cum vedeți dumneavoastră evoluția acestui fenomen pe termen mediu și lung?

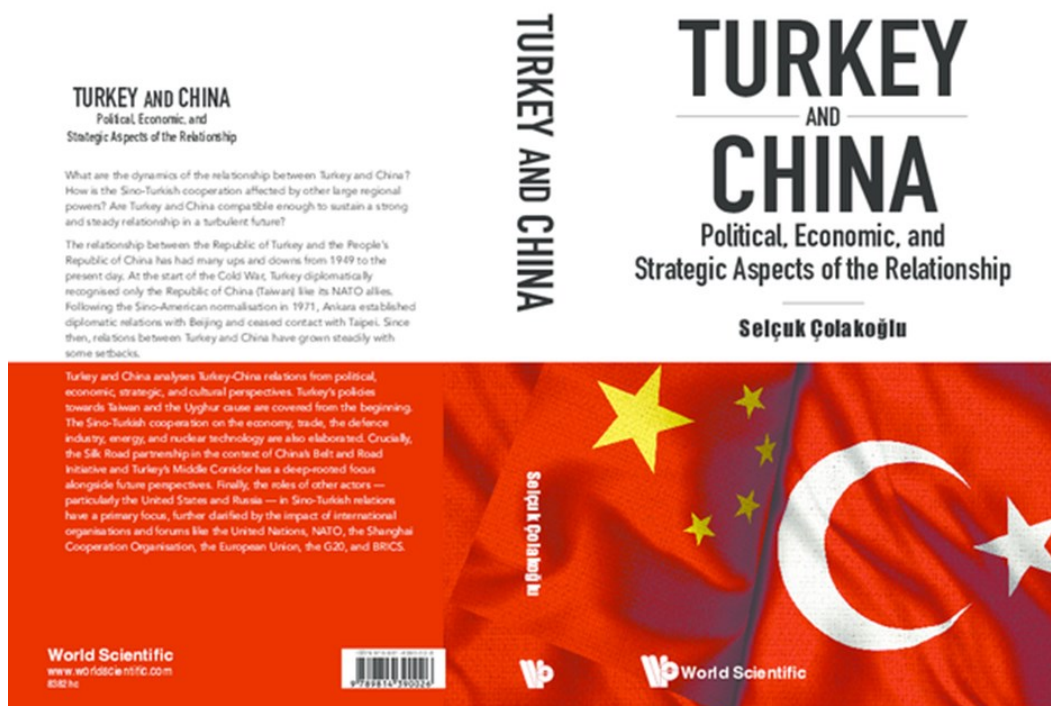
Economia Turciei se află în recesiune de șapte ani la rând. Conform Fondului Monetar Internațional, în 2013 PIB-ul Turciei era de aproximativ 958 de miliarde de dolari, apoi a scăzut la 650 de miliarde în 2020. Deprecierea încă din 2018 a lirei turcești în raport cu monedele străine și pandemia au afectat foarte mult stabilitatea financiară a Turciei. Recesiunea economică și creșterea șomajului au scăzut capacitatea Turciei de a mai primi refugiați. În jur de cinci milioane de refugiați vor întâmpina dificultăți de ordin economic și social sporite în Turcia. Iar cum decăderea democrației în Turcia pare a fi principala cauză a recesiunii economice, este dificilă identificarea unor soluții simple pentru economia turcească în depresiune.

În actualul context, credeți că este oportun (pentru Turcia) un nou acord de asociere cu Uniunea Europeană? În ce măsură va contribui

stabilirea unei agende comune graduale la integrarea Turciei în Uniunea Europeană?

Procesul de integrare a Turciei în Uniunea Europeană a continuat, tehnic, însă niciuna dintre părți nu crede că Turcia va face parte din UE în viitorul apropiat. Pe de altă parte, Turcia este membru al Uniunii Vamale a UE (cu excepția produselor agricole) încă din 1996 și este adânc înrădăcinată din punct de vedere economic în UE. Chiar și procesul privind calitatea de membru este foarte important pentru Turcia, pentru stabilitatea și credibilitatea sa economică. Sondaje de opinie recente arată că aproape 60% din populația Turciei este pentru aderarea la UE. Acest aspect demonstrează faptul că interdependența dintre UE și Turcia le obligă să își mențină activă legătura.

Revizuirea Uniunii Vamale din 1996 constituie o solicitare constantă a Ankarei, după ce autoritățile de la Bruxelles au semnat acorduri de liber-schimb cu state terțe. Unele State Membre ale UE au tergiversat abordarea solicitărilor Turciei din ultimii ani. Dacă Turcia și UE ar fi să încheie un nou acord, acesta ar trebui să aibă o abordare echilibrată între problema refugiaților și Uniunea Vamală. Cu toate acestea, cât timp recesiunea economică a Turciei va continua, relațiile dintre Turcia și UE vor rămâne mai degrabă problematice, decât cooperative.

Selçuk Çolakoğlu – *Turkey and China: Political, Economic, and Strategic Aspects of the Relationship* [Turcia și China: aspectele politice, economice și strategice ale relației], (Londra: World Scientific, 2021).

Alianții Imperiului Otoman din Primul Război Mondial

James NOONE

Vișegrad, la granița dintre Imperiile Austro-Ungar și Otoman – iulie 1914

„Vara anului 1914 va rămâne, în amintirea celor care au trăit-o aici, vara cea mai luminoasă și mai frumoasă din câte se țin minte, căci în conștiința lor ea strălucește și împrăștie lumină peste întreaga zare întunecată și uriașă a chinurilor și nenorocirilor, întinsă la nesfârșit”^[NT]

Ivo Andric – *E un pod pe Drina*

Starea armatei Imperiului Otoman în 1914

Conducere

Cel mai probabil, problema principală a efortului otoman inițial de război a fost dezordinea din rândul conducerii militare. Comandantul suprem al armatei turcești era Enver Pașa, proaspăt autointitulat „Vice-generalisim”. Enver a devenit erou național în 1913, când a recucerit orașul Edirne, una din fostele capitale ale Imperiului, pe care l-a recuperat de la bulgari. La acel moment era un ofițer relativ tânăr, însă s-a căsătorit cu nepoata sultanului, cu siguranță mânat de ambiție. În 1914 a dat afară peste 1000 de ofițeri din armată. Unii dintre ei erau probabil prea în vârstă, corupți sau incompetenți, însă alții, cel mai probabil, erau veterani capabili, care ar fi putut pregăti și conduce noii recruți. Cel mai important consilier al lui Enver, Liman von Sanders, prusac, îl considera un neghiob. Rezultatele dezastruoase ale campaniilor lui Enver din est atestă capacitatea lui Sanders de a evalua talentele militare.

Personal

La izbucnirea războiului, efectivele forțelor armate ale Imperiului Otoman au crescut de la 200.000 la aproape 500.000 de oameni. Pe durata războiului, 2,8 milioane de bărbați au activat în armată, ceea ce a însemnat aproximativ 12% din populație. Deși la prima vedere este impresionant, nu se compară cu celelalte mari națiuni participante la război. Germania a mobilizat 13,2 milioane de oameni. Rusia a utilizat 15 milioane de oameni, Franța a mobilizat opt milioane, iar Anglia o treime din forța de muncă de sex bărbătesc, o mare parte din aceștia pentru puternica sa flotă.^[1] În plus, la acel moment, Marea Britanie și Franța încă mai

aveau o mare parte din colonii, de unde puteau recruta. Mulți dintre aceștia, precum algerienii sau indienii nu voiau să fie implicați într-un război împotriva semenilor musulmani, însă trupele indiene au luptat foarte bine în Mesopotamia. S-a reușit înființarea multor alte regimente de elită, în special din rândul voluntarilor de origine engleză din Australia, Noua Zeelandă și Canada.

Infrastructură

În cartea sa „Ultimele războaie otomane”^[2], Jeremy Salt descrie foarte obiectiv tipologia campaniilor estice din timpul Primului Război Mondial, ca fiind „un război modern cu o scenografie pre-modernă”.^[3] În timp ce francezii și germanii își puteau trimite trupele rapid aproape direct pe front prin intermediul trenurilor, otomanii trebuiau să parcurgă ultimii aproape 160 de kilometri pe drumuri nepavate, care erau impracticabile în condiții meteo nefavorabile. În afara orașului Istanbul și a altor câteva mari orașe din vestul Anatoliei existau condiții precare din punct de vedere al infrastructurilor electrică, medicală, financiară și de comunicații. Agricultură, care era destul de robustă, a fost distrusă la momentul în care sute de mii de fermieri au fost recrutați în armată. A existat o tentativă de refacere a bazei industriei de apărare, însă era încă în fază incipientă.

Înzestrare

În mod normal, înainte de secolul al XIX-lea otomanii își fabricau singuri armamentul sau angajau occidentali care să îl fabrice în interiorul Imperiului. Acesta era elaborat la standarde foarte ridicate, chiar de ultimă generație.^[4] După ce și-au pierdut acest avantaj tehnic în fața Occidentului, au depus mari eforturi pentru a-și moderniza armamentul, utilizând în mare parte tehnologie germană. „Din nefericire pentru Imperiul Otoman, o mare parte din armamentul achiziționat recent a fost risipit în Războaiele Balcanice din 1912 și 1913. Armata Imperiului Otoman a intrat în război în 1914 având un uriaș deficit de arsenal, în special mitraliere și artilerie de câmp.”^[5] Închiderea granițelor Bulgariei și Greciei la începutul războiului i-a distrus Imperiului Otoman capacitatea de a se reproviziona, ceea ce a avut un efect devastator, în special în ceea ce privește

[NT] - Ivo Andric – *E un pod pe Drina*, traducere și note de Gellu Naum și Ioana G. Seber, Iași: Ed. Polirom, 2020, pag. 367. JamesNoone a preluat citatul din traducerea în limba engleză a cărții.

artileria. Într-un final, Germania a reușit să deschidă o rută de aprovizionare prin Balcani, însă nu a fost furnizat suficient armament și muniție ca să ajungă pentru efortul de război.

Forțele navale

În afara activităților maritime din jurul strâmtorii Dardanele, otomanii nu prea au fost implicați în lupte navale; mai ales după ce crucișătorul german *Goeben* și crucișătorul ușor *Breslau* s-au retras din Marea Mediterană în Marea Neagră. După Gallipoli, operațiunile navale ale aliaților au implicat în mare parte blocade, organizate de britanici în Marea Egee și de francezi în nord-estul Mării Mediterane și pe coastele levantine. Trebuie menționat faptul că, ulterior, aceste două nave de război au fost vândute Forțelor Navale ale Turciei. Acestea au fost considerate drept răsplată pentru două nave de război pe care Marea Britanie le fabricase pentru otomani dar pe care le-au confiscat la începutul războiului. Aceste dotări au asigurat Imperiului Otoman supremația maritimă în Marea Neagră și au pus capăt tuturor legăturilor maritime desfășurate între Rusia și aliații săi în Mediterană. Singura acțiune maritimă semnificativă a sultanului a fost prima pe care acesta a efectuat-o. În dimineața zilei de 29 octombrie 1914, rușii din Crimeea s-au trezit în salvele de tun ale flotei otomane. Imperiul Otoman a ieșit victorios când a atacat flota rusească de la Marea Neagră. Până la acel moment, tratatul Germano-Otoman fusese un secret foarte bine păzit. Din acel moment, Marea Neagră a devenit un lac otoman pentru aproape toată durata războiului. De acum încolo vom analiza campaniile terestre ale Imperiului Otoman.

Fantomele Balcanilor

Cu toate că în Balcani au avut loc unele lupte importante, otomanii au fost implicați în foarte puține dintre ele. Fantomele atrocităților comise în trecut au revenit la viață, de această dată fiind implicați austrieci, germani și bulgari, care au fost puși față în față cu diverse grupuri formate din sârbi, britanici, francezi și albanezi. Pe durata campaniei violente din 1915, din Munții Balcani, austrieicii „au înregistrat 227.000 de victime, din 450.000 de militari. Pierderile înregistrate de sârbi s-au ridicat la 170.000 din 400.000.”[6] Austria a fost nevoită să se retragă, ceea ce ar fi putut genera dispariția catastrofală a liniilor germane de aprovizionare pentru otomani. Cu toate acestea, au fost angrenate în război mai întâi România și ulterior Bulgaria, fapt care a înclinat balanța în favoarea Puterilor Centrale și a asigurat securitatea

liniilor de comunicație ale acestora. Grecia a intrat în război alături de Serbia, însă pentru o perioadă scurtă; Regele Constantin al Greciei a întreprins o acțiune care a surprins pe toată lumea, concediindu-și premierul și adoptând o politică de neutralitate pentru întreaga perioadă rămasă din război. La acel moment, Aliații avansaseră în Balcani până la Salonic. Odată cu retragerea Greciei din război, orașul cu ieșire la mare și-a pierdut utilitatea. În 1917, după abdicarea lui Constantin, pe 27 iunie 1917, Grecia a reintrat în război, însă pentru o perioadă scurtă de timp și fără să fie implicată în vreo ofensivă de amploare.

Apărarea strâmtorilor

La câteva zile de la intrarea Turciei în război, Marea Britanie a demarat o campanie navală cu scopul de a deschide strâmtorile turcești pentru navele de transport ale Aliaților și Rusiei. Scopul final al campaniei era nici mai mult nici mai puțin decât capturarea Istanbulului și retragerea Turciei din război. Pentru armata otomană cea mai valoroasă campanie militară a fost apărarea strâmtorilor turcești. Cum această campanie este de departe cea mai vestită acțiune a sa din timpul Primului Război Mondial, nu voi sublinia decât câteva aspecte. Cel mai important lucru care trebuie menționat referitor la Dardanele și Gallipoli este cât de ușoare au fost aceste victorii pentru turci. Evident, flota nu avea nicio șansă în fața Aliaților, mai ales a britanicilor. În februarie 1915, o flotă formată din 42 vase din Occident a încercat să cucerească orașul Constantinopol doar pe mare. Acesta atac a avut un impact minim asupra turcilor; nu a făcut decât să îi avertizeze că trebuie să își consolideze apărarea. Luni mai târziu, Churchill adunase o *armada* imensă, cu scopul de a forța trecerea prin strâmtoarea Dardanele; aceasta includea 18 cuirasate, care erau cele mai puternice nave de război de la acea vreme. Cea mai gravă greșeală a occidentalilor a fost că au navigat prea aproape de linia de coastă, apărată de artileria otomană, astfel suferind pierderi imense, inclusiv naufragiul a trei cuirasate și avarierea altor trei. Cu toate acestea, conform precizărilor lui John McDonald, „ceea ce Aliații nu știau a fost faptul că turcii își epuizaseră aproape în totalitate muniția, iar flota ar fi putut înainta liber către Constantinopol”. [7]

La fel de bine documentată este și debarcarea corpului de armată australian și neozeelandez (CAAN)[8] din Golful Suvla, care s-a confruntat cu o apărare copleșitoare a turcilor, conduși de Mustafa Kemal de pe înălțimile peninsulei

Gallipoli. Spre exemplu, când fostul cargobot *River Clyde*, care la acel moment transporta militari, a încercat să debarce trupele CAAN, numai 21 din cei 200 bărbați au ajuns la țărm neatinși de gloanțele turcești.[9] Au fost prinși imediat într-o capcană a morții. Trupele Aliate formate din francezi și britanici se aflau la doar 16 km depărtare, însă nu erau angajate în luptă. În plus, chiar și fără ajutorul trupelor franceze și britanice, CAAN au reușit să se apropie de ultima creastă, de unde ar fi putut controla Gallipoli. Trebuie, bineînțeles să remarcăm apărarea turcilor, care a depășit orice așteptări. La momentul retragerii Aliatilor, opt luni mai târziu, ambele părți pierduseră în jur de 500.000 de oameni. Aliții nu câștigaseră nimic. Turcii își apăraseră țara și câștigaseră faimă, însă plățiseră un preț imens.

Campaniile din est

În decembrie 1914, la câteva luni de la intrarea în război, Enver Pașa a preluat controlul Armatei a III-a pentru a desfășura un atac în Caucaz. Unii ar fi putut considera că iarna nu este tocmai anotimpul potrivit pentru a străbate munții din estul Anatoliei și nu s-ar fi înșelat. Rezultatul a adus aminte de campania otomanilor de asediere a Vienei din 1529. Precum Suleiman, Enver a fost obligat să își abandoneze artileria înzăpezită. Ambii comandanți au fost răpuși de boală și au rămas fără provizii. Ambii au ordonat trupelor epuizate să atace. În 1914, ținta a fost o bază rusească – Sarikamiș – însă spre deosebire de Suleiman, care era supranumit „Magnificul”, Enver era un comandant mediocru. Atacurile nu au fost coordonate corespunzător, astfel încât rușii au reușit să decimeze atacatorii, rând pe rând. Din cei aproape 100.000 de oameni angrenați în atac, 82% au pierit. Un ofițer german a precizat că Armata a III-a „a suferit o înfrângere dezastruoasă, a cărei durată scurtă și amplitudine este fără precedent în istoria militară”.[10]

Enver Pașa avea în plan, fără îndoială încurajat de germani, să obțină controlul asupra Persiei neutre, țară care la acel moment se afla sub conducerea celei mai slabe dinastii din istorie.

În vestul Iranului au avut loc câteva bătălii de succes, desfășurate între forțele otomane și rusești. „Aceste bătălii au distrus sate, au ucis sute de civili iranieni și au adus cu ele foamete, ceea ce probabil a cauzat moartea altor mii de oameni.”[11] Campania și-a pierdut amploarea când întăririle nu au mai venit, din cauză că au fost redirecționate după înfrângerea de la Sarikamiș. În mai 1916, Enver Pașa a demarat o nouă campanie de invadare a Persiei. Aceasta a înregistrat inițial

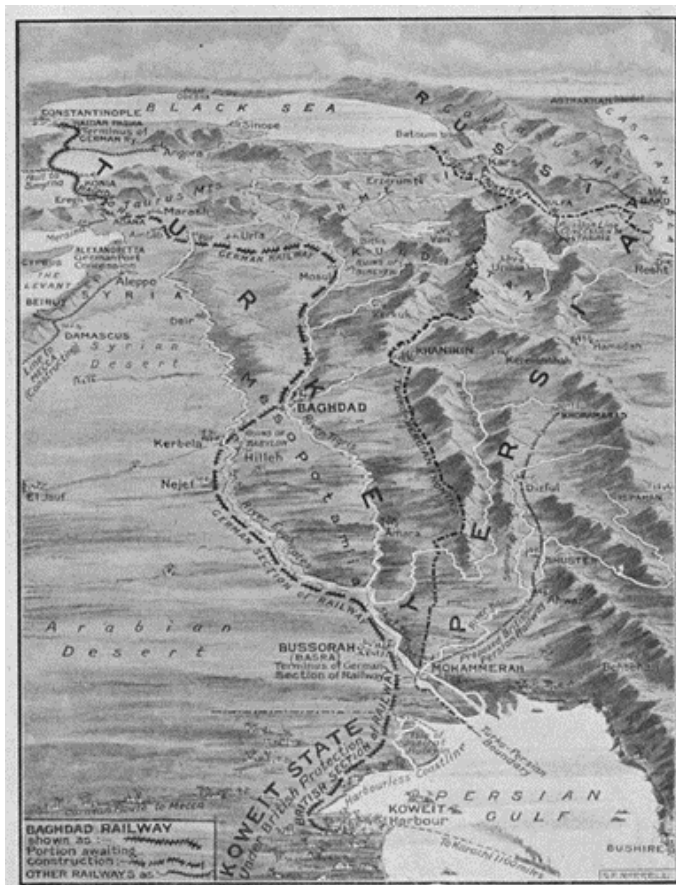
câteva succese. Revoluția Bolșevică din noiembrie 1917, care s-a încheiat cu tratatul de la Brest-Litovsk, a revitalizat, cel puțin pentru moment, eforturile de război ale Triplei Alianțe (Germania Austro-Ungaria și Imperiul Otoman). A avut ca rezultat și eliberarea unui număr mare de militari turci din Caucaz. Marea Britanie se temea că aceste trupe urmau să fie redirecționate către Mesopotamia, cu scopul de a recuceri Bagdadul, pe care îl recapturase de curând.

Campania din Mesopotamia

La începutul lunii noiembrie 1914, un corp de armată aparținând britanicilor și format în majoritate din indieni era gata să apere resursele britanice de petrol din Golful Persic. După ce inițial au întâmpinat o oarecare rezistență, au cucerit rapid peninsula Al-Fau și Basra, un port pe râul Eufrat la nord de Golful Persic. Combinația de artilerie terestră și navală a copleșit apărarea otomană. Britanicii au înregistrat în jur de 350 de victime, în timp ce turcii au pierdut aproape 1.000 de oameni. Comandantul otoman a fost atât de afectat încât s-a împușcat.[12]

La acel moment, britanicii aveau doar două divizii în Basra. Cu toate acestea, forțe britanice numărând 10.000 de oameni s-au deplasat către nord încercând să cucerească Bagdadul. Deși au înregistrat peste 1.200 de victime și nu au primit întăriri, comandantului britanic i s-a ordonat să înainteze spre nord. Pe traseu s-au confruntat cu forțele de apărare turce de două ori mai numeroase. Singurul avantaj al britanicilor a fost faptul că, pentru prima dată, șapte aparate de zbor au sosit în Mesopotamia pentru a asigura sprijin aerian. Britanicii au reușit să asedieze și să se mențină pe poziție împotriva unor efective mai numeroase. Cu toate acestea, după ce au înregistrat pierderi de aproximativ 40% din efective, s-au retras la Kut. Ajutoarele britanice cu destinația Kut au fost oprite eficient de militarii turci ai Armatei a VI-a, conduși de generalul german Colmar von der Goltz. După patru luni și aproape morți de foame, trupele britanice din Kut s-au predat – peste 8.000 de militari, din care 6.000 erau indieni. În plus, ajutoarele trimise au înregistrat peste 21.000 de victime. Britanicii au mai încercat o dată să recucerească Bagdadul, dispunând de 166.000 de militari, majoritatea indieni. La acel moment, turcii s-au retras onorabil de la Kut la Bagdad. Au fost cuceriti de britanici, însă ar fi rezistat dacă întăririle stabilite conform planului Yildirim le-ar fi parvenit. Acele efective au fost însă redirecționate în teatrul de operațiuni din Levant.[13] În cele din urmă

otomanii au pierdut Mesopotamia, dar i-au forțat pe britanici să plătească teribilul preț de 92.501 de victime.

Campania din Levant

Campania turcească din Levant a fost planificată inițial datorită faptului că sprijinul logistic pentru Gallipoli venea din baze situate în Egipt, unul din clienții Imperiului Otoman, pe care britanicii îl ocupaseră în 1869. În plus, dacă aceasta ar fi înregistrat succes, ar fi oprit accesul britanicilor la Canalul Suez. Canalul era ruta de acces a britanicilor în Golful Persic și spre India, „bijuteria coroanei” Imperiului Britanic. În 1915, comandantul Gemal Pașa a obținut un succes inițial conducând o forță de 22.000 de oameni din Beer Șeva (oraș aflat în centrul Israelului de azi) și traversând Peninsula Sinai. Aceste trupe nu au traversat canalul, însă a fost suficient ca prezența lor să reprezinte un pericol pentru britanici, care au renunțat să mai trimită trupe la Gallipoli. Situația militară a ajuns la un impas, până când a izbucnit Revolta Arabă în sud, în regiunea Hijaz, în Arabia Saudită de azi. Hussein, Marele Șerif al orașului Mecca, a proclamat independența arabilor și a început să beneficieze de ajutor britanic prin intermediul căpitanului T.E. Lawrence (Lawrence al Arabiei).

După campania dezastruoasă din Gallipoli, atenția britanicilor s-a îndreptat către Orientul Mijlociu. Erau conștienți că declarația de pace a rușilor conduși de Vladimir Lenin urma să aibă ca rezultat eliberarea trupelor turcești din Caucaz și Persia. Marea Britanie se temea că aceste efective urmau să fie trimise în Mesopotamia pentru a recuceri orașul Bagdad, care fusese capturat recent. Deci, o ofensivă de-a lungul coastelor levantine ar fi distras atenția otomanilor către Palestina și ar fi diminuat presiunea exercitată asupra Bagdadului. Foarte important este faptul că războiul din vestul Europei nu avea evoluții pozitive, iar moralul populației civile era scăzut. Cu toate acestea, încercări anterioare de cucerire a regiunii Gaza se soldaseră cu eșec. Premierul britanic David Lloyd George l-a informat pe comandantul său general, Sir Edmund Allenby că „își dorește ca Ierusalimul să devină cadoul de Crăciun al britanicilor”. Primul pas pe care Allenby l-a întreprins în acest sens a fost să distrugă aliniamentul de apărare al turcilor, din Gaza până în Beer Șeva. Odată ce acest deziderat a fost dus la îndeplinire și Ierusalimul a fost cucerit, apărarea otomană din Levant a început să se destrame.

O analiză DIME

Acum că am stabilit care erau elementele de bază ale capacităților de apărare ale otomanilor în 1914 și am trecut în revistă acțiunile acestora din timpul războiului, haideți să analizăm motivul care a stat la baza deciziei lor de a intra în război, luând în considerare următorii factori: diplomatie, informații, militar și economie.

Diplomație

De ce a ales Sublima Poartă[14] să se alieze cu germanii? În cartea sa „Declinul Imperiului Otoman”[15], Eugene Rogan susține că „prietenia dintre germani și otomani era relativ strânsă”. [16] Acesta citează vizita din 1898 a Kaizerului Wilhelm al II-lea, care ar fi reprezentat un moment de cotitură. Kaizerul și-a declarat prietenia eternă, poate pentru că a apreciat că cei 300 de milioane de musulmani credincioși califului ar fi aliați nemaipomeniți. Germanii doreau să transforme Constantinopolul într-o bază pentru un război sfânt (*jihad*) împotriva britanicilor. În plus, teritoriile Imperiului Otoman ar fi reprezentat un obstacol semnificativ în calea accesului la cea mai importantă colonie a acestora, India, și ar fi creat premisele participării Germaniei în marele joc din Asia Centrală. Având la bază această motivație, precum și din considerente economice, în 1911

ambasadorul german la Sublima Poartă a făcut referire la otomani ca făcând parte din „sfera de interes politică, militară și economică”[17] a germanilor.

Principalul obiectiv strategic al Germaniei era să îndepărteze resursele Rusiei de pe frontul de est. Relația dintre germani și Imperiul Otoman a fost construită timp de decenii, inginerii germani contribuind la dezvoltarea infrastructurii feroviare din sud-estul Europei, Turcia și Orientul Mijlociu. Bineînțeles că germanii urmau să beneficieze de pe urma dificultăților britanicilor în India, Mesopotamia, Golful Persic și Egipt.

La o săptămână de la declararea războiului, arheologul german Curt Prüfer a ajuns la Istanbul. Cu toate că era un arheolog desăvârșit, acesta era și spion german. Îi plăcea să fie cunoscut ca „Lawrence” al Germaniei. A fost surprins să afle de la ambasadorul german și de la atașatul militar german că în interiorul Sublimei Porți existau neînțelegeri cu privire la alierea cu Germania în război. În plus, atașatul militar a apreciat că turcii nu erau pregătiți din punct de vedere militar. A ținut să sublinieze lipsa pregătirilor pentru apărarea strâmtorii Dardanele. Cu toate acestea, ambii doreau să convingă otomanii să se alieze cu germanii în război, cu toate că au opinat că, în interiorul Sublimei Porți, doar ministrul de război Enver Pașa, care era pro-german, era în favoarea acestui demers.[18]

Germania a arătat că de la Turcia „se aștepta nu doar să apere strâmtorile și să-și protejeze bazele de la distanțe mari, ci și să cucerească Persia, să facă Egiptul independent, să se pregătească pentru apariția unor state independente în Transcaucazia, să amenințe pe cât posibil India din Afghanistan și să furnizeze sprijin activ în teatrul european de operațiuni.”[19] Pe scurt, Germania credea că are mult de câștigat.[20], [21]

Acești factori îi făceau pe otomani un aliat foarte atractiv pentru Germania. Însă, de ce a ales Sublima Poartă să încheie o alianță atât de riscantă? Talat Pașa, ministrul de interne, descria situația diplomatică a Imperiului în 1914 astfel: „Turcia avea nevoie să intre într-o alianță cu un grup de state, astfel încât să își organizeze administrația internă, să își consolideze și mențină schimburile comerciale și industria, să își extindă rețeaua de cale ferată, pe scurt, să supraviețuiască și să își asigure existența.”[22] Din aceste motive și având resursele aproape epuizate din cauza războaielor purtate în Balcani și în Libia, Imperiul Otoman avea nevoie de o alianță cu puteri europene, însă cu

care dintre ele?

Cu siguranță că preferințele personale ale conducerii Imperiului Otoman au avut un rol semnificativ în alegerea unei alianțe cu Germania. Enver Pașa își făcuse studiile militare în Germania și vorbea germană.[23] După cum am precizat și mai sus, beneficiaseră semnificativ de investiții germane în proiecte de infrastructură. Imperiul Otoman a intrat în război și cu speranța că urma să își recupereze o parte din teritoriile pierdute în Balcani. Cu toate acestea, trebuie că a mai existat un element care a cântărit în luarea deciziei de către sultan. Germania încuraja România și Bulgaria să se alieze cu Puterile Centrale. Deci, dacă Imperiul Otoman ar fi luat partea Triplei Antante, ar fi fost pus în fața unei confruntări imediate cu forțele armate rusești și balcanice. Infimul bastion european al acestuia ar fi fost amenințat.

Visul turcesc era ca, prin intermediul unor aliați puternici, să reușească să recupereze o parte din teritoriile pierdute ale Imperiului și să își recapete statutul de mare putere în politica europeană. Acestea fiind spuse, nu au avut prea multe alternative în a-și construi alianțe. Până aproape de izbucnirea războiului, luaseră în considerare încheierea unei alianțe cu britanicii, francezii și rușii. În mod surprinzător, la sfârșitul verii anului 1914 Enver încă mai negocia o alianță cu rușii, chiar dacă semnasera deja o alianță secretă cu germanii – 2 august.[24] Cu toate acestea, Rusia era dușmanul lor istoric, iar Franța era un aliat apropiat al Rusiei. Cea mai mare speranță a lor era o alianță care să fi fost susținută de britanici.

Încă din perioada Războiului Crimeii (1854-1856), Marea Britanie a fost pentru sprijinirea Imperiului Otoman, care era cunoscut și cu denumirea de „Bolnavul Europei”. În 1908, laicii „Turci Tineri” s-au simțit apropiați din punct de vedere ideologic de Occident. Cu toate acestea, naționaliștii turci mai conservatori erau sceptici, semnalând pierderile teritoriale suferite în favoarea statelor europene din Balcani și invazia italiană a teritoriilor Libiei de azi. În plus, sublima Poartă își manifesta îngrijorarea față de interesul Rusiei asupra teritoriilor sale, mai ales față de accesul strategic la Marea Mediterană, care se putea realiza prin obținerea controlului asupra strâmtorilor turcești. În final, britanicii au concluzionat că turcii nu ar fi contribuit semnificativ la efortul de război al Aliaților, ci din contră ar fi putut reprezenta un obstacol (din aceleași considerente din care i-au subestimat în bătăliile de la Gallipoli, din Levant și din Mesopotamia).

Informații

Din punct de vedere al informațiilor militare (IM), niciuna din părți nu deținea expertiză înainte de izbucnirea războiului, cu toate că domeniul informațiilor militare turcești nu poate fi evaluat. Nu s-a scris foarte mult în limba engleză referitor la acest subiect. Foarte puține documente turcești relevante au fost traduse în limba engleză. Cu toate acestea, subiectul este abordat într-o carte intitulată *Yildirim*, publicată în 1920. Scrisă de un fost angajat al Statului Major General turc, aceasta abordează tema implicării Grupului de Armate turcești *Yildirim* (Fulger) în campania din Levant. [25]

Inițial, turcii au depins aproape în totalitate de sprijinul cu informații tehnice acordat de germani. Deciziile adoptate de aceștia la *Yildirim* demonstrează că nu aveau capacitatea corespunzătoare de analiză a informațiilor. La polul opus, însă, contrainformațiile (CI) și dezinformarea reprezentau atuuri turcești și făceau parte dintr-o lungă tradiție otomană. Erau pricepuți la camuflarea diverselor amplasamente militare, precum baterii de artilerie, deși la un moment dat nu a mai fost nevoie deoarece aliații au început să se bazeze din ce în ce mai mult pe imagini aeriene cu rezoluție ridicată în loc de observațiile piloților. Începând cu 1915, otomanii reușiseră deja să-și creeze comunicațiile. Germanii au încercat să stârnească revolte arabe împotriva britanicilor. În schimb, aceste acțiuni au dus la intensificarea prezenței elementelor contrainformative britanice. Dându-și seama de necesitatea evidențierii problemelor de ordin intern și dorind să transmită mesaje anti-occidentale, spionul german Curt Prüfer a înființat șapte publicații pro-turce de limbă arabă și a creat, în marile orașe, camere secrete cu material de propagandă la care aveau acces localnicii. Scopul său era de a instaura un *jihad*.

Când au fost folosite împotriva otomanilor, majoritatea capabilităților și proceselor britanice de informații erau moderne, însă nu existau aproape niciun fel de date oficiale referitoare la Imperiul Otoman. În 1929, Sir Winston Churchill scria în cartea sa *The Aftermath*[26]: „Nu îmi pot aminti un domeniu de referință pe probleme legate de politică în care guvernul britanic să fie mai puțin informat decât turcii”. Motivele pentru care politicienii britanici au ales să negligeze aceste aspecte îmi sunt neclare. De exemplu, amiralul britanic Arthur Limpus a condus reorganizarea marinei turcești până aproape de izbucnirea Primului Război Mondial. De fapt, chiar a fost Comandantul Marinei Imperiului Otoman. Evident, existau măcar câțiva

oficiali britanici de rang înalt care dețineau cunoștințe referitoare la armata turcă. Cu toate acestea, Feldmareșalul Herbert Kitchener puneă atât de puțin preț pe forțele Imperiului încât nu s-a oboșit să studieze prea mult tacticile utilizate și capacitățile deținute. Din fericire pentru britanici, aceștia au abordat civili care le puteau oferi detalii referitoare la lumea arabă. Din păcate, guvernul a creat structuri complicate de culegere de informații pentru Forțele Expediționare. Această problemă a apărut mai întâi la Gallipoli. Comunicațiile erau haotice, iar hărțile Aliatilor cu peninsula erau vechi și greșite.

Britanicii au reușit să creeze rețele active de spioni, utilizând beduini în deșert și evrei din Palestina de-a lungul coastei. Căpitanul Lawrence trimitea rapoarte extrem de valoroase cu informații obținute din sursele umane ale rețelei sale, de care beneficiau și beduinii.[27]

Germanii au fost, inițial, mai specializați în analiza spectrului electromagnetic în gama audio (SIGINT)[28] și, evident, securitatea comunicațiilor acestora era peste cea a britanicilor, însă acest lucru s-a schimbat pe măsură ce războiul a continuat. Navele spion britanice și franceze au început să adune SIGINT pe măsură ce navigau pe coastele Mării Mediterane, iar avioanele de recunoaștere le preluau din zbor. Unul din cele mai eficiente aparate pe care britanicii le dețineau era busola radio. Modificată în scop militar de vestitul om de știință Guglielmo Marconi, busola îi ajuta pe ofițerii de informații să localizeze originea transmisiilor radio inamice. Era foarte folosită pentru localizarea și luarea în vizor a bazelor militare otomane.[29]

În mod surprinzător, acest război a avut și o componentă timpurie a metodelor de interceptare și exploatare a datelor provenite din comunicații (COMINT).[30] Ambele părți interceptau liniile telefonice proaspăt instalate și ascultau conversații care nu erau securizate.[31] Pe scurt, serviciile militare de informații britanice au fost slab pregătite inițial, însă în timp și-au îmbunătățit activitatea și au ajutat Aliții considerabil. În 1918 serviciile de informații germane și turce nu puteau fi caracterizate decât ca fiind complet nepregătite.

Militar

În secolele al XVII-lea și al XIX-lea, armata otomană care domina odinioară s-a degradat într-o asemenea măsură încât termenul de „otoman” nici nu a mai fost inclus în lucrarea istoricului Carl Von Clausewitz, *Despre război*, publicată în 1832. Probabil cea mai mare slăbiciune a lor a fost incapacitatea de a observa priceperea soldaților

otomani ca indivizi, în raport cu Occidentul. După ce a analizat turcii îndelung, generalul prusac Von Moltke scria: „Un turc recunoaște fără să stea pe gânduri că europenii sunt superiori din punct de vedere al cunoștințelor, îndemnării, financiar, al curajului și rezistenței, fără ca nici măcar să conceapă ca un *Frank*[32] să se situeze pe picior de egalitate cu un musulman.”[33] Din cauza acestor neajunsuri au pierdut majoritatea teritoriilor cucerite în Europa. Prin alianța sa cu Germania, marele vis al lui Enver Pașa de a-și extinde Imperiul părea plauzibil. Datorită acestui deziderat, germanii i-au îndemnat pe otomani să nu țină cont de capacitățile lor militare și i-au încurajat să poarte campanii nesăbuite în Persia și la Canalul de Suez. Astfel turcii au fost suprasolicitați, iar la finalul războiului ajunseseră să fie slăbiți.

Calitatea conducerii militare i-a ajutat pe turci pe aproape toată perioada războiului și nu mă refer numai la Mustafa Kemal, care le-a ordonat oamenilor săi să „moară” la Gallipoli. Consilieri germani competenți, precum generalul Von Sanders la Gallipoli, se aflau în contrast cu Enver Pașa, care a eșuat în campaniile sale militare din est. Talentul și dăruirea corpului ofițerilor turci nu trebuie subestimat. Educația militară otomană a dat naștere unor ofițeri buni. „Sistemul militar, în ciuda faptului că nu i s-a acordat prea multă atenție din partea istoricilor, a apărut înaintea sistemului civil și a fost întotdeauna mai bine finanțat și mai atent organizat.”[34] Cine știe câți dintre cei mai buni și mai străluciți ofițeri turci au murit apărând strămtorile?[35] Câți dintre cei mai înțelepți veterani au fost dați afară de Enver în 1914? Dacă Enver Pașa ar fi acordat mai multă atenție sfaturilor pe linie militară oferite de echipa sa de consilieri, rezultatele campaniilor din Caucaz și Levant ar fi fost mult mai bune.

În multe privințe, acțiunile militare otomane au depășit așteptările, în ciuda conducerii defectuoase, neajunsurilor ținând de înzestrare și resursa umană, precum și dificultăților logistice uriașe. Nu trebuie să uităm că erau foarte uzați de războaie, chiar înainte de asasinarea Arhiducelui. Eugene Rogan scria: „După războaiele din Libia și din Balcani, bărbații care îndeplineau vârsta pentru a fi recrutați părăseau Imperiul Otoman pentru a evita să fie luați în armată. În 1913 emigrația către America de Nord și de Sud crescuse cu 70%, față de anii anteriori. Oficiali din Consiliul American afirmă că majoritatea imigranților erau tineri care nu voiau să efectueze serviciul militar.”[36]

Conducerea Imperiului Otoman a avut și priorități

militare de ordin strategic eronate, cum ar fi asigurarea protecției „liniilor de cale ferată cu destinație către nicăieri”. Este de remarcat faptul că T.E. Lawrence a militat pentru menținerea deschisă a căii ferate către Medina. A estimat corect că turcii urmau să greșească desemnând 20.000 de oameni să o păzească. Deci, acei soldați nu ar mai fi putut fi trimiși să lupte împotriva britanicilor.

Economie

În cartea sa *Arming the Sultan: German Arms Trade and Personal Diplomacy in the Ottoman Empire Before World War I*, Naci Yorulmaz evalua că industria de armament a Imperiului Otoman a fost în mare parte autonomă în primele trei sferturi ale secolului al XIX-lea, chiar dacă producea armament de calitate inferioară. Începând cu acel moment, pe durata Primului Război Mondial, Germania a reușit să preia controlul producției de armament a otomanilor. Yorulmaz justifică faptul că succesul vânzărilor de armament ale Germaniei nu s-a datorat calității acestuia (deși era de foarte bună calitate), ci, mai degrabă, legăturilor personale dintre oficialii de rang înalt germani și turci. Puterea industrială a Germaniei la începutul Primului Război Mondial s-a consolidat și prin capturarea „inimii” industriei franceze. Puterile Centrale erau în general foarte eficiente când venea vorba de exploatarea la maxim a „economii acaparate”. Germanii nu asigurau nu numai sprijin politic, ci mult mai multe. Au depus eforturi pentru a încerca să modernizeze și să organizeze armata Imperiului Otoman și au investit mult în economia și infrastructura acestuia. Cele mai vestite sunt, după cum am precizat mai sus, rutele de cale ferată de la Berlin la Bagdad și, mai puțin importantă, cea din Levant, care avea ca destinație finală Mecca. Trebuie să menționăm că data la care primul tren a plecat pe ruta Berlin-Bagdad a fost 1 iunie 1914, la numai câteva zile înainte de asasinarea Arhiducelui Franz Ferdinand.

Un război de lungă durată îi favoriza pe Aliați. La acel moment Marea Britanie controla aproape 20% din suprafața planetei, iar puterile Triplei Antante aveau de trei ori mai multe resurse și de cinci ori mai multă populație decât inamicii lor.[37] În plus, „Marea Britanie a radicalizat războiul, deoarece lupta altfel față de statele de pe continent, căci era cea mai mare putere navală din lume, care controla toate traseele maritime, depozitele de cărbune și cablurile telegrafice submarine; utiliza proactiv războiul economic, ca instrument de distrugere a dușmanilor.”[38] Aceste lucruri s-au întâmplat înainte ca America – o putere industrială în plină

dezvoltare – să intre în război.

Din punct de vedere economic, în 1914 Imperiul Otoman nu mai era decât o rămășiță a ceea ce fusese înainte. Controlul pe care îl deținuse asupra marilor rute comerciale dispăruse de mult, precum dispăruseră și taxele și beneficiile obținute de pe urma agresivelor expansiuni teritoriale. Înainte de război, o treime din totalul profitului obținut de pe urma taxelor era deja utilizat pentru a plăti copleșitoarele datorii externe.[39] Veniturile din impozite scăzuseră cu 20% și majoritatea băncilor europene începuseră să ceară plata împrumuturilor în câteva luni de la mobilizare.[40] În plus, mobilizarea unei mari părți din forța de muncă masculină a avut un impact devastator asupra producției agricole și asupra capacității sale industriale, care oricum era nesemnificativă. Acești factori, alături de controlul asupra rutelor comerciale pe mare și pe uscat deținut de Aliți, au secătuit Imperiul Otoman de resursele de care au avut nevoie pentru susținerea militarilor și civililor.

Concluzii

Pierderile Imperiului Otoman din timpul Primului Război Mondial nu pot fi neapărat caracterizate drept o concluzie evidentă. Cu toate acestea, par a fi o progresie logică într-un declin care a început odată cu eșecul celui de-al doilea asediu asupra Vienei, din 1683. La acel moment, Imperiul se afla la apogeul cuceririlor sale din Europa. Ulterior, i-a luat secole să facă față ascensiunii tehnologice, economice și militare a Occidentului.

Din punct de vedere diplomatic, Imperiul Otoman a utilizat greșit cele două „atuuri” ale sale – sultanatul și califatul. La începutul războiului, otomanii au arestat și executat intelectuali arabi și lideri musulmani din Beirut și Damasc. Cu ajutorul aliaților germani, au terorizat și îndepărtat sătenii musulmani, evrei și creștini. La polul opus, Lawrence al Arabiei, mai deschis din punct de vedere cultural, a pledat cu succes împotriva unei invazii aliate masive, care ar fi fost percepută ca o nouă cruciadă. Astfel, a atras beduini musulmani de partea sa și i-a transformat într-o forță neconvențională de mare amploare. În mod similar, pe măsură ce campania din Levant se apropia de Ierusalim în 1917, generalul Allenby a ordonat ca artileria să nu fie utilizată asupra orașului. Primul conducător al unei armate creștine care a pătruns în Ierusalim după 1087 a intrat în oraș modest, pe jos. A promis acces la lăcașurile sfinte pentru toate religiile, iar singurul steag îngăduit a fi arborat în oraș a fost cel al Crucii Roșii.[41]

Au existat și episoade de succese militare turcești

deosebite, precum cele din timpul campaniilor Gallipoli și Mesopotamia; cu toate acestea, o analiză obiectivă a forțelor armate ale Imperiului Otoman din 1914 ar fi trebuit să îi determine pe turci să rămână neutri în perioada războiului. Chiar dacă beneficiau de ajutorul unor ofițeri superiori germani, forțele armate nu erau nici dotate, nici pregătite și nici nu dispuneau de servicii de informații militare ca să înregistreze succese într-un conflict militar de la începutul secolului al XX-lea. Este adevărat că și unii dintre aliații occidentali aveau lacune pe linie militară, dar aici intervine latura economică, esențială, a analizei DIME. Otomanii și chiar germanii nu aveau suficiente resurse să câștige un război de lungă durată. Pe scurt, nu erau pregătiți suficient pentru un adevărat război *yildirim* (fulger), pe care trebuiau să îl câștige înainte ca Occidentul să se poată mobiliza sau să atragă americanii de partea lor. De asemenea, nu dispuneau de suficiente resurse umane, industrie sau conducere politică, astfel încât să poată rezista pe termen lung. Decizia Imperiului Otoman de a intra în război a dus la cele mai mari pierderi de vieți omenești din rândul civililor, dintre toți participanții la Primul Război Mondial (20%) și, după ultima numărătoare, la apariția a 27 de state noi.[42] Trebuie să îmi pun întrebarea dacă o înfrângere timpurie a otomanilor la Dardanele nu le-ar fi fost benefică acestora. Este evident, având în vedere avariția Occidentului, documentată în acordul Sykes-Picot și în alte documente, că Imperiul Otoman nu și-ar fi păstrat integralitatea. Cu toate acestea, ar fi putut evita aproape patru ani de pierderi devastatoare de resurse umane și economice. Totodată, ar fi întrerupt toate liniile de aprovizionare germane și ar fi redus semnificativ presiunile uriașe exercitate asupra posesiunilor britanice din Egipt, Golful Persic și sud-estul Asiei. O retragere timpurie ar fi redus durata războiului și ar fi diminuat setea de răzbunare a Aliților când au purces la divizarea inimii Anatoliei. O Rusia aflată în ascensiune i-ar fi putut stimula pe francezii și britanicii obosiți de atâta război să sprijine „bolnavul” inofensiv ceva mai mult timp. Cu siguranță acest scenariu ar fi împiedicat ascensiunea lui Atatürk și ar fi condus turcii pe un cu totul alt drum față de cel pe care au decis să îl aleagă în secolul XX și la începutul secolului XXI.

Ce s-ar fi întâmplat dacă Imperiul Otoman s-ar fi aliat cu Occidentul? Cu siguranță nimeni nu ar fi putut prezice „lebedă neagră” reprezentată de Revoluția Bolșevică. Ar fi putut cineva prezice intrarea, în cele din urmă, a Americii în război? În orice caz, o alianță cu Occidentul ar fi putut preveni

campaniile dezastruoase ale turcilor de la Gallipoli, împotriva rușilor și cele din Orientul Mijlociu. Este adevărat că otomanii ar fi păstrat frontul balcanic, mai ales după ce Bulgaria s-a aliat cu Germania, însă gândiți-vă câtă presiune ar fi putut pune până și o infimă parte din cei 2,8 milioane de militari turci asupra Germaniei. Ca să nu mai vorbim despre faptul că rușii și britanicii nu ar mai fi fost nevoiți să trimită trupe pe frontul turcesc. Cu siguranță acest demers ar fi avut ca rezultat o victorie mai rapidă a aliaților. Este posibil ca Revoluția Bolșevică, parțial datorată uriașelor pierderi de militari pe front, nici măcar să nu fi avut loc. Însă aceste lucruri sunt speculații referitoare la posibile variante ale istoriei.

Clar este faptul că, în vara anului 1914, Imperiul Otoman avea trei alternative: a) o alianță cu Occidentul, b) o alianță cu Puterile Centrale sau c) neutralitatea. Prima pune probleme din cauza lipsei de entuziasm manifestată de Marea Britanie și Franța. Însă doar una din cele trei opțiuni putea să aibă consecințe devastatoare asupra Imperiului. Din păcate pentru turci, este aceea pe care au ales-o.

Bibliografie

Andric, IVO. *The Bridge on the Drina*, The University of Chicago Press, 1977.

Andrew, Christopher. *For the President's Eyes Only*. New York: Harper Collins Publishers, Inc., 1995.

Carver, Field Marshal Lord. *The Turkish Front 1914-1918*. Londra: Sidgwick and Jackson, 2003.

Clayton, Anthony. *Forearmed: A History of the Intelligence Corps*. Londra: Brassley's, 1993.

Carver, Lord. *The Turkish Front: 1914-1918*. Londra: Pan MacMillan, 2003.

Clausewitz, Carl. *On War*. Princeton: Princeton University Press, 1976.

Husni, Lt. Col Hüseyin. *Yildirim*. Istanbul: Remzi Kitabevi press, 1920. Trebuie să menționez faptul că singura variantă în limba engleză a lucrării la care am avut acces a fost un exemplar deficitar, un manuscris bătut la mașină, care se afla încărcat pagină cu pagină la următoarea adresă de internet: http://alh-research.tripod.com/Light_Horse/index.blog/1825605/colonel-h252sn252-yildirim-preface/.

Korda, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. New York, Harper Collins Publishers. 2010.

Lawrence, T.E. *Seven Pillars of Wisdom*. Londra, Anchor Books. 1991.

Lewin, Ronald. *The Chief: Field Marshal Lord Wavell: Commander in Chief and Viceroy 1939-1947*. Londra: Hutchison, 1980 page 53.

Mansfield, Peter. *A History of the Middle East*. New York: The Penguin Group, 1991.

Mayall, Simon V. *Turkey: Thwarted Ambition*. Washington DC: National Defense University Press, 1997.

McKale, Donald M. *Curt Prüfer*. Kent, Ohio: The Kent State University Press, 1987.

Popplewell, Richard J. *Intelligence and Imperial Defence: British Intelligence and the Defence of the Indian Empire 1904-1924*. Routledge, 1995.

Preston, Anthony. *The Atlas of Maritime History*, New York: WH Smith publishers, 1992.

Provence, Michael. *The Last Ottoman Generation*, Cambridge: Cambridge University Press, 2017.

Rogan, Eugene. *The Fall of the Ottomans*. New York: Basic Books, 2015.

Salt, Jeremy. *The Last Ottoman Wars*. Salt Lake City: The University of Utah Press, 2019.

Sheffy, Yigal. *British Military Intelligence in the Palestine Campaign: 1914-1918*. New York: Routledge, 2014.

Williams, George K. *Biplanes and Bombsights: British Bombing in World War I*. Maxwell Air Force Base, Alabama: Air University Press, 1999.

Williams, Henry P. III, *East and West: Where the Twain Meet*. New Degree Press, 2019.

Yale, William. *The Near East*. Ann arbor: The University of Michigan Press, 1958.

Yorulmaz, Naci. *Arming the Sultan: German Arms Trade and Personal Diplomacy in the Ottoman Empire Before World War I* (Library of Ottoman Studies). Londra, Taurus and Co. LTD.

Surse Internet

Dean, Louise. *Rail that Survived Demolition by "Lawrence of Arabia": An Analysis*. The Journal of Metallurgy, <http://www.tms.org/pubs/journals/jom/0307/dean-0307.html>, 2003.

PBS, *Arab Warfare*, <http://www.pbs.org/lawrenceofarabia/revolt/warfare3.html>.

www.nabataea.net, *The Hejaz Railway*, <http://nabataea.net/hejazhistory.html>.

http://alh-research.tripod.com/Light_Horse/index.blog/1825345/turkish-understanding-of-projected-allied-attacks-august-1917/ (Australian Light Horse Studies Centre).

Weapons of the Ottoman Army - The Ottoman Empire. NZHistory, New Zealand history,

online <https://nzhistory.govt.nz/war/Ottoman-empire/weapons-of-the-Ottoman-empire>.

Note de subsol

- [1] Rogan, *The Fall of the Ottomans*, p. 57
- [2] N.T. Titlul original este *The Last Ottoman Wars*
- [3] Salt, *The Last Ottoman Wars*, p. 5
- [4] De exemplu, tunurile uriașe utilizate împotriva zidurilor Constantinopolului în 1453 fuseseră concepute și fabricate de un maghiar al cărui nume era Orban.
- [5] *Weapons of the Ottoman Army – The Ottoman Empire*, <https://nzhistory.govt.nz/war/ottoman-empire/weapons-of-the-ottoman-empire>
- [6] Ernest și Trevor Dupuy, *The Encyclopedia of Military History*, p. 942
- [7] John McDonald, *Great Battlefields of the World*, p. 138.
- [8] N.T. – Denumirea originală a corpului de armată este *Australian and New Zealand Army Corps* (ANZAC).
- [9] Michael E. Haskew, *Great Military Disasters*, p.75
- [10] David Fromkin, *A Peace to End All Peace*, p.121
- [11] *Iran and the First World War*, www.iranreview.org/content/Documents/Iran-and-the-First-World-War.htm
- [12] Salt, p. 186
- [13] Dupuy, p. 952-975
- [14] Sublima Poartă sau Înalta Poartă era de fapt cea mai înaltă treaptă a guvernului Imperiului Otoman.
- [15] N.T. – titlul original este *The Fall of the Ottomans*.
- [16] Eugene Rogan, *The Fall of the Ottomans*, p.34.
- [17] Christopher Clark, *The Sleepwalkers*, p.335
- [18] McKale, Curt Profer: *German Diplomat from the Kaiser to Hitler*, p.26
- [19] Ahmad, *The Young Turks and the Ottoman Nationalities*, p.127
- [20] În *The Rise and Fall of Great Powers*, Paul Kennedy susține că decizia germanilor de a încheia o alianță s-ar fi întors împotriva kaizerului. Deși controlul strâmtorilor a oprit exportul de grâne și importul de armament al Rusiei, Kennedy susține că Rusia nu avea surplus de grâne iar muniție în Occident nu era în exces.
- [21] Strâmtorile turcești reprezintă pentru Alfred Thayer Mahan cele mai puțin importante puncte din punct de vedere strategic. Datorită îngustimii acestora, pot fi minate ușor, iar Marina Regală Britanică ar fi putut opri orice demonstrație de forță a turcilor în Marea Mediterană. Trebuie să recunoaștem că deținerea controlului asupra strâmtorilor însemna menținerea activă a comunicațiilor și sprijinului logistic pe ruta Berlin, anatolia, Mesopotamia și Levant.
- [22] Alan Woods, *The First World War: A Marxist Analysis of the Great Slaughter* (2019) cap. 8.
- [23] Henry P. Williams III, *East and West: Where the Twain Meet* (2019) New Degree Press p.215
- [24] Salt, p. 172
- [25] Autorul, Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet, a precizat că a dorit să scrie această carte datorită faptului că, inițial, nu reușea să se informeze cu privire la istoria militară a turcilor decât citind lucrări elaborate de autori străini.
- [26] N.T. – *Consecințele Războiului Mondial*.
- [27] Steven Wallace, 17 februarie 2021 – fără alte detalii.
- [28] N.T. – SIGINT este acronimul pentru *Signal Intelligence*.
- [29] Idem 28.
- [30] N.T. – COMINT este acronimul pentru *Communications Intelligence*.
- [31] Codurile utilizate pentru a combate această amenințare erau formate din schimbarea literelor mesajului, la care s-a adăugat o a doua metodă de criptare, matematică, metodă care aducea un plus de siguranță acestuia. Aceste acțiuni de securitate a comunicațiilor au dus la nevoia unor criptologi din ce în ce mai eficienți.
- [32] „Frank” reprezenta o denumire generală, utilizată de turci pentru europeni, care își are originile în perioada cruciadelor.
- [33] Keegan p.39
- [34] Michael Provence, *The Last Ottoman Generation*, p.18
- [35] Otomanii nu aveau cei mai incompetenți ofițeri superiori. Înaintea războiului, un general turc avea probleme privind înfruntarea cu militarii britanici, pe care îi considerau că „luptă precum niște tigri”. Drept replică, se spune că un general german a specificat că „este adevărat, însă sunt conduși de niște măgari”. Fără îndoială, cea mai slabă reprezentare a conducerii britanice a avut loc în bătălia de la Gallipoli. Gestionarea defectuoasă a debarcării și luptele care au urmat, este considerată unul din cele mai mari dezastre militare al tuturor timpurilor. Winston Churchill a fost foarte implicat în această campanie, însă a reușit să caracterizeze destul de bine decizia adoptată de generalul Sir Charles Monroe, spunândă că „a venit, a văzut, a capitulat.”
- [36] Rogan, p. 54
- [37] Alexander Watson, *Ring of Steel*, (Basic Books, 2014), p. 208
- [38] Idem 38.
- [39] Salt, p. 190
- [40] Rogan, p. 57
- [41] John Thom Spach, *Allenby in the Last Crusade*, *Revista Military History*, martie 1996, p. 27-28.
- [42] Mustafa Aksakal, *The Ottoman Road to War in 1914: The Ottoman Empire in the First World War* <https://www.insightturkey.com/book-reviews/the-Ottoman-road-to-war-in-1914-the-Ottoman-empire-and-the-first-world-war>

Turcia: Înapoi la „zero probleme”?

Dinu COSTESCU

În urmă cu un deceniu Egiptul era, după Tunisia, a doua piesă căzută în lanțul de domino al „Primăverii arabe”. După gerontocratul dictator tunisian Zine El-Abidine Ben Ali, la 11 februarie 2011, răspunzând milioanele de voci care scandau în spațiul public virala sintagmă „*Irhal*” (Pleacă!), președintele Egiptului, Mohammed Hosni Mubarak, era al doilea șef de stat arab care renunța la prerogativele puterii. La 30 iunie 2012, în primele alegeri prezidențiale pe care le-a cunoscut Egiptul modern, electoratul egiptean îl aducea la conducerea statului pe islamistul Mohammed Morsi, candidat din partea Mișcării religioase a Fraților Musulmani. Prin primele ordonanțe constituționale emise, în aceeași lună, noul președinte își acorda imunitate absolută de jurisdicție și inaugura o intensă serie de islamizare dictatorială a statului și societății, în conformitate cu legea islamică Shari’a.

Pe fondul protestelor și conflictelor sociale, după o guvernare efemeră de sub un an, la 3 iulie 2013 Morsi a fost îndepărtat de instituția militară sub comanda mareșalului Abdel Fattah El-Sisi, șeful Marelui Stat Major. La scrutinul din 26-27 mai 2014 acesta va deveni al șaselea președinte al Egiptului. Parlamentul a fost dizolvat, constituția islamică a fost abrogată, Mișcarea Fraților Musulmani a fost scoasă în afara Legii și conducătorii organizației judecați și condamnați la temniță sau la moarte.

Deși exercițiul islamic al puterii în Egipt a durat doar un an și trei zile, acesta a fost „luna de miere” între islamismul de la Nil și fanii „islamului democratic” – lideri, curente și partide politice răspândite în spațiul întregului Orient Mijlociu.

Pe un loc de primă mărime al acestui context s-a situat, la Bosfor, Partidul Dreptății și Dezvoltării și liderul acestuia, Recep Tayyip Erdoğan, pe atunci prim-ministru al guvernului de la Ankara, pentru care Frații Musulmani și vremelnicul președinte Mohammed Morsi au întruchipat prototipul și primul germen al unei noi ordini orientale imaginată de Erdoğan ca expresie a unui islam permisiv și cooperant cu principiile statului laicist și ca premisă pentru edificarea unei noi axe regionale islamiste și democratice.

Recep Tayyip Erdoğan și Mohammed Morsi,
(sursa: ramallah.news)

Însă „cea de a doua revoluție” egipteană a mareșalului Abdel Fattah El-Sisi a fost receptată la Bosfor ca un atentat și un act de subminare a idealurilor erdoganiste. În consecință, Ankara a rupt relațiile politico-diplomatice cu Egiptul, regimul instalat la Cairo a fost etichetat drept „bandă de puciști” iar perioada post-islamistă a relaționării între cele două puteri regionale s-a derulat ca o bogată succesiune de tensiuni, acuze, conflicte și divergențe între Turcia și Egipt. Adică o totală lipsă de comunicare în ce privește raporturile bilaterale, dar și pentru politica regională și internațională a lui Recep Tayyip Erdoğan, un timp al ruperii cu celebra doctrină „Zero probleme cu vecinătatea” – căreia i s-a substituit ceea ce comentatorii au numit prin sintagma de „neo-otomanism”, înțeles ca operă de renaștere a Turciei ca putere regională și ca actor ascultat și respectat în ambientul regional și pe eșichierul global. Implicarea militară în conflictele interne din Siria, Irak, Libia, Nagorno-Karabah, „recucerirea” pentru Islam a Bazilicii bizantine Aya Sofia, promovarea conceptului de *Mavi Vatan* (patria albastră) în Mediterana Orientală și manifestațiile de forță în relațiile cu Cipru și Grecia, deteriorarea relațiilor cu monarhia saudită sau tensiunile cu SUA produse prin achiziționarea de armament avansat de la Federația Rusă, sunt tot atâtea jaloane care marchează climatul de marginalizare și izolare a abordărilor turcești în raporturile cu vecinătatea regională și cu spațiul internațional.

În atari conjuncturi nu putea să treacă neobservat faptul că, în ultimele săptămâni, oficialii turci, inclusiv însuși președintele Recep Tayyip Erdoğan, au făcut repetate declarații și expus poziții publice

Recep Tayyip Erdoğan și Abdel Fattah El-Sisi (AFP)

al căror sens conduce către „regăsirea prietenilor” și eliminarea răcelii și înghețului așternut peste punțile de comunicare și relaționare cu statele și organizațiile mai apropiate sau mai îndepărtate. Cea mai recentă expresie a acestei reorientări a Turciei către normalitate se regăsește în declarațiile făcute, la jumătatea lunii aprilie și ulterior, de către ministrul de externe Mevlut Cavuşoglu, care vorbea explicit despre deschiderea Ankarei către readucerea la cursul normal a raporturilor în primul rând cu proximitatea regională și, nominal, cu Egiptul, Grecia și Cipru. În acest sens, ministrul Cavuşoglu a dezvăluit că în luna martie au avut loc, deja, primele întâlniri de discuții la nivel diplomatic cu reprezentanți egipteni, existând perspectiva unor schimburi de vizite care să conducă la reluarea relațiilor diplomatice dintre Ankara și Cairo.

Ce explicație poate fi dată unei asemenea schimbări de giruetă a diplomației și politicii externe turcești?

Potrivit unei analize făcută de *Brookings Institute*, noile poziționări ale Ankarei mărturisesc recunoașterea de către Erdoğan a derapajelor și supralicitărilor care au caracterizat ansamblul politicii externe a Turciei, înregistrate cu deosebire pe parcursul anului 2020 și cu impactul nefavorabil pe care imaginea externă a Turciei îl poate avea asupra popularității regimului pe eșichierul intern. Acestui context i se circumscrie și întâlnirea din 15 aprilie dintre șeful diplomației turce, Cavuşoglu și omologul său grec Nikos Dendias – prima de acest fel în ultimii doi ani, importantă pentru diminuarea fricțiunilor existente între cele două țări, chiar dacă în acest sens nu au fost convenite, deocamdată, măsuri consistente.

În ceea ce privește Egiptul, semnalele – discrete și parcimonioase – emise la Cairo rămân, încă, la stadiul discursului diplomatic, încurajator dar neangajant, aprecierile arabofone subliniind că o normalizare multilaterală și funcțională rămâne mai degrabă la nivelul de ipoteză. Și aceasta din mai multe motive, între care unele țin de istoria însăși a legăturilor turco-egiptene, care a fost o lungă și

complexă rivalitate pentru influență și precădere regională, considerent la care se adaugă și realitatea că, deocamdată, regimul lui Abdel Fattah El-Sisi se poziționează de partea Greciei în ceea ce privește conflictul produs de stabilirea frontierelor maritime și energetice în Estul Mediteranei.

În același timp, euforia conciliantă a lui Erdoğan va trebui să treacă o dificilă probă a unei întortocheate curse cu obstacole către Sfinxul care așteaptă în tăcere. Iar printre acumulările de probleme sensibile se regăsește și cartoful fierbinte pe care președintele turc l-a luat în palmă de bună voie. Acesta înseamnă o generație de membri militanți, conducători pe diferite nivele ierarhice sau ideologi ai Mișcării islamiste a Fraților Musulmane egiptene care, fugind de vendetele post-primăvăratice ale lui Abdel Fattah El-Sisi, și-au găsit adăpost, protecție și libertate de expresie islamistă în Turcia și sub umbrela lui Erdoğan. Astăzi, guvernul de la Cairo salută bunele-intenții pacifiste ale liderului de la Cornul de Aur, dar le condiționează, între altele, de repatrierea fraților musulmani – adică spre celulele din închisori sau spre eșafod, sau expulzarea acestora către alte state care ar dori să-i primească pe „frați”.

Dar acesta nu este singurul „cartof fierbinte” de care Erdoğan va trebui să se debaraseze pe drumul de întoarcere către „zero probleme”. Libienii abia ieșiți din război, sirienii și comunitatea internațională cer plecarea forțelor și mercenarilor combatanți patronați de Turcia, în vreme ce la Elysee președintele Emmanuel Macron, pe care Erdoğan l-a trimis la „tratament psihiatric”, exhibează spada și capa de mușchetar atunci când vine vorba de împăcarea cu „sultanul” Recep.

Probabil că, în cele din urmă, se va ajunge la un *modus vivendi*, un pas pragmatic în acest sens fiind convenirea unui mecanism de contacte pentru „negocierea normalizării” între Ankara și Cairo, și a unui grup mixt de lucru între Libia și Turcia, cu misiunea de identificare a căilor pentru retragerea cât mai rapidă a prezenței militare turcești aflată pe teritoriul libian.

O reușită a acestor demersuri ar fi salutară nu numai pentru stabilitatea și normalitatea regională, dar și pentru a reconfirma, dacă mai era nevoie, adevărul devenit de multă vreme lucru comun, potrivit căruia războiul și discordia sunt ușor de pornit, dar dificil și costisitor de oprit.

ORIENTUL MIJLOCIU

Ultimele ore înainte de revenirea la acordul nuclear

Eva J. KOULOURIOTIS

Înainte de cea de-a șasea rundă de negocieri de la Viena, delegațiile care au luat parte la discuțiile din spatele ușilor închise și care au reprezentat statele din Occident conduse de Washington, pe de-o parte și Iran pe de cealaltă, au luat, brusc, o pauză. Percepția generală este că Washingtonul va reveni la acordul nuclear din care s-a retras Trump, însă negocierile au luat o nouă turnură, către constrângerea Teheranului pentru a accepta un pachet incluzând acordul nuclear anterior și alte dosare cu privire la Orientul Mijlociu, cel mai important fiind legat de influența exercitată de Israel și Iran în regiune.

În primul rând, trebuie să subliniem faptul că informațiile confidențiale asupra cărora se va cădea de acord vor fi foarte importante, deoarece vor hotărî cursul evenimentelor din Orientul Mijlociu pentru următorii patru ani. Putem trage această concluzie dacă suntem atenți la evenimentele care au avut loc înainte de semnarea acordului nuclear din 2015, în care SUA și Iran și-au luat angajamente cu privire la Siria, Irak, Liban și Yemen. Cea mai importantă întrebare care se pune înaintea următoarei runde de negocieri este: care sunt concesiile pe care le vor face SUA și Iran, căci anunțul referitor la revenirea la acordul nuclear este probabil să fie făcut la finalul acestora.

De obicei, când vine vorba de Iran, vor exista întotdeauna dosare care vor fi afectate direct de orice fel de schimbare, planificare sau acord în care este implicat Teheranul. Unul din cele mai importante este legat de influența exercitată asupra multor state din Orientul Mijlociu, la care se adaugă programul nuclear și de rachete, precum și modul în care autoritățile de la Tel Aviv percep asigurarea securității proprii. Deci, fiecare chestiune trebuie abordată separat, iar probabilitatea ca zona să fie influențată de încheierea unui nou acord nuclear cu Iranul trebuie analizată minuțios.

Programul nuclear iranian

În primul rând trebuie să subliniem faptul că în Iran există două părți care uneori se luptă să își impună punctele de vedere una asupra celeilalte, cu scopul de a-l convinge pe Liderul Suprem Ali Khamenei. O parte este reprezentată de militari,

conduși de generalii Gardienilor Revoluției. Cealaltă parte este reprezentată de oficiali din cadrul Ministerului de Externe, conduși de Javad Zarif. După asasinarea G.I. Soleimani, influența aripii militare a fost afectată, balanța înclinându-se în favoarea aripii diplomatice. Însă venirea la Casa Albă a lui Biden și a Democraților a ridicat moralul autorităților de la Teheran. La acest moment se susține faptul că Teheranul nu mai este nerăbdător să revină la acordul nuclear și nu dorește să renunțe la îmbogățirea uraniului, proces îmbunătățit în ultimele luni. De fapt, având în vedere că guvernul american este dispus să acorde concesiuni Teheranului și nu are îndrăzneala să întreprindă acțiuni militare, de ce să nu profite de această situație și să continue cu fabricarea unei bombe nucleare?

Această dezbatere a fost și este, încă, motivul pentru care s-a amânat revenirea la acordul nuclear până la acest moment. Încă de la prima rundă de negocieri de la Viena, Washingtonul era dispus să ridice sancțiunile și să revină la acordul din 2015, însă opiniile divergente din Iran au amânat adoptarea unei decizii, din cauză că acolo există un diferend care depășește cu mult granițele neînțelegerilor dintre cele două tabere ale lui Khamenei. Acest diferend intern din Iran a ajuns în vizorul opiniei publice datorită unor scurgeri ale unui interviu acordat de ministrul de externe iranian, Javad Zarif, care și-a pătat reputația în Iran și a scăzut în ochii Liderului Suprem, care l-a criticat în public, imediat.

Ținând cont de aceste aspecte, în timp ce Iran își reechilibrează balanța dintre taberele militară și diplomatică și amână adoptarea unor decizii, Washingtonul este constrâns să facă unele concesiuni cu privire la alte chestiuni. Cel mai probabil Iran va reveni în mod public la acord și va promite să încetinească procesul de îmbogățire a uraniului, însă, în taină și în tunelurile secrete ale fabricilor sale nucleare, lucrurile se vor desfășura cu totul altfel.

Programul de rachete balistice

Această chestiune este una din primele la care va renunța Washingtonul și partenerii săi externi. Negocierea privind faptul că Teheran va renunța la programul său de rachete balistice este absurdă, chiar lipsită de judecată. Iran, cu ajutorul

Gardienilor Revoluției și-a extins liniile de producție în Irak, Siria, Liban și Yemen, unde a înființat centre aferente. Până și Hamas, care se află sub asediu în Fâșia Gaza și este monitorizat permanent de Mossad, a reușit să creeze un program de rachete balistice în cooperare cu Teheran, după cum s-a putut observa în conflictul recent din Fâșia Gaza, în care s-au folosit rachetele Qassam/Ayyash 250. Este foarte probabil ca Washingtonul să nu impună condiții cu privire la acest program, deci este cert că programul privind dezvoltarea va continua și după următorul acord.

Influență exercitată în regiune

Cea mai arzătoare chestiune din regiune este legată de Yemen. Trimisul special al SUA în Yemen încă mai este implicat într-o rundă de negocieri între Arabia Saudită, EAU și Sultanatul Oman, unde s-a întâlnit cu reprezentantul Houthi. Era evident că administrația Biden – a cărei primă decizie referitoare la Orientul Mijlociu a fost să elimine Houthi de pe lista organizațiilor teroriste de la Washington, inclusă de Trump la doar o lună înainte ca Biden să vină la Casa Albă – se va implica în zonă. Acest aspect demonstrează faptul că administrația este mai aproape de a întruni așteptările Teheranului și a aliaților săi Houthi din Yemen, în contextul oricărui acord și, probabil, va fi una din clauzele confidențiale ale acestuia. Cea mai plauzibilă soluție va fi înființarea unui guvern de coaliție, influențat într-o proporție însemnată, de Houthi.

În Siria și Liban situația nu este foarte diferită de cea din Yemen. Prezența iraniană din Siria – fie aceasta militară sau financiară – nu se va schimba, în ciuda promisiunilor israeliene care susțin contrarul, căci Teheran va continua să pună presiuni pe Washington să reducă sancțiunile economice impuse regimului Al-Assad și milițiilor sale, precum și Hezbollah-ului din Liban.

Israel

Este important să remarcăm că formarea unui nou guvern de uniune națională la Tel Aviv, fără Netanyahu, este strâns legată de negocierile de la Viena dintre Washington și Teheran. Eu consider că *lobby*-ul pe care Israelul l-a făcut pe lângă Washington a avut un rol esențial în a-i determina pe Lapid și pe Bennett să formeze o coaliție de guvernare ca să îl îndepărteze pe Netanyahu de la șefia guvernului. Administrația Biden a avut de-a face cu acțiunile lui Netanyahu împotriva Iranului încă de la începutul mandatului, în special cea care a avut ca țintă reactorul nuclear de la Natanz, cu

toate că SUA a făcut apel la calm. Acestea i-a urmat recentul conflict militar din Gaza. Acțiunile au contribuit la diminuarea încrederii reciproce dintre cele două părți. Acest aspect a devenit evident în momentul în care Netanyahu a ținut să sublinieze în declarațiile sale recente că „dacă Israelul ar fi obligat să aleagă între siguranța națională (adică amenințarea nucleară iraniană) și aliații săi americani, Israel va alege să-și asigure siguranța națională.” Noul guvern israelian nu va mai fi atât de conflictual în relația cu Iran și va fi mai dispus să se concentreze pe problemele interne și pe cea palestiniană.

Cu toate că noul acord nuclear poate fi perceput de unii ca reprezentând o oportunitate de a calma și controla situația tensionată din regiune, părerea mea este diferită. Ceea ce se va întâmpla este polarizarea mai acutizată a opiniilor din tabăra condusă de iranieni pe de-o parte și cea condusă de israelienii de extremă dreapta și aliații lor arabi din Abu Dhabi pe de cealaltă. Cel mai probabil calmul din perioada următoare va reprezenta preludiul unei furtuni, ale cărei scântei vor fi provocate de implicarea Iranului în regiune.

Israel: era schimbărilor, sau doar schimbare de lideri?

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

Motto:

„Această (coaliti) mi se pare ca o mașină cu patru roți diferite, care merg, fiecare, într-o direcție diferită. Singurul lucru asupra căruia suntem de acord este necesitatea de a scăpa de Netanyahu.”

Mordechai Keda

*Fost ofițer israelian de informații militare,
om de cultură, lector la Universitatea Bar Ilan*

Cu puțin timp înainte de miezul nopții dintre 2 și 3 iunie a.c., politicianul israelian Yair Lapid, în calitate de lider al opoziției și al formațiunii politice „Yesh Atid” (Există un viitor) îl informa pe șeful statului, Reuven Rivlin, că s-a reușit formarea unei coaliții compusă din șapte partide israeliene și o formațiune arabo-islamistă a arabilor israelieni – o premieră absolută în istoria politică a Statului Israel, însoțită de o schemă propusă a repartizării portofoliilor ministeriale care să fie prezentată Knessetului pentru a primi votul de investitură. Coincidența a făcut ca, simultan, să expire mandatul legal al președintelui Reuven Rivlin, care preda ștabela succesorului său, Isaac Herzog, al 11-lea președinte al Israelului, fost președinte al Agenției Evreiești pentru Israel.

Evenimentul a trecut neobservat nu atât pentru că în Israel demnitatea prezidențială are doar un caracter apolitic și preponderent protocolar și ceremonial, ci și, mai ales, pentru faptul că atenția și interesul opiniei publice erau monopolizate de pertractările politice în curs pentru ieșirea din vidul guvernamental și constituirea noului executiv al țării.

O coaliție multicoloră

Constituirea noii coaliții de guvernare puna capăt unei crize politice de durată în care nici cele patru scrutinuri electorale anticipate, nici tulburările politice și militare pe care Israelul le-a parcurs nu au adus o clarificare a situației. La 5 mai, președintele Israelului l-a însărcinat pe Yair Lapid, liderul formațiunii de centru-dreapta *Yesh Atid*, cu formarea noului guvern, după ce Netanyahu eșuase anterior să propună un nou Cabinet. Termenul acordat lui Lapid a expirat în ziua de 3 iunie, când, înainte de miezul nopții, Lapid l-a informat pe șeful statului că s-a reușit constituirea unei coaliții multicolore compusă din 8 formațiuni din toate segmentele doctrinare ale plajei politice israeliene.

După poziționarea în spațiul eșichierului politic israelian, structura coaliției propusă pentru constituirea noului guvern israelian este următoarea:

I. Partide de centru:

1. **Yesh Atid** (Există un viitor), formațiune de centru-dreapta fondată în 2012 și condusă de Yair Lapid, care deține 17 fotolii parlamentare în Knesset;
2. **HaAvoda** (Munca sau Acțiunea), de orientare social-democrată, condusă de Merav Michaeli, cu șapte locuri în Parlament;
3. **Kahol Lavan** (Albastru-Alb), alianță politică centrist-liberală condusă de Benny Gantz, fost membru în conducerea rotativă a ultimului guvern Netanyahu, de pe poziția de vice-premier și ministru al apărării, cu opt locuri în Parlament.

II. Partide de dreapta:

1. **Yamina** (La dreapta), alianță pluripartită de extrema dreaptă, configurând „Noua Dreaptă” israeliană, condusă de Naftali Bennett, cu șapte locuri în Knesset;
2. **Tikva Hadasa** (Noua speranță), partid de centru-dreapta condus de Gideon Saar, cu șase fotolii parlamentare;
3. **Israel Beitenu** (Israel, casa noastră), partid naționalist de orientare centru-dreapta, condus de Avigdor Lieberman, fostul aliat al lui Benjamin Netanyahu, cu șapte locuri în Knesset.

III. Partide de stânga:

1. **Meretz** (Vigoarea), din descendența fostului Partid al Muncii, cu orientare de stânga, social-democrată și liberală, condus de Nitzan Horowitz. Are șase fotolii parlamentare;
2. **Ra'am** (Tunetul), *acronimul ebraic pentru „Lista Arabă Comună”*, formațiune arabă și islamistă a arabilor israelieni, care compun 21% din populația Israelului. Este condus de Mansour Abbas și are patru locuri în Knesset. Afilierea acestei formațiuni a permis însumarea minimului de 61 fotolii parlamentare necesare pentru validarea parlamentară a coaliției. Cu o conducere bicefală, funcția de premier rotativ va reveni pentru doi ani lui Naftali Bennett, urmat, în 2023, de Yair Lapid pentru aceeași durată.

De la stânga la dreapta: Sus: Yair Lapid, Naftali Bennett, Gideon Saar, Avigdor Liberman.
Jos: Nitzan Horowitz, Benny Gantz, Mansour Abbas, Merav Michaeli

Arabii israelieni - schimbare de optică sau soluție de avarie?

Afilieră formațiunii „Lista Arabă Unită” – o premieră absolută în istoria electorală modernă a Israelului – la coaliția celor șapte a fost primită cu suspiciune la nivelul minorității etnice a arabilor israelieni și în mentalul colectiv palestinian.

În declarațiile sale publice, liderul islamist Mansour Abbas și-a argumentat decizia prin dorința de a face mai mult în beneficiul corpusului arab și palestinian, dar și prin promisiunile primite, potrivit cărora viitorul guvern va asigura arabilor palestinieni o susținere financiară de cca. 31 miliarde dolari pentru dezvoltare și îmbunătățirea condițiilor de trai. Dar, în lipsa unor garanții care să cauzioneze aceste promisiuni, discursul lui Abbas Mansour a fost receptat ca o repetare oportunistă a faimoasei „afaceri a secolului” lansată, festivă, de către fostul președinte american Donald Trump; iar descendența ideologică și doctrinară a „Listei Arabe” din gândirea și proiectele mișcării islamiste a Fraților Musulmani a făcut ca, la nivelul „străzii” arabe, coaliția să primească etichetarea de „afacerea islamistă”, agrementată, dintr-o altă perspectivă, și cu trimiteri la un „Abraham Palestinian” – cu referire la seria acordurilor de normalizare a relațiilor dintre unele state arabe și Israel puse sub patronajul patriarhului biblic și implementate tot de administrația Donald Trump.

Fără alăturarea la coaliție a „Listei Arabe Unite”, cele șapte partide evreiești ar fi cumulat un total de 58 de voturi, sub pragul minim de 61 de fotolii

parlamentare necesare ratificării. Prin includerea formațiunii arabo-islamiste, posesoare a patru mandate parlamentare, minimul a fost depășit la 62 portofolii, făcând posibilă legiferarea parlamentară. Departe de a fi o schimbare de optică israeliană față de dosarul palestinian, afilierea arabilor la viitorul guvern a fost privită, mai curând, drept un troc electoral îndoielnic și înșelător față de așteptările palestinienilor.

De la un guvern bicefal... la altul

Așa cum a fost convenit în cursul negocierilor, un viitor executiv israelian va avea o conducere rotativă bianuală formată din tandemul Naftali Bennett - Yair Lapid, ceea ce înseamnă preluarea și continuarea formulei de conducere a guvernului precedent, a cărei gestionare a fost exercitată, alternativ, de către Benjamin Netanyahu din partea Likud și de Benny Ganz, liderul partidului de centru-dreapta Kahol Lavan, în poziția de vice-premier și ministru al apărării. Pentru comentatorii israelieni și nu numai pentru aceștia, nu atât funcționarea acestei structuri multicolore de guvernare poate să genereze disfuncții în soliditatea și prevalența consensului în cadrul executivului, ci mai ales măsura în care formațiunile politice coalizate vor reuși să-și depășească limitele și încorsetările impuse prin însăși identitatea ideologică și doctrinară eterogenă, pentru a asigura omogenitatea, reziliența, consensul și solidaritatea în interiorul coaliției și al executivului. De modul în care se vor poziționa noii

lideri politici ai statului israelian va depinde într-o mare măsură reușita sau eșecul prematur al abordării spinoaselor dosare pe plan intern, regional și internațional pe care „guvernul bicefal al schimbării” va trebui să le abordeze inevitabil.

Din această perspectivă este de presupus, cu o largă marjă de realism, că guvernul Bennett-Lapid își va rezerva cel puțin primul an de mandat fără a se implica, discursiv și pragmatic, în lansarea unor inițiative și demersuri de anvergură, preferând mai degrabă să „lucreze” pentru clarificări interioare și sincronizarea – într-un tot funcțional – judecăților și diferențelor de abordări care particularizează, chiar până la stări conflictuale, identitatea și orgoliile partinice ale coaliției și ale liderilor din fruntea acestora.

„Un guvern al schimbării”. Care schimbări?

Așa cum era de așteptat, noua alianță a guvernantei israeliene nu a fost ocolită de acuze și critici venite dinspre diferite segmente ale opozanților de pe eșichierul politic intern. Liderii proeminenți ai coaliției celor 7+1 au fost, în mod deosebit, ținte ale unui susținut tir de învinuiri și avertismente, nu puține dintre acestea fiind determinate de porniri umorale și de viziuni apocaliptice. Mai întâi pentru că, prin însăși structura sa „frauduloasă” și „împotriva naturii”, coaliția Bennet - Lapid & Co. ar reprezenta un act de subminare și de diluție a dreptei politice israeliene, „impurificată” prin aducerea la cârma statului a unor formațiuni „neadecvate” – fie de stânga, fie reprezentanți „periculoși” ai curentelor naționaliste și islamiste ale mediului arab-palestinian. În al doilea rând, pentru că puținele abordări publice ale perspectivei aduc un semnal „alarmant” cât privește laxismul și lipsa de fermitate a coaliției și a guvernului în tratarea problemelor sacrosancte care sunt amenințările „existențiale” la adresa securității și superiorității statului evreu în ambientul regional. În al treilea rând, pentru că nu preocuparea profundă și serioasă pentru propășirea societății israeliene ar fi fost elementul motrice al coalizării, ci dorința mercantilă și orgolioasă pentru preluarea puterii și înlăturarea cu orice preț a „domniei” și a „erei” Netanyahu, care s-a aflat la cârma guvernului vreme de 15 ani în total, devenind gerontocrat și caduc.

Continuând paradigma conducerii bicefale și rotative aplicată de cabinetul precedent prin persoanele lui Benjamin Netanyahu, din partea formațiunii Likud și Benny Gantz (Kahol-Lavan), viitoarea organigramă a executivului – care se auto-

intitulează „Guvern al schimbării” – va fi condusă, până în 2023, de Naftali Bennett (Yamina), căruia îi va urma, pe poziția de șef al guvernului, Yair Lapid (Yesh Atid).

Este, însă, discutabilă sustenabilitatea acuzațiilor lansate de opoziții coaliției și de Benjamin Netanyahu însuși, care impută viitorului cabinet pericolul de fragmentare și șubrețire a dreptei politice israeliene. Din acest punct de vedere și, cel puțin, prin prisma declarațiilor făcute pentru media audiovizuală și tipărită de către Naftali Bennett, departe de a sabota crezurile dreptei politice israeliene, viitorul premier al guvernului este nu numai un consecvent om politic de dreapta, ci un om poziționat chiar mai la dreapta decât Netanyahu, un lider național cu ascendențe religioase și lider al „Noii Drepte” israeliene. Iată câteva argumente elocvente în acest sens, așa cum Bennett însuși le-a exprimat:

- Referindu-se la poziționarea sa față de „amenințările de securitate” reprezentate de activismul islamist prezent în Gaza și în Libanul vecin de către Mișcarea Hamas, respectiv partidul politico-militar Hezbollah, politicianul afirma că „viitorul guvern nu va ezita nicio clipă să recurgă la operațiuni militare decisive în Gaza și Liban atunci când va fi necesar, chiar dacă, în consecință, coaliția se va dizolva și se va ajunge încă o dată la alegeri anticipate;

- Dacă, în ceea ce privește dosarul palestinian, Benjamin Netanyahu este un promotor și susținător al politicii de colonizare în teritoriile palestinienilor – fiind, totodată, un opozant al formulei „celor două state” ca soluție pentru acest contencios, Naftali Bennett se declară un partizan al reocupării israeliene totale în Cisiordania și Gaza și un adversar al însăși ideii de existență a unui stat palestinian. Din acest punct de vedere, alternativa susținută de viitorul premier desemnat este o reluare șlefuită a „afacerii secolului” elaborată și promovată de Donald Trump și Jared Kushner – care, în viziunea lui Naftali Bennett, ar fi cea a unei „păci economice” constând nu în a oferi palestinienilor un stat independent, ci în îmbunătățirea condițiilor de viață și dezvoltare a acestora. „Viziunea mea în această chestiune – mai spunea el – este aceea de a reduce cât mai mult conflictele printr-o mai bună calitate a vieții, dezvoltarea afacerilor, a industriilor și în acest spirit vom acționa”;

- Liderul israelian se așteaptă la presiuni din partea administrației Biden legate de dosarul palestinian, dar în relațiile cu S.U.A. busola

guvernului de coaliție va fi dată de securitatea și superioritatea Israelului – mai importante și mai presus decât orice ar putea să spună comunitatea internațională. „Relațiile noastre cu America sunt și vor rămâne un parteneriat strategic fundamental, chiar dacă Washingtonul va alege, de pildă, să revină la acordul nuclear cu Iranul”, mai preciza Naftali Bennett.

Deocamdată, „schimbarea” imediată la care societatea israeliană se poate aștepta o dată cu instalarea guvernului viitor constă nu în elemente de ruptură sau de prefaceri fundamentale, ci în ieșirea din criza politică și socială, care să deschidă o cale vizibilă către normalitate și căutarea păcii sociale și regionale. „Acum 2.000 de ani – mai spunea același Naftali Bennett – aici a existat un stat evreu care s-a prăbușit din pricina certurilor și neînțelegerilor interne. Acest lucru nu se va mai întâmpla. Cel puțin nu atâta vreme cât eu sunt aici”.

Fața și reversul sau de la „era Netanyahu” la era incertitudinilor

Analizând multitudinea și diversitatea reacțiilor stârnite de anunțarea noii formule de guvernare, precum și la fel de multele identități politice, sociale ideologice ale surselor de la care provin aceste reacții – fie în Israel, fie în mediile palestiniene sau occidentale – se poate spune că, dincolo de încărcătura semantică și simbolică a acestui moment, motivele de satisfacție, optimism și angajări pozitive sunt inferioare – din punct de vedere cantitativ și al gradului de intensitate – argumentelor care pot justifica manifestările euforice de optimism și credință în realismul promisiunilor de schimbare. Aceasta face posibilă și afirmația că alianța electorală-guvernamentală nu este apreciată cu convingere drept soluția sustenabilă și unanim acceptabilă pentru noianul de provocări și sfidări existente, ci conduce la suspiciunea că în realitate este vorba mai degrabă de un armistițiu cu durată și finalități imprecise. Argumentul faptic al coalizării pentru înlăturarea „domniei lui Benjamin Netanyahu” este un atu care s-ar putea dovedi nefuncțional atât pentru societatea – care revendică schimbări în bine și nu vendete personalizate – cât și pentru Netanyahu însuși, decis să lupte cu întregul său arsenal de pârgii și proceduri pentru a-și menține supremația. De la acuzații de fraudă electorală la campania de atragere a parlamentarilor din Knesset pentru a respinge votul de investitură pentru propusul guvern și alte acuze de „stângism” și incoerență, paleta ofensivă a lui „Bibi” nu a preocupat niciun mijloc accesibil pentru a împiedica coagularea și

funcționarea coaliției, chiar dacă Bennett, Yair Lapid și palestinianul Mansour Abbas nu fac nici ei economie la instrumentele de care dispun pentru a contracara „învrăjbirile la ură” și „discordie” pe care le promovează „regele Bibi”. Zilele dintre anunțul de constituire a coaliției și ședința de investitură în Knesset au fost martore ale unor presiuni, controverse și atacuri reciproce. Un vot pozitiv al parlamentarilor ar fi însemnat, pentru Netanyahu, o glisare a sa către poziția de lider al opoziției dar și perspectiva unui proces judiciar cu finalități-surprize pentru viitorul său politic, în vreme ce un vot negativ ar fi condus la eșecul coaliției și la organizarea – pentru a cincea oară în decurs de doi ani – unor noi alegeri legislative.

Sursa: AFP

Tensiunile care grevează eșichierul politic israelian l-au determinat pe șeful Agenției de Securitate internă Shin Bet, Nadav Argaman, să ceară public protagoniștilor să înceteze acțiunile de ură, discordie și atacuri reciproce, avertizând că acestea ar putea să degenereze într-o violență necontrolabilă și chiar la atentate la viață.

Pe lângă mozaicul structural al „guvernului schimbării” (doctrine de extremă dreapta, de centru-dreapta, ultranaționaliste, de stânga), un alt „câlcâi al lui Ahile” pentru funcționarea alianței Bennett-Lapid se regăsește în cooptarea în coaliția de guvernare (pentru prima oară în istoria de 73 de ani a statului Israel) a palestinienilor israelieni, ale căror așteptări sunt incompatibile cu vederile „Noii Drepte” asupra drepturilor și revendicărilor naționale palestiniene.

De cealaltă parte, discursul tot mai vocal al mișcării islamiste Hamas afirmă ostentativ ideea marțială potrivit căreia „viitorul război cu Israelul va schimba în profunzime paradigma conflictuală a Orientului Mijlociu și a cauzei palestiniene”, în vreme ce facțiunile din Organizația de Eliberare a Palestinei, în frunte cu mișcarea Fatah, vorbesc la fel de insistent despre iminența și necesitatea unei noi Intifada Palestiniene, trecând cu vederea că o

asemenea revoltă ar putea să nu mai fie o reacție exclusivă la politicile statului Israel, ci și împotriva anchilozei de care suferă corpul politic palestinian și Autoritatea Națională constituită în baza aranjamentelor de la Oslo, din 1993.

Vulnerabilitățile nu lipsesc și nici nu sunt puține, iar toate aceste contorsiuni au generat intense întrebări și îndoieli cât privește durabilitatea în timp a coaliției și a executivului.

Cu toate acestea, ar fi eronat să se aprecieze, *ex abrupto*, că noua guvernare s-a născut cu stigmatul șubrezeniei și al incertitudinii cât privește reziliența și eficacitatea noii paradigme de guvernare. La urma urmei și scepticismul este o afecțiune firească în orice campanie electorală și în orice parte a lumii unde democrația funcționează, fiind un puseu maladiv care poate fi depășit prin terapii adecvate. Această afirmație este într-un tot valabilă și în cazul vieții politice israeliene. Iar tratamentele se află, în primul rând, în conștiința indiscutabilă a tuturor actorilor că, mai presus de calcule și orgolii, ei sunt chemați să apere și să afirme perenitatea marilor valori iudaice și sioniste aflate la temelia însăși a existenței și continuității statului Israel. Vorbim, în al doilea rând, de faptul că, pe deasupra identităților doctrinare și ideologice, de decizia declarată a acestor actori de a le pune în fruntea priorităților lor programatice depind securitatea internă și ambientală a statului și societății, care sunt două condiții fundamentale pentru remanența și evoluția ascendentă a iudaismului și a statului său. În al treilea rând, liderii partidelor coalizate și, cu deosebire, Naftali Bennett, Yair Lapid, Gideon Saar și palestinianul Mansour Abbas, sunt pe deplin conștienți că un fiasco al acestui experiment va însemna, în condițiile Israelului contemporan, eșecul lor politic răsunător ca lideri și ca oameni politici. Nu în ultimul rând, contraofensiva pe care Benjamin Netanyahu o desfășoară și, cu certitudine, o va continua, ca noul lider virtual al opoziției parlamentare dar și sub impulsul dat de perspectiva unui proces penal, ar putea să se transforme în reversul ei, devenind tocmai liantul care să susțină și să încurajeze coeziunea, unitatea și coerența coaliției.

Din acest punct de vedere, sunt promițătoare cuvintele lui Naftali Benett: „Important este ca nimeni (din coaliție, n.n.) să nu facă o prioritate din afirmarea și impunerea propriei ideologii, ci să pună pe primul loc lupta pentru împlinirea a cât mai multora din visele și speranțele noastre comune”.

... Și zarurile au fost aruncate

După o săptămână tensionată, în care s-a desfășurat o înverșunată campanie de ofensive și contraofensive între taberele implicate în „procesul schimbării”

versus continuitate, în seara zilei de 13 iunie, într-o ședință plenară desfășurată într-o atmosferă de haos discursiv-oratoric, Knessetul a validat coaliția guvernamentală a celor opt, cu scorul extrem de strâns de 60 de voturi pentru și 59 împotriva. În același climat și în seara aceleiași zile, Parlamentul a primit jurământul nou-formatului guvern de coaliție al statului Israel. „Era Netanyahu se încheia”.

Un prim mesaj conjunctural a venit din partea președintelui american Joe Biden: „În numele poporului american, îi felicit pe prim-ministrul Naftali Bennett, pe premierul alternativ și ministru de Externe Yair Lapid și pe toți membrii noului Cabinet israelian. Aștept cu nerăbdare să colaborez cu prim-ministrul Bennett pentru a consolida toate aspectele relației strânse și durabile între cele două națiuni. Administrația mea este pe deplin angajată să colaboreze cu noul guvern pentru a promova securitatea, stabilitatea și pacea israelienilor, palestinienilor și oamenilor din întreaga regiune”.

Validarea noului guvern este un moment de răscruce și de schimbare în viața politică israeliană: Israelul are un nou executiv, un nou președinte al statului, Isaak Herzog și un nou președinte al Parlamentului, în persoana deputatului Yariv Levin (Likud).

Cromatică politică a noului cabinet de coaliție se desfășoară de la extrema dreaptă la extrema stângă. În componența acestuia se regăsesc, pe poziții de conducere guvernamentală sau ocupanți ai unor fotolii suverane, politicieni animați de ideologii diferite dar nu lipsiți de experimentul actului guvernamental. Se disting, între aceștia:

- Premierul Naftali Bennett, remarcat de jurnaliști ca un consecvent purtător al kippei ebraice utilizată de evreii ultra-ortodocși;
- Ministrul de Externe Yair Lapid, de centru-stânga, succesor la demnitatea de premier, după mandatul lui Naftali Bennett;
- Ministrul Apărării, Benny Gantz, centrist, din partea formațiunii „Abastru și Alb”;
- Ministrul Finanțelor, Avigdor Lieberman, de extrema dreaptă;
- Ministrul Justiției, Gideon Sa’ar, lider al formațiunii „Noua Speranță”;
- Mansour Abbas, din partea palestinienilor israelieni, nominalizat ca ministru-adjunct la cabinetul primului ministru.

Deocamdată, în viața politică israeliană s-a produs o schimbare de lideri.

Vor urma, oare, necesarele schimbări de mentalități și de paradigme?

Alegerile prezidențiale din Siria: un război încă neîncheiat

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

Într-un an în care se împlinesc cinci decenii de guvernare a familiei Al-Assad și pentru a doua oară în zece ani de război civil, la 26 mai a.c. în Siria au avut loc alegeri prezidențiale a căror miză a avut o dublă finalitate: remanența în fotoliul prezidențial a doctorului Bashar Al-Assad pentru un al patrulea mandat cu o durată de șapte ani, dar și – mai presus de identitatea *ra'isului* sirian – viitorul imediat, securizat și sigur al Siriei și al poporului său astenizat și traumatizat de „deceniul negru” al războiului generat în vâltoarea „Primăverii arabe”.

Dacă la precedentul scrutin prezidențial (din 2014) Bashar Al-Assad și-a adjudecat 88,7% din sufragiile electoratului, alegerile de la 26 mai au fost câștigate tot de Bashar Al-Assad, într-un procent de 95,1% din voturile valide, cu o prezență la urne de 76,6%.

Ca și la episoadele electorale anterioare, acesta a avut și doi contracandidați „de scenografie”, în persoana lui Abdullah Sallum Abdullah, din partea unei formațiuni de opoziție – Partidul Unionist Socialist, tolerat de regim și cotate cu 1.5% din voturi și Mahmud Marei, din partea unei formațiuni la fel de obscure – Uniunea Arabă Socialistă și Democratică, cu 3,3% din sufragiile exprimate.

Menționarea indicatorilor procentuali ai dinamicii ultimului scrutin trebuie să ia în considerație că procesul electoral a fost organizat doar în circa două treimi din teritoriul național aflat sub controlul regimului din Damasc, în diaspora siriană, inclusiv cetățenii sirieni aflați cu statut de refugiați în țările arabe vecine, astfel încât la vot nu au luat parte cetățenii din districtele și enclavele teritoriale controlate de opoziție în sudul, nord-vestul și zona kurdă a teritoriului național.

Președintele Bashar Al-Assad (sursa: VAHID SALEMI, AP)

O caracterizare sintetică a alegerilor de la 26 mai ar trebui să pornească de la o întrebare care îi frământă pe sirienii anonimi într-un grad acutizat, cu mult mai mult decât retorica zgomotoasă și plurimorfă care a precedat, a însoțit derularea evenimentului și a continuat cu aceeași acribie și în zilele de după încheierea urnelor și numărarea voturilor: a adus acest scrutin sau și-a propus să aducă elemente pragmatice de noutate cât privește îndeplinirea speranței de mai bine, din care electoratul sirian și-a făcut motiv de a merge la urne și din care însuși liderul-candidat Bashar Al-Assad și-a făcut slogan al retoricii sale electorale: „Către speranță, prin muncă”?

Întrebarea are o acuitate cu atât mai presantă cu cât intrarea lui Bashar Al-Assad în cel de-al patrulea mandat la palatul republican de pe Muntele Qasiyun s-a consumat într-o țară și într-o societate aflate, încă, la reanimare după traumatismele celor zece ani de război. Doar câteva simptome sunt suficiente pentru confirmarea unei asemenea stări: peste 80% din populație trăiește sub pragul paupertății; moneda națională (lira siriană) – a cărei paritate înainte de război era de 50 lire/dolar – s-a prăbușit, în prezent, la raportul 3.000 lire pentru un dolar; prețul războiului este estimat la peste 1.200 miliarde dolari, în vreme ce procesul de reconstrucție prioritară post-conflict este evaluat la cel puțin 400 miliarde dolari.

Despre viitor și despre renașterea țării președintele -candidat nu a vorbit nici în grăbita campanie electorală, nici post-factum, preferând un discurs hiperbolizant în care „alegerile și rezultatele lor sunt o dovadă irefutabilă de patriotism, de spirit revoluționar și de coeziune a poporului sirian”. O retorică din care vocile critice au desprins ideea că, în organizarea și gestionarea scrutinului, nu speranța a fost factorul motrice, ci, mai degrabă, dorința de a dovedi că, împotriva tuturor „conspirațiilor” regimul există, este puternic și are înainte o evoluție durabilă. Ceea ce susține cu ușurință presupuziția că regimul nu este pregătit sau nu are potențialul și voința politică de a elabora și implementa cu celeritate măsuri fundamentale pentru externarea statului și societății din salonul terapiei de avarie în care acestea se află.

Un al doilea reper analitic în descrierea recentului episod electoral și a consecințelor sale posibile este dat de retorica comunității occidentale care și-a unit, ante-factum, glasurile într-un foarte vocal și

polifonic cor al sentințelor declamate după un libret în care demonizările, negările și respingerile au oferit firul roșu al temei: alegerile siriene, spuneau coriștii, între care s-au remarcat șefii diplomațiilor din SUA, Germania, Franța, Marea Britanie, Italia și, la Bosfor, făcătorul de pace Recep Tayyip Erdoğan, nu vor fi „nici libere, nici juste”, fiind, adică, un „scrutin ilegal”, „mascaradă”, „farsă”, „simulacru”, „impostură” etc. Față cu un asemenea „cataclism”, corul și-a încheiat partitura printr-un apoteotic apel adresat întregii comunității a planetei de a respinge, înainte de a se fi produs, alegerile prezidențiale din Siria.

De partea cealaltă, s-au ridicat alte voci în același ton de tragedie antică. Din partea Federației Ruse, grizonatul diplomat Vasili Nebenzia, ambasadorul Moscovei la ONU, declara, în *sotto voce*, „că este întristător că anumite țări resping ideea însăși a alegerilor, pe care le-au declarat nelegitime înainte de a avea loc. Este o ingerință inacceptabilă în treburile interne ale Siriei”. Într-un comunicat al Ministerului său de Externe, Federația Rusă a salutat „victoria convingătoare” a lui Bashar Al-Assad, criticând, totodată, „presiunile politice grosolane ale Occidentului asupra Damascului, care sunt tot atâtea tentative de ingerință în problemele interne ale Siriei”. Rezultatul alegerilor de la 26 mai a fost salutat și la Beijing, unde purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe a declarat că „China susține cu fermitate Siria în apărarea suveranității, independenței și integrității sale teritoriale”.

Ce se poate înțelege din acest îndârjit turnir declarativ între comunitatea vestică și aliații efectivi ai Siriei sau aspiranți la acest statut în relațiile cu această țară? Ceea ce se poate spune, la o primă lectură, este faptul că starea de lucruri nu este de bun augur pentru sirieni. Pe de o parte, Moscova a câștigat, fără îndoială, bătălia militară în războiul civil, dar nu a reușit să-și afirme și să-și certifice și câștigurile în segmentul politic. De cealaltă parte, Occidentul frustrat de eșecul „operațiunii Siria” și al tacticii de a miza, vreme îndelungată, pe o iluzorie intenție a lui Vladimir Putin de a întoarce spatele lui Bashar Al-Assad, nu vrea să audă de președintele sirian și cu atât mai puțin de o implicare în reconstrucția siriană. Fără o operație cezariană – puțin probabilă în următorii șapte ani, Siria va rămâne aceeași tablă de șah pe care se va desfășura „competiția pentru această țară”.

Vorbind de misiunea pe care Bashar Al-Assad și-a asumat-o în numele „speranței prin muncă” și de

provocările pe care aceasta le presupune, se poate spune că nu sunt puține examenele fundamentale pe care noul mandat prezidențial va trebui să le treacă începând chiar din momentul în care rezultatele scrutinului din 26 mai au fost anunțate:

- Vindecarea prin tratament neîntârziat a stării economice, sociale, instituționale reformatoare, prin distanțarea de osificata paradigmă de guvernare cunoscută de sirieni în ultima jumătate de secol. În condițiile în care Occidentul rămâne refractar la o eventuală implicare în reconstrucția Siriei atâta vreme cât aceasta va fi condusă de Bashar Al-Assad, este previzibil ca regimul de la Damasc să se orienteze mai dinamic către monarhiile arabe din Golf și reconstrucția relațiilor cu Liga Arabă. Arabia Saudită a transmis, deja, semnale pozitive cât privește un dezgheț în raporturile sale cu „frații” sirieni, în vreme ce Emiratele Arabe Unite și-au redeschis ambasada la Damasc și alte capitale arabe manifestă interes în această direcție. La finele lunii mai, Siria a fost aleasă ca membru în Consiliul Executiv al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), ca reprezentant pentru regiunea Orientului Mijlociu, ceea ce contribuie la facilitarea restabilirii „pas cu pas” a punților de dialog la nivel regional și extra-regional.
- Înțelegerea adevărului istoric potrivit căruia alianțele cu susținători străini nu sunt nici gratuite, nici eterne. O altă abordare inclusivă și modernă a noțiunilor de izolare și marginalizare în concertul națiunilor lumii va deschide calea către adevărata esență a multilateralismului și a revenirii Siriei în concertul națiunilor lumii.
- De circa un an și jumătate, „problema siriană” nu a mai beneficiat, practic, de nici un pas și demers semnificativ în direcția soluționării definitive și remanente a conflictului. Liniile de demarcație a prezenței și influenței străine au încetat a mai delimita așa-zisele „zone de de-escaladare”, devenind, de facto, frontiere care segmentează teritoriul național într-un mozaic de „mini-state” – un soi de feude identificate după factorul care le controlează: „Siria utilă” deținută de regim; teritoriile „Rojava” ale etniei siriene kurde, în nord-est; „raiaua” turcească în nord-est și pe frontiera nordică; „Siriastan-ul” iranian; prezența rusească în zona litoralului mediteraneeu și a capitalei Damasc; enclavale controlate, la Idlib și în guvernoratele sudice Daraa, de rămășițele opoziției sau de rămășițele jihadismului islamist (Da'ish, Al-Qaida); amplasamentele americane de la Al-Tanaf, la frontiera cu Iordania și alte formațiuni volatile de mici dimensiuni și create pe

criterii locale, districtuale, comunale, de cartier și mai mult sau mai puțin declarate ca formațiuni de opoziție.

În aceste condiții, declarațiile președintelui sirian privitoare la „independența, suveranitatea și integritatea teritorială” nu se vor legitima decât în inevitabilul moment al adevărului în care Siria va trebui să spună un „NU” decisiv prezenței militare

și politice străine pe teritoriul său.

Poate că primul dialog direct pe care președinții Joe Biden și Vladimir Putin îl vor avea la 16 iunie va fi un prim pas către rațiune și consens între cele două superputeri, de care și acum și în perspectivă depind, în mod decisiv, viitorul Siriei și securitatea și pacea Orientului Mijlociu.

Operațiunea „Sheikh Jarrah”: încă un zăvor la porțile păcii în Palestina?

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

Într-o primăvară în care lumea se întoarce cu speranță spre viitorul de după tragedia pandemiei universale și în care mai tot cuprinsul Pământului se arată luminat de Paștele creștinismului, de bucuriile strămoșești ale sărbătorii Pessah – Paștele din luna *Nissan* a anului ecleziastic ebraic – sau de binecuvântarea sărbătorii islamice *Al-Fitr* de la sfârșitul lunii sacre a *Ramadan*-ului, în Țara Sfântă a curs, încă o dată, sânge și au murit oameni pe lacomul „front al păcii și coabitării” între palestinieni și evrei. Și aceasta în aceeași perioadă de început estival și în condițiile în care, după patru runde de alegeri anticipate din ultimii doi ani, Israelul nu are, oficial, un guvern, fie el monocolor sau de uniune națională. Aceasta condițiile în care, după 15 ani de colaps al exercițiului electoral, alegerile legislative palestiniene, stabilite prin decret prezidențial pentru data de 22 mai a.c., au fost – tot prin decretul președintelui Mahmud Abbas-Abu Mazen – amânate *sine die*. Potrivit comunicatelor de la Ramallah, acest *sine die* va înceta atunci când Israelul va reveni, oficial, asupra interdicției de participare la vot a palestinienilor rezidenți în Ierusalimul de Est.

Un conflict recurent

Actualele tensiuni, declanșate la 10 mai, au avut, desigur, o cauză directă identificabilă, la care ne vom referi, dar ele se circumscriu acumulărilor de tensiuni și confruntări violente între societatea palestiniană și instituțiile israeliene de putere și intervenție, care au urmat o evoluție ascendentă, marcată de câteva momente decisive în raport cu ansamblul contenciosului palestinian-israelian, astfel:

- Prima revoltă populară palestiniană (Intifada) sau „Revolta Pietrelor”, desfășurată între decembrie 1977 – septembrie 1993, când au fost semnate Acordurile de la Oslo, respinse de facțiunile „rezistenței palestiniene” din afara

Organizației de Eliberare a Palestinei, în frunte cu Mișcarea islamistă Hamas.

- A doua Intifada, dintre 2000-2005 (Intifada Al-Aqsa), calmată prin retragerea armatei israeliene din Fâșia Gaza și dezafectarea așezărilor evreiești din acest teritoriu, în aplicarea unora din prevederile Acordurilor de Principii convenite la Oslo.

- Organizarea și desfășurarea, în 2006, a primelor alegeri legislative palestiniene, adjuicate de mișcarea Hamas. Acuzațiile reciproce de fraudare a scrutinului, între Hamas și Fatah, au degenerat în ciocniri armate soldate cu fracturarea socială și teritorială a corpului palestinian între Gaza, acaparată de islamismul palestinian și Cisiordania, controlată de Fatah și Autoritatea Națională Palestiniană, la Ramallah.

În acest context și în semn de protest față de măsurile restrictive impuse de Israel populației palestiniene, dar și în numele unei rezistențe armate cu finalități iluzorii (transformarea întregii Palestine istorice într-un stat palestinian condus după legea coranică), Mișcarea Hamas a continuat executarea de atacuri distructive și letale cu rachete asupra unor ținte israeliene. Se cuvine amintit că, în urmă cu 20 de ani, când au avut loc primele tiruri cu rachete mișcarea islamistă Hamas dispunea de proiectile reactive rudimentare cu o rază de 2-3 km, în timp ce astăzi, prin mijloace proprii și cu asistență externă, Hamas dispune de un impresionant arsenal de rachete perfecționate a căror rază de acoperire este cuprinsă între 66-80 km și până la 160 km (peste 200 km potrivit altor surse), ceea ce permite lovirea în profunzime a teritoriului israelian, inclusiv mari aglomerații urbane precum Tel-Aviv, Beer Sheva, Așkelon sau Lod. Potrivit unor surse diplomatice israeliene, în primele trei zile ale confruntărilor din luna mai Hamas și gruparea Jihadul Islamic executaseră cca. 1.400 de tiruri cu rachete, a căror intensitate, soldată cu victime omenești, l-a determinat pe

editorialistul cotidianului „Haaretz” să-și titreze comentariul utilizând cuvintele „Statul (Israel) arde”.

Sursa: www.digi24.ro

Se înțelege că ripostele forțelor israeliene de apărare nu s-au lăsat așteptate și este suficientă, în acest sens, menționarea doar a câtorva dintre acțiunile care au atras atenția prin intensitate și rezultate:

- Operațiunea „Summer Rains” („Ploi de vară”), care a avut loc la 26 iunie 2000, soldată cu peste 200 de morți și peste 800 de răniți palestinieni.

- Operațiunea „Warm Winter” („Iarnă fierbinte”, desfășurată, timp de cinci zile, între 27 februarie – 3 martie 2008. Bilanț: 20 de morți palestinieni. Sporadic, atacurile israeliene au continuat până la 19 iunie, făcând alte câteva sute de victime în Gaza.

- La 28 decembrie 2008 – și tot în Gaza – are loc operațiunea „Cast Lead” („Plumb topit”), ca răspuns la cele peste cincizeci de rachete lansate de către Hamas.

- În noiembrie 2012, în urma mai multor asasinat israeliene în rândul conducerii Hamas, organizația islamistă lansează peste 1.500 de rachete care, pentru prima oară, lovesc orașul Tel-Aviv și sudul Ierusalimului. În replică, Tzahal-ul declanșează operațiunea „Pillar of Defence” („Stâlpul de apărare”) în cursul căreia sunt distruse peste 1.000 de lansatoare mobile de rachete și alte ținte Hamas, între care 19 posturi de comandă și 26 de amplasamente unde se fabrica și depozita materialul militar al organizației. După șapte zile de atacuri, acțiunile israeliene au lăsat în urmă 177 morți și 1.200 răniți, iar pierderile materiale ale palestinienilor au fost evaluate la 1,2 miliarde dolari. În pofida înfrângerilor suferite, Mișcarea Hamas a continuat să-și promoveze obiectivele înscrise în Carta constitutivă, respectiv nerecunoașterea statului Israel și respingerea oricăror tratative de

pace cu acesta.

- 7 iulie 2014: Operațiunea „Protective Edge” („Linia de Apărare”), al cincilea „război din Gaza”, care s-a soldat cu 1.565 răniți de partea palestinienilor, doi israelieni fiind uciși.

Scânteia. De ce acum?

Astăzi, Ierusalimul de Est, găzduiește peste 300.000 de palestinieni și 2.010.000 de coloniști israelieni. La periferia sudică a Ierusalimului vechi, pe drumul către Moscheea Al-Aqsa, este situat cartierul cunoscut sub numele Sheikh Jarrah, traducibil prin „Șeicul tămăduitor” sau „chirurg”, prin care este identificată persoana unui arab musulman, Hussam Ad-Din Al-Jarrah, care a trăit în veacul al XII-lea și rămas în istorie atât prin profesiunea sa de medic personal al faimosul războinic Saladin (Șalah Ad-Din Yusuf ibn Ayyub, „eliberatorul” Ierusalimului de sub stăpânirea cruciaților), cât și prin așezarea constituită pe la 1201 în jurul locului de veci al „Chirurgului”, devenit țință de pelerinaj și venerație pentru credincioșii musulmani până la primul război arabo-israelian succesiv proclamării, în 1948, a statului Israel. Un firman otoman din 1905 ne informează că, până la exodul provocat de conflict, zona în discuție era locuită de 167 familii musulmane (cca.1250 persoane), 97 familii evreiești și șase familii creștine. În zilele noastre descendenții musulmani de la vechiul așezământ de la Sheikh Jarrah, respectiv 28 familii palestinene, sunt angrenați într-un proces juridic împotriva intenției guvernului israelian de expropriere și evacuare, sub argumentul că proprietatea funciară revine familiilor iudaice care, și ele, revendică dreptul de proprietate, în calitate de urmași ai vechilor familii existente, la începuturile statului Israel, pe locul aflat în litigiu. Este vorba, în definitiv, de un proces civil a cărui complexitate este exacerbată, de ambele părți, pentru simbolistica și rezonanța religioasă și identitară a locului și a orașului atât în *saga* ebraică, precum și în memoria istorică a palestinienilor musulmani. Tergiversarea procesului judiciar, presiunile și tentativele forțelor israeliene de evacuare prin forță a celor din urmă, măsurile de restricționare, în plină lună sacră a Ramadanului, a accesului credincioșilor musulmani la moscheea Al-Aqsa – al treilea centru sacru al musulmanilor, după Mecca și Medina – a condus la o radicalizare abruptă a tensiunilor și la alunecarea spre violență incontrollabilă a ambelor tabere.

Despre cauze și calcule. Săbiile lui Damocles

Pe fondul sonor al tirurilor de rachete și al

raidurilor de bombardament aviatice, la două zile de la declanșarea ostilităților, președintele american Joe Biden declara că „Israelul are dreptul de a se apăra” și, după o convorbire avută cu Benjamin Netanyahu, își exprima speranța că „mai devreme decât mai târziu se va ajunge la o concluzie”. O afirmație încifrată, în măsura în care Benjamin Netanyahu și alți înalți oficiali israelieni lăsau să se înțeleagă că ripostele deja aplicate în Gaza „constituie numai începutul”.

În avalanșa de analize și comentarii care au însoțit operațiile de pe „frontul” Gaza-Ierusalim, nimeni nu a vorbit, explicativ, despre faptul că, ani de-a rândul, islamiștii Hamas au putut să dezvolte un teribil arsenal de rachete „Qassam” cu variantele acestora, în vreme ce Tzahal-ul a fost concentrat pe raidurile de bombardament aviatice și cu rachete împotriva prezenței militare iraniene pe teritoriul sirian și, prin interpuși, în sudul Libanului.

Abordarea analitică a noii confruntări palestiniano-israeliene nu poate ignora că aceasta nu este doar rezultatul unor acumulări de tensiuni care țin de impasul actual în care se află procesul negocierilor de pace între beligeranți. Din această perspectivă, marea parte a opiniilor extra-regionale s-au focalizat, cu deosebire, pe necesitatea primordială a încetării focului și a celorlalte forme de violență. Și nu sunt puțini analiștii care apreciază că finalitatea conflictului, ca și cauzalitățile aflate la originea acestuia depind, în bună măsură, și de situația actuală a eșichierului politic intern israelian, confruntat cu o lungă criză guvernamentală, în vreme ce Benjamin Netanyahu însuși are deasupra capului o săcăitoare sabie a lui Damocles agitată de justiția israeliană și care ar putea să însemne un impas în cariera politică a lui „Bibi”, dacă nu chiar să repete precedentul unui alt șef al Executivului – Ehud Olmert – ajuns, pentru acuzații asemănătoare, după gratiile penitenciarului.

Dacă liderul Mișcării Hamas, Ismail Haniyeh, amenință Israelul cu „dezlănțuirea Apocalipsei”, Netanyahu are un interes presant să instrumentalizeze criza din Gaza-Ierusalimul de Est pentru evitarea unei asemenea perspective. Ceea ce ar putea să se materializeze fie ca o repetare amplificată a „operațiilor chirurgicale” în Gaza, fie ca recurs la o tactică a „pământului pârjolit”, până ce în regiune va fi instaurată „liniștea” – după cum Netanyahu însuși a sugerat, fără a da detalii. Mai multe tentative de instituire a unui armistițiu – Egiptul, dar și două reuniuni ale Consiliului de Securitate al ONU – au eșuat. Vicepremierul israelian Benny Ganz a declarat, pentru presă, că

orice încetare a focului nu va fi acceptată decât în măsura în care vor exista garanții de durabilitate pe termen nedefinit a armistițiului.

„Stoparea strămutărilor forțate ale familiilor palestinienne, eliberarea de sub ocupație a Moscheii Al-Aqsa și liberul acces al credincioșilor musulmani la Esplanada Moscheilor constituie scopul luptei noastre de rezistență care este o luptă națională pentru eliberarea pământului” declara fostul secretar general al Hamas, Khalid Mash'al, reluând o retorică utilizată, cu mici variații, în ultimii 20 de ani – reală, în esența sa, dar nu suficientă, astăzi, pentru a explica și a justifica violența supralicitată a atacurilor nediscriminatorii împotriva orașelor israeliene.

Dacă omului Benjamin Netanyahu i se poate reproșa teama de sabie a lui Damocles și de eșecul calculelor sale politice și electorale, precum și la fel de supralicitatul recurs la presiunea suprematistă în impunerea unor sentințe judiciare civile și în violarea încărcăturii simbolice a lăcașului de cult musulman care este Al-Aqsa, premierul în funcție Benjamin Netanyahu este animat, în același timp, de două proiecte personale: pe de o parte, să demonstreze că el și nu Ismail Haniyeh este cel care dictează Israelului, iar, pe de altă parte, să facă astfel încât mișcarea islamistă să dispară ca simbol, ca amenințare și ca termen în ecuația politică și conflictuală a dosarului palestinian. Inspirat de experiența conflictului cu Iran (eliminarea fizică a creierelor și tehnicienilor implicați în programele nucleare ale Teheranului), planul de bătaie al Israelului include o veritabilă vânătoare și lichidare a liderilor Hamas, a tehnicienilor, a specialiștilor în tehnică militară și a proiectanților care contribuie la dezvoltarea arsenalului militar ofensiv al Hamas-ului și, în măsura posibilului, a Jihadului Islamic.

De cealaltă parte, Mișcarea Hamas nu este mai puțin străină de declanșarea acestui „al șaselea război din Gaza”. În condițiile în care Autoritatea Națională și președintele său Mahmud Abbas au decis soluția radicală a anulării alegerilor legislative din 22 mai, pe care ar fi fost foarte posibil să le piardă în fața unei dinamice concurențe, inclusiv din sânul „lupilor tineri” din Mișcarea Fatah, *leadership*-ul Hamas a înțeles că șansele sale la aceste alegeri sunt minime și nu puteau să aducă o supraviețuire politică a unei organizații islamiste a cărei popularitate se află într-o stare de acut regres în rândul electoratului din Gaza. Ori, tensiunile din Ierusalimul de Est au oferit Hamas-ului un prilej de aur pentru a se erija în apărătorul providențial și salvator al cauzei palestinienne și al simbolurilor pe

care le încorporează Ierusalimul. Un asemenea „spirit de sacrificiu” este conceput ca un balon de oxigen pentru reabilitarea mișcării în masa electoratului, pe de o parte, și pentru a „trage covorul” de sub picioarele lui Mahmud Abbas și ale Fatah-ului în cazul în care proiectatele alegeri palestiniene vor avea loc într-o formă sau alta, pe de altă parte. Oricum, Hamas-ul nu ar avea nimic de pierdut – în afară de pârgurile puterii și de argumentele care să îi confere legitimitatea însăși a existenței. O altă sabie a lui Damocles pentru a cărei evitare s-a recurs la soluția maximală a diluviului de rachete „Qassam”.

Trenul lui Godot a ajuns în gară. Fără Godot

După euforia provocată de schimbarea de administrație la Casa Albă, trenul american al lui Godot – Joe Biden – a ajuns în gara incendiată a Orientului Mijlociu, dar ... fără Godot. Proclamând dreptul Israelului la apărare, Joe Biden a făcut un act de morală. Dar trecând cu ușurință peste esența maximei care spune că, pentru a fi cu adevărat eficace, morala trebuie împărțită *sine ira et studio* și în mod egal pentru toți cei care au nevoie de etica dreptului și dreptății. Președintele Biden a dat de înțeles că nu are, încă, dispoziția de a se implica pragmatic în readucerea păcii regionale, justificând că mai are nevoie de timp pentru meditații și consultări, dar blocând repetitiv intenția Consiliului de Securitate al ONU de a adopta o declarație prin care să se ceară beligeranților revenirea la rațiune și la uneltele dialogului. Din acest punct de vedere, va rămâne în memorie secvența în care, la 13 mai, pe ecranele televiziunii din Ramallah octogenarul președinte palestinian Mahmud Abbas rostea aceste cuvinte de singurătate adresate mesagerilor de peste ocean, purtători ai unei retorici erodate de atâta îndelungată uzură: „Plecați! Plecați cu toții și lăsați-mă-n pace!”

De la Moscova și Cairo, miniștrii externei Serghei Lavrov și Sameh Shoukry au convenit telefonic să pună în mișcare o coordonare bilaterală ruso-egipteană pentru a contribui la o cât mai grabnică încetare a ostilităților și la relansarea demersurilor politico-diplomatice. Secretarul General al ONU, Antonio Guterres, Secretarul General al Ligii Arabe, Ahmed Abu Al-Gheit, președintele francez Emmanuel Macron, premierul britanic Boris Johnson sunt doar câteva din vocile oficiale care cer încetarea luptelor și pregătirea unei noi reveniri la comunicare și dialog politic.

La data când aceste rânduri sunt scrise nu au trecut decât patru zile de la debutul confruntărilor militare și au apărut semne îngrijorătoare dezvoltate

în ciocniri de stradă între palestinieni și evrei, însoțite de atacuri reciproce asupra sinagogilor și moscheilor și de tentative de omucid. În atare condiții, președintele israelian Reuven Rivlin avertiza public asupra pericolului ca situația să degenereze într-un război civil, cu consecințe incalculabile.

Și după?

Este dificil și riscant a se face profeții despre viitor atâta vreme cât partitura noilor violențe din Gaza-Ierusalim va continua să fie interpretată cu instrumentele letale ale rachetelor, bombelor și vărsării de sânge.

Probabil că și unii și alții vor porni febrili în căutarea unei noi paradigme conceptuale a procesului de pace.

Probabil că procesul de pace însuși și „normalizarea” arabo-israeliană patronată de simbolul patriarhului Abraham vor fi proiectate, pentru multă vreme, la periferia ariei de interes și calcule.

Probabil că ideea revenirii cât mai rapide la dialog va avea nevoie de timp și efort pentru a se curăța de crusta sângelui vărsat și a suspiciunilor și radicalismelor acumulate.

Dar, atâta vreme cât beligeranții din arenă vor continua să se lase conduși de caduca vendetă a „ochiului pentru ochi și a brațului pentru braț”, va dăinui primejdia de a ajunge să trăiască cu toții și să-și caute „drepturile” într-o lume de orbi și infirmi.

În loc de postfață

Noul episod brutal al conflictului israeliano-palestinian îndreaptă atenția și esențializează energiile pasionale și umorale cu o energie care nu a caracterizat, prin caracterul ireductibil, niciuna din lunga serie de confruntări pe care le-a cunoscut istoria unei discordii ce pare a nu-și mai găsi încheierea. Poate că o asemenea stare de lucruri se datorează și faptului, mai puțin abordat, că acest areal geo-istoric, pepinieră și leagăn al celor trei mari religii monoteiste ale ființării umane – iudaismul, creștinismul și islamul – este receptat și revendicat, *in integrum*, de fiecare din fideliile acestor credințe, ca arie identitară și spirituală proprie, ei înșiși fiind, fiecare, depozitar și custode al pământului născător al acestei identități. Teritoriu al paradoxurilor, Erez Israel și teritoriile palestiniene autonome constituie, astăzi, eșichierul în care se derulează, în forme maximizate, înfruntarea dintre două naționalisme, într-o lume

globalizată în care conceptul însuși de naționalism – această invenție a secolului al XIX-lea – pare a fi tot mai anacronic.

Palestinienii revendică existența unui stat suveran și independent, în vreme ce israelienii revendică perpetuarea și evoluția statului pe care și l-au proclamat, deja, în urmă cu peste șapte decenii. Fiecare își legitimează revendicările, ignorând că și revendicările celuilalt sunt la fel de legitime și că existența unuia nu înseamnă și nu poate să însemne interdicția sau dispariția celuilalt.

Conflictul din mai și riposta căreia israelienii i-au dat numele de cod „Guardian of the Walls” („Apărătorii Zidului”) se va încheia mai devreme sau mai târziu. Poate cu o doză de exagerare, Yaakov Amidror, fost consilier al lui Benjamin Netanyahu pentru securitate națională, aprecia că, pentru atingerea obiectivelor sale, premierul Netanyahu ar avea nevoie de 10-50 de zile, chiar dacă, dincolo de ocean, Joe Biden își dorea o încheiere a conflictului „mai devreme decât mai târziu”.

Acum, însă, după ce protagoniștii își vor fi realizat mai puțin sau mai mult satisfăcător obiectivele prestabilite, va fi nevoie de o dinamizare intensă și la nivelul cel mai înalt din partea administrației Biden și a comunității internaționale pentru instituirea durabilă a unui armistițiu pe front și pentru creionarea unor noi orizonturi credibile atât pentru palestinieni, cât și pentru israelieni, care trebuie să se debaraseze de povara suspiciunilor și să creadă că și unii și alții au potențialul de a relua demersurile în direcția justiției egale, a prosperității și păcii de care vorbea Anthony Blinken. În acest sens, Mahmud Abbas ar trebui să fie determinat să organizeze procesul electoral anunțat, iar Benjamin Netanyahu ar trebui convins să renunțe la restricțiile factice ridicate în fața desfășurării normale a scrutinelor palestinienilor. În summum, ambelor părți ar trebui să li se inoculeze datoria morală de a respecta, cel puțin angajamentele încă viabile asumate de fiecare prin Acordurile de la Oslo.

Orice întârziere nu va face decât să adauge pe ușa păcii între palestinieni și israelieni un nou și masiv zăvor ale cărui chei ar putea să se piardă în șuvoiul retoricii discursive în care excelează toți protagoniștii, fără excepție.

Addenda: secvențe

13 mai: Circa 10.000 de rezerviști israelieni au fost chemați la unitățile lor și amplasați de-a lungul liniei nordice de separare cu Gaza, în perspectiva

unor posibile operații terestre în interiorul acestui teritoriu. În aceeași zi, două rachete au fost lansate în direcția Israelului, având ca punct de plecare sudul Libanului, în apropiere de taberele palestinienilor Rashidiya și Tyr.

Potrivit unui comunicat al Ministerului Sănătății din Gaza, preluat de A.F.P., de la începutul ostilităților bombardamentele israeliene s-au soldat cu 103 morți civili palestinieni, inclusiv 27 de copii, precum și cu 580 de răniți.

14 mai: Circa 160 avioane israeliene din șase baze aeriene au atacat și distrus 150 de amplasamente ale Hamas. De partea lor, combatanții Hamas și Jihadul Islamic au lansat câteva zeci de rachete, care au lovit ținte din orașele israeliene Tel Aviv, Așkelon, Siderot, Așdod și Rișon Le-Tion.

Potrivit cotidianului israelian „Yedioth Aharonot”, în urma unor demersuri comune ale Egiptului și emisarului ONU pentru Orientul Mijlociu, Nikolai Mladenov, un acord de încetare a focului ar fi intrat în vigoare în dimineața de 14 mai. Fragilul acord ar fi fost încălcat, la câteva ore, în urma unor tiruri de rachete lansate de gruparea Jihadul Islamic.

„Administrația este profund îngrijorată de escaladarea tensiunilor și a violențelor între musulmani și evrei, cu tendința de extindere în principalele aglomerări urbane” a declarat secretarul de stat american, Anthony Blinken, avertizând asupra riscului de lunecare a situației pe panta unui război civil inter-etnic și inter-religios între palestinieni și evrei.

Începute cu o zi înainte, ample manifestații de solidaritate pro-palestiniană au avut loc în Iordania, inclusiv în capitala Amman, și Liban, unde mii de demonstranți s-au adunat la frontiera cu Israelul și cu Cisiordania, precum și la frontiera sudică a Libanului cu Israel. Grupuri compacte de libanezi au trecut linia de frontieră, în teritoriul israelian.

15 mai: Atacurile israeliene terestre, aeriene și maritime au continuat. Numărul morților palestinieni a atins 139, între care 39 de copii, potrivit Apărării Civile Palestiniene. Nu sunt cunoscute cifre oficiale ale pierderilor israeliene.

Într-un interviu pentru televiziunea oficială palestiniană de la Ramallah, secretarul Comitetului Central al Mișcării Fatah, Jibril Rajoub, a declarat că „la cinci zile de la debutul ostilităților, niciunul din liderii arabi nu l-a contactat pe președintele palestinian Mahmud Abbas”. Oficialul palestinian a deplâns indiferența comunității arabe, pe care a caracterizat-o drept „o tentativă de blocadă și

schimbare a sistemului politic palestinian, în avantajul Israelului și al premierului în funcțiune, Benjamin Netanyahu”.

16 mai: „Israelul va continua să bombardeze Gaza atât timp cât va fi necesar. Suntem încă la mijlocul acestui proces”, a afirmat Benjamin Netanyahu într-o declarație pentru televiziune.

Un comunicat al Casei Albe cere, imperativ, israelienilor, să evite acțiunile împotriva reprezentanților mass-media din zona de conflict. Reacția a survenit după ce bombardamentele israeliene au distrus integral o clădire cu 13 etaje care adăpostea serviciile de presă ale Agențiilor Associated Press și Al-Jazeera din Qatar.

Cel puțin 149 palestinieni, inclusiv patru copii au fost uciși în Gaza, de la începutul ostilităților. Alți 950 au fost răniți.

Aviația israeliană a executat, în zorii zilei, zeci de raiduri de bombardament, de o violență fără precedent care a făcut ca numărul morților să crească la 181, iar al răniților la 1.225, potrivit Ministerului Sănătății din Gaza. Au fost înregistrate și intense tiruri de rachete din partea Hamas asupra unor ținte din deșertul Negev și din zonele israeliene adiacente Fâșiei Gaza.

În Cisiordania au avut loc ample manifestații protestatare și ciocniri cu forțele israeliene de securitate. Potrivit Semilunii Roșii Palestiniene, riposta forțelor de poliție, cu gloanțe de cauciuc, muniție de război și gaze, s-a soldat cu peste 580 de răniți în rândul manifestaților.

Din surse oficiale israeliene, de la începutul conflictului, la 10 mai, organizațiile Hamas și Jihadul Islamic au executat 2900 de tiruri cu rachete împotriva Israelului. Potrivit unui comunicat al cabinetului premierului Netanyahu, cca 50% dintre acestea au fost interceptate și distruse de sistemul israelian de apărare antiaeriană.

17 mai: O nouă reuniune eșuată a Consiliului de Securitate: Cu o zi înainte, Consiliul de Securitate întrunit pentru a treia oară în mai puțin de o săptămână a eșuat în adoptarea unui proiect de declarație propus de Tunisia, Norvegia și China și susținut de toți membrii Consiliului, mai puțin de Statele Unite. Reuniunea, desfășurată în format de videoconferință, la nivelul miniștrilor de externe sau al reprezentanților permanenți la ONU, a avut ca element de noutate participarea reprezentanților israelieni și palestinieni. În intervenția sa, ministrul de externe al Chinei a avansat disponibilitatea țării sale de a găzdui, la Beijing, reluarea neîntârziată a negocierilor de pace palestiniano-israeliene, sens în care a adresat beligeranților invitații oficiale.

Dominate de o atmosferă contorsionată, de acuzații reciproce și critici acerbe, reuniunea a demonstrat, încă o dată, dacă mai era nevoie, faliile și lipsa apetitului pentru consens care caracterizează climatul intern de sub cupola ONU și a Consiliului de Securitate, puternic și vizibil marcat de competițiile și confruntările existente la nivelul global al ordinii mondiale contemporane.

Flăcările conflictului continuă. Ca și pertractările diplomatice multilaterale pentru stingerea lor. „Cât mai curând, decât târziu”!

Armistițiu în Palestina: un 'déja vu' sau începutul păcii durabile?

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

După cinci conflicte armate cuprinse între anii 2000-2014, în noaptea de 21 mai a.c., „al șaselea război palestinian - israelian din Gaza” („operațiunea Apărătorii Zidurilor” pentru armata statului Israel, „Sabia Ierusalimului”, pentru Hamas), început la 10 mai, a încetat printr-un armistițiu „necondiționat și durabil” agreat de guvernul de la Tel Aviv și mișcările islamiste palestinienne Hamas și Jihadul Islamic din Fâșia Gaza, după un intens maraton de mediere întreprins, cu deosebire, de către Egipt, cu o multiplă implicare multi-statală din care nu au lipsit ONU, Uniunea Europeană, Statele Unite, Rusia, Franța, Iordania, Qatar, Tunisia ș.a.

Peste 4.600 de rachete lansate de mujahedinii palestinieni asupra a numeroase așezări urbane de pe aproape tot cuprinsul teritorial al statului Israel, inclusiv Tel Aviv și Ierusalim, o contraofensivă israeliană de o virulență apreciată a fi „fără precedent”, 232 de morți (între care 65 de copii) și 1.900 răniți de partea palestiniană, 25 înalți responsabili ai grupării Hamas uciși, 12 morți și 355 răniți de partea israeliană, sute de imobile private și publice și de infrastructură distruse sau avariate sever sunt doar câteva din cifrele care alcătuiesc bilanțul acestui „război al rachetelor”.

La orele 02.00 din noaptea de 21 mai, după anunțarea armistițiului, mase compacte de oameni din Gaza s-au revărsat pe străzi și în spațiul public pentru a sărbători – cu cântece, focuri de artificii și tiruri de arme trase în aer – „victoria rezistenței” și a-și glorifica martirii. „Astăzi ne bucurăm de două ori – bucuria Ramadanului sfânt și a sărbătorii *Al-Fitr* de la încheierea acestuia și bucuria victoriei, a mândriei și demnității noastre” declara un membru al Biroului Politic al Mișcării Hamas. „Acum, mujahedinii se întorc în tuneluri și se pregătesc pentru bătăliile următoare”, a mai adăugat vorbitorul de circumstanță.

În sfera oficială, președintele Joe Biden și-a exprimat satisfacția pentru deznodământul conflictului, survenit după numeroase și susținute discuții pe care, personal, le-a avut cu premierul în funcție Benjamin Netanyahu, cu președintele egiptean Abdel Fattah El-Sisi și cu președintele palestinian Mahmud Abbas. Reafirmând sprijinul pentru dreptul Israelului la autoapărare, liderul de la Casa Albă a subliniat că Statele Unite vor colabora activ cu ONU și alte organizații internaționale, dar

și în parteneriat cu Autoritatea Palestiniană de la Ramallah, pentru susținerea umanitară a populației din teritoriul Gaza – cu excluderea mișcării Hamas – și apoi pentru reconstrucția în Fâșia Gaza „într-o manieră care să nu permită Hamas-ului să-și refacă arsenalele militare”. În context, a fost subliniat că, pe lângă deblocarea imediată a unor fonduri de 500 milioane dolari pentru ajutorarea populației palestinienne, Egiptul va trimite în zonă – la Tel Aviv și în teritoriile autonome palestinienne – două misiuni de observatori cu misiunea de supraveghere a respectării acordului de încetare a ostilităților.

Pentru Benjamin Netanyahu este de așteptat o perioadă mai puțin comodă pe plan intern, în condițiile în care, îndeosebi în mediile politice de dreapta și religioase conservatoare, anunțul armistițiului a generat reacții critice la adresa premierului – căruia i se reproșează „concesiile” făcute palestinienilor prin „acceptarea prematură” a încetării operațiilor militare înainte ca distrugerea și eliminarea consistentă și durabilă a Hamas-ului din ecuația conflictului să fi fost realizate cu claritate. Criticii premierului în funcțiune apreciază că „jumătatea de măsură” acceptată de Netanyahu incumbă posibilitatea acceptării și a altor concesiuni și compromisuri în dosarul conflictului cu palestinienii.

Liderul coaliției radicale „Sionismul religios”, Bezalel Smotrich, avertiza, astfel, că „dacă statul Ierusalimului și Muntele Templului vor fi aduse pe masa unor viitoare negocieri, Netanyahu va trebui să uite de guvern”.

Sursa: middle-east-online.com

Într-o postare pe site-ul cotidianului „Yediot Aharonot”, Gideon Sa’ar, liderul formațiunii politice „Noua Speranță”, exprima ideea că

„încetarea operațiilor militare israeliene fără impunerea unor restricții consistente asupra Hamas-ului și fără readucerea acasă a soldaților și civililor israelieni reținuți în Gaza va fi un eșec politic pentru care în viitor vom plăti un preț dublu”.

La fel de vituperant s-a dovedit și Alon Davidi, membru al partidului Likud și primar al orașului Sderot – greu încercat de atacurile Hamas – care opina că, „după cât se pare, guvernul și Benjamin Netanyahu nu doresc cu adevărat să lichideze Hamas-ul, preferând un calm temporar pentru locuitorii din Tel Aviv și din centrul țării”.

Cele 11 zile de bombardamente reciproce nu au adus și probabil că nici nu și-au propus să aducă soluții de fond pentru voluminosul dosar palestinian. În euforia de după intrarea în vigoare a armistițiului, atât Benjamin Netanyahu, cât și liderii mujahedinilor islamisti au declanșat, fiecare, o retorică a victoriei – o victorie măsurabilă, apologetic, prin amplexarea distrugerilor și victimelor reciproc provocate. Dar nici Hamas-ul nu a dispărut ca „element al ecuației politico-militare”, nici guvernanta israeliană nu a anunțat

vreo retușare a paradigmei sale de abordare a conflictului cu palestinienii, în dimensiunea globală a acestuia. Iar la doar câteva ore după ce vuietul rachetelor și obuzelor a tăcut, cauzele directe ale războiului – chestiunea falieiilor de la „Seikh Jarrah” și accesului la Moscheea Al-Aqsa și la Muntele Templului – au revenit în actualitate, împreună cu aceleași ciocniri violente între protestatarii arabi și forțele israeliene de poliție și securitate. Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat în ultimele 11 zile de foc și moarte. Un armistițiu fragil în care nu există, în realitate, învingători și învinși și care se poate prăbuși în orice moment, la primul incident semnificativ.

Va trebui să treacă o perioadă de timp pentru ca diversele comunități din Israel și din teritoriile autonome să regăsească o cale pentru redescoperirea normalității cooperante și pentru ca toți cei implicați să decidă dacă sunt deschiși pentru o transformare politică pe termen lung sau vor accepta perspectiva de repetare a lungii serii de episoade ale aceluia *déjà vu* numit un „război prea îndelungat”.

De la „Oslo – Fatah”, la „Oslo – Hamas”?

Munir SALAMEH

1

Începute la Madrid în anul 1991 și continuate în capitala norvegiană Oslo, primele negocieri de pace dintre Organizația de Eliberare a Palestinei și Israel s-au finalizat, după doi ani, prin convenirea unei „Declarații de Principii”. Declarația este cunoscută, în mod comun, drept „Acordurile de la Oslo”, semnate la 13 septembrie 1993 la Washington, de către Yasser Arafat, liderul Mișcării Fatah și al Organizației de Eliberare a Palestinei, premierul israelian Yitzhak Rabin, Mahmud Abbas – negociatorul șef din partea palestiniană – și ministrul israelian de Externe Șimon Perez, în prezența miniștrilor de externe americani Warren Christopher și rus, Andrei Kozîrev și a președintelui Bill Clinton.

„Declarația” stipula, între altele, înființarea unei Autorități Naționale Palestiniene și continuarea negocierilor pentru o perioadă de cinci ani, la încheierea cărora urmau să fie stabilite bazele pentru crearea unui stat palestinian național și independent.

Astăzi, la 28 de ani de la semnarea primului document de pace palestiniano-israelian, din motive

www.miamiherald.com

ținând de politicile și evoluțiile pe plan israelian și palestinian, „Acordurile de la Oslo” au rămas un simplu document pentru arhiva istorică, iar pacea între arabii palestinieni și evrei a rămas, și aceasta, o speranță al cărei orizont de realizare este la fel de îndepărtat. În schimb, demersurile în acest sens și relaționarea dintre beligeranți au fost dominate nu atât de forța dreptului, cât de dreptul forței, manifestat prin două mari revolte (*intifada*) ale populației palestinene din teritoriile Gaza și Cisjordania și de șase confruntări militare pe cât de brutale, pe atât de dăunătoare ideii însăși de pace și coexistență. Cel mai recent dintre acestea, numit de

către palestinieni cu numele de cod „Sabia Ierusalimului”, respectiv „Apărătorii zidurilor”, în narativul israelian, s-a desfășurat între 10-21 mai 2021 și s-a încheiat cu un rezultat nul, în care atât israelienii, cât și fedainii din mișcarea islamistă Hamas din Fâșia Gaza și populația din teritoriile palestiniene, în general, își elogiază hiperbolic „victoria” asupra inamicului, în așteptarea unui Godot sau a unui *Deus ex machina* aducător de înțelegere și pace.

2

În euforia stârmită de acest „război al rachetelor” desfășurat în Fâșia Gaza și având ca protagoniști mișcarea islamistă palestiniană Hamas, susținută de gruparea Jihadul Islamic și de alte facțiuni ale „rezistenței palestiniene”, pe de o parte și armata israeliană, sprijinită de serviciile de securitate și informații, de cealaltă parte, ambele părți – instituționale, populare sau mediatice – au orchestrat, cu acribie, o retorică incandescentă în care s-a vorbit despre tot și despre toate, într-un ton festiv – de la eliminarea „pericolului Hamas”, la „eliberarea Ierusalimului”, până la „dezmembrarea statului Israel” și viitoarea „mamă a intifadelor” și enumerarea ar putea să continue.

În contextul psihologic și emoțional tipic confruntărilor violente care produc efecte letale și distrugerii materiale de anvergură, așa cum a fost și „al șaselea război din Gaza” sunt mai rar auzite glasurile timide care să îndemne la modestie, reținere, auto-stăpânire și măsură în lansarea de evaluări și prognoze, astfel încât episodul efemer și consecințele sale să se transforme într-o rampă de pornire responsabilă către consensul și coexistența durabilă.

www.timesofisrael.com

În acalmia de după furtună, se discută de perspectivă. Pentru mulți analiști, dar și pentru cercurile decidente, aceasta înseamnă găsirea

drumului către deblocarea și reluarea negocierilor palestiniano-israeliene care, după instituirea armistițiului „sigur și de lungă durată”, să instituie o pace durabilă lipsită de bariere, suspiciuni și convingeri inflexibile. Iar Hamas-ul este situat, inertial, în fruntea listei unor asemenea piedici. Dar tot Hamas a sugerat posibilitatea de participare a sa la constituirea, deja evocată în mediile politico-diplomatice, unui guvern palestinian de uniune națională. Această organizație face, *de jure*, parte din Autoritatea Națională Palestiniană, validată ca guvern la alegerile din 2006. Ruptura produsă între Hamas-ul din Gaza și Fatah-ul din Cisiordania ține de cauzalități palestiniene interne și nu este imputabilă Israelului. Deocamdată, există un obstacol cu o puternică încărcătură psihologică și emoțională: organizația condusă de Ismail Haniyeh nu recunoaște existența statală a Israelului și, mai mult, este clasificată, în lumea occidentală, drept entitate teroristă. Dar, cu asentimentul și cu avalul american și internațional, se poate avea în vedere o regândire politică în sensul restaurării și extinderii la Fâșia Gaza a prerogativelor Autorității Naționale, ceea ce ar oferi o garanție pentru durabilitatea armistițiului. În egală măsură, aceasta ar oferi o acoperire politică acceptabilă pentru implicarea comunității internaționale în procesul de asistență și reconstrucție în Fâșia Gaza, ca pas încurajator al revenirii la masa negocierilor. În acest fel s-ar da satisfacție și exigențelor israeliene, prin „ocolirea” Hamas-ului și preluarea dialogului de către Autoritatea Națională Palestiniană legitimă.

Există, desigur, și vor continua să-și aștepte clarificările nu puține probleme complexe și confuze și între acestea se regăsesc, nu în ultimul rând, cadrul și mecanismul desfășurării negocierilor, dar și formula – un stat sau două state – care va da coordonata centrală a tratativelor viitoare.

O reîntoarcere la „emblema Oslo” este puțin probabilă, în condițiile în care această experiență este demonetizată și demonizată atât de Hamas, pentru care runda norvegiană a negocierilor a fost un fiasco și o trădare a justiției și moralei, cât și pentru largi segmente ale mișcării Fatah, ale Autorității Naționale și ale societății palestiniene – pentru care Oslo este una din marile dezamăgiri ale „luptei de neatârnamare”.

Este posibil și previzibil ca un loc aparte în acest angrenaj să fie încredințat Egiptului, căruia i se recunoaște meritul de a fi contribuit decisiv la încheierea recentului „război al rachetelor” și care și-a oferit, deja, oficiile de gazdă, Cairo devenind,

„noul Oslo”, în conexiune cu un rol mai clar al ONU, al Cvartetului Internațional și al comunității arabe și cu o implicare – din culise – a mișcării Hamas.

Oponenții și actorii aflați în relații cu această beligeranță par decizi ca, în perioada succesivă conflictului de front, să conștientizeze realitatea că rezultatele ultimei runde de violențe brutale sunt nule în raport cu șansele și perspectivele păcii.

Armistițiul la care s-a ajuns grație unei ample mobilizări diplomatice multilaterale este, prin sine, lipsit de o perspectivă politică, oricât de vibrantă ar fi retorica victoriei proclamată de palestinieni și israelieni în egală măsură. Pe de altă parte, tocmai

multitudinea și identitatea mediatorilor care au determinat acceptarea și implementarea încetării focului conduce la concluzia evidentă că destinul Mashriq-ului, precum și al ecuației războiului și păcii în ansamblul Orientului Mijlociu depind într-o tot mai mare măsură, dacă nu chiar în totalitate, de voințele și interesele actorilor exteriori atât conflictului însuși, cât și specificității identitare regionale. O situație care, în ultimă analiză, nu este cu necesitate o calamitate, cu condiția, însă, ca jucătorii nemijlociți să desprindă învățămintele care să faciliteze descoperirea, prin ei înșiși, a feței luminate a sferei, astfel încât episodul conjunctural să nu mai fie o suferință cu repetiție ci un reper de pornire reală către consens și coexistență durabilă.

Orientul Mijlociu: așteptându-l pe... Joe Biden

Ambasador profesor Dumitru CHICAN

Un trimestru – aproape 100 de zile – a trecut de la instalarea oficială a lui Joe Biden ca al 46-lea președinte al Statelor Unite ale Americii. După suspinul de ușurare care a marcat involburata plecare a predecesorului Donald Trump, spiritul Orientului Mijlociu (cu Mashrequl, Maghrebul și Levantul său arab și cu eternele sale dosare conflictuale) continuă să aștepte, cu înfrigurare, ca noul președinte american și administrația sa să răstoarne, în sfârșit, mult râvnitul corn al abundenței din care să se reverse idei, inițiative, demersuri, schimbări și renașterea speranței într-o nouă abordare, *Made in America*. În Orientul Mijlociu există – cel puțin în cercurile mediatice – sentimentul că la granița dintre primul și al doilea trimestru al anului, o asemenea întârziere a semnalelor din partea președintelui Biden și a echipei sale nu are decât două explicații: fie că decidenții și planificatorii de la Washington, în frunte cu Joseph Biden, sunt încă într-un stadiu de tatonare a drumului care ar trebui urmat către abordarea voluminosului dosar al Orientului, fie că această regiune lumii nu se regăsește, deocamdată, pe lista de priorități a politicii externe americane.

Este, însă, adevărat că ascensiunea și instalarea noului *staff* democrat al Administrației Biden survine după patru ani de *intermezzo* în care la pupitrul orchestrei s-a aflat republicanul miliardar Donald Trump, care a condus după o partitură fundamental insolită cât privește descifrarea și interpretarea complexei tematici a politicii internaționale. Dar la fel de adevărat este faptul că și pe amplul eșichier al lumii globale s-au petrecut,

în ultimii patru ani, schimbări nu mai puțin importante în largul spațiu al evoluțiilor, al calculelor, al simpatiilor, antipatiilor și intereselor active și concurențiale – de la „recalibrarea” relaționării între marii actori ai ordinii mondiale, până la ascensiunea ideologiilor naționaliste și populiste în defavoarea doctrinelor tradiționaliste, la oficializarea juridică a normalizării raporturilor dintre state ale comunității arabo-islamice și Israel, și până la apariția de noi focare conflictuale diseminate pe coordonatele geopolitice ale continentelor lumii.

Iar în integralitatea acestei perioade de timp – era „marilor afaceri” marca Donald Trump, pe eșichierul intern nu se poate pretinde că democrații americani au fost, cu adevărat, marginalizați sau izolați de viața politică și de prefacerile majore pe tabla de șah a politicilor internaționale. Dimpotrivă, aceștia au dispus de pârgii puternice, fie că este vorba de tribuna Congresului, fie de solidele grupuri de lobby și au fost în permanență conectați la tot ceea ce se întâmplă în America și în lume, astfel încât este neverosimilă și greu sustenabilă afirmația unor comentatori potrivit căreia venirea la Casa Albă a noului lider american Joseph Biden ar fi însemnat pentru acesta descoperirea unei *Terra incognita*, cu nenumărate situații neștiute până atunci și a unor surprize șocante prin noutate, care să necesite timp îndelungat pentru cunoaștere, adaptare și elaborare a strategiilor de abordare a viitorului.

Pentru lumea arabă a Orientului Mijlociu, ziua de 20 ianuarie a marcat începutul unei febrile perioade de așteptare a „noii viziuni americane”, prognozele

și pariurile pe marginea acestei coordonate tematice a scindat emotiv breasla oamenilor politici, a mijloacelor de informare în masă sau a celor dornici să afle viitorul cu un ceas mai devreme. Ce va aduce Joe Biden și ce nu va aduce în ceea ce privește ecuația păcii și normalității în regiunea Orientului Mijlociu? O primă categorie a nerăbdătorilor a fost constituită pe supoziția că noua administrație de la Washington va reînnoa firol conceptual și pragmatic al politicii promovate de Barack Obama care, la 4 iunie 2009, în aula Universității Al-Azhar din Cairo le spunea egiptenilor și întregii lumi arabe și islamice: „Am venit aici în căutarea unui nou început în relațiile dintre Statele Unite și musulmanii din lumea întreagă, pornind de la interesul și respectul reciproc și de la realitatea că America și lumea arabo-islamică nu se exclud, ci împărtășesc principiile comune ale justiției și progresului, toleranței și demnității pentru toate ființele umane”. O retorică pentru care președintele Barack Obama a fost încoronat, *ante factum*, cu laurii lui Alfred Nobel, dar care nu a adus și întruchiparea constatabilă a principiilor de noblete enumerate de oratorul Barack Obama.

O a doua categorie de comentatori aflați pe peron în așteptarea lui Joe Biden i-a adunat laolaltă pe scepticii pentru care, „politica americană, inclusiv cea mijlociu-orientală, este prea bine și de multă vreme știută, nu se schimbă prin simpla schimbare a președinților”. O opinie pe care Donald Trump a contrazis-o vreme de patru ani.

În sfârșit, este vorba de abordările optimiste după care tabla de șah a lumii și a Orientului Mijlociu a cunoscut o intempestivă succesiune de schimbări și reasezări care, inevitabil, vor impune noilor decidenți americani să răspundă și ei, în mod creativ, pozitiv și inovator, la noile provocări internaționale și regionale.

Cum era și de așteptat, prioritatea lui Joe Biden după investitura prezidențială din 20 ianuarie s-a focalizat pe constituirea staff-ului și, cu deosebire, pe alegerea, avizarea de către Congres și instalarea „cercului apropiat” al președintelui, în a cărui circumferință se regăsesc șefii „grei” ai departamentelor și agențiilor cu rol decisiv în elaborarea și implementarea politicilor americane pe plan intern, extern, de securitate, informații și apărare. În acest context și cu trimiteri către zona Orientului Mijlociu, a reținut atenția preluarea diplomației și relațiilor externe de către Antony Blinken, unul dintre puținii care au privit cu rezerve poziția „pacifistă” și ezitantă a fostului președinte Barack Obama față de dosarul sirian, în general, și a regimului Bashar Al-Assad, cu deosebire. O altă numire care nu putea să treacă neobservată a fost aceea a lui William Burns, la conducerea Agenției Centrale de Informații (CIA). Un diplomat de carieră foarte familiarizat cu problemele Orientului Mijlociu, William Burns a fost adjunct la relații externe (Departamentul de Stat), ambasador al SUA în Federația Rusă și președinte al organizației „Carnegie Endowment for International Peace”, șef al delegației americane la negocierile cu Iranul încheiate cu semnarea, în 2015, a acordului nuclear JCPOA (Joint Comprehensive Plan of Action). Nu mai puțin importantă a fost și confirmarea lui Robert Malley ca negociator în dosarul JCPOA și investit ca reprezentant american special la negocierile americano-iraniene pe marginea contenciosului nuclear americano-iranian.

* *

O descriere foarte esențializată a ceea ce înseamnă astăzi „conflictul din regiunea Orientului Mijlociu” pune în evidență realitatea că acesta se reduce la câteva dosare juxtapuse, dacă nu chiar interconectate în grade diferite. Și este vorba, cu deosebire, de următoarele:

- Ceea ce a mai rămas din tradiționalul „conflict arabo-israelian” care, practic, se reduce la contenciosul palestinian-israelian, pe fondul evoluțiilor determinate de așa-numita „primăvară arabă” și, mai recent, de procesul de normalizare și relaționare între Israel și o serie de state arabe, cu perspectiva ca numărul acestora să crească într-un viitor relativ previzibil.
- Competiția politică și confesională pentru control și influență regională între sunnismul wahhabit saudit și šiismul iranian, competiție care de peste șase ani se manifestă sub forma unui război de franciză al cărui front a devenit

teritoriul yemenit.

- O altă competiție pentru control la nivelul Orientului Mijlociu, în care de data aceasta sunt implicate puteri regionale (Turcia) și actori globali în frunte cu Federația Rusă, Statele Unite, Marea Britanie, Franța, Italia și altele.

La patru luni de la investirea noului președinte american, politica orientală și mai ales segmentul palestiniano-israelian al acesteia nu este suficient de clară, situație la care s-a ajuns, în bună măsură, din cauza crizei de guvernare în Israel – unde în ultimii doi ani au avut loc patru scrutine electorale legislative – și a evoluțiilor de pe eșichierul palestinian unde, pe un fond de fragmentare a entităților partinice, în primăvara și vara acestui an sunt programate alegeri legislative, parlamentare și prezidențiale.

Incertitudini privind politica mijlociu-orientală a administrației Biden se resimt și în ceea ce privește abordarea unor dosare nu mai puțin importante și referitoare la acele state arabe aflate în crize interne sau care sunt confruntate cu sechelele conflictelor interne. Iar aceasta în condițiile în care Statele Unite sunt implicate fie politic, fie pe componenta de securitate sau a prezenței militare în țări precum Siria (al cărei război civil nu este, oficial, încheiat), Libanul (confruntat cu lunecarea în colaps datorită unei crize identitare și de guvernare de durată), Irakul (unde prezența armată americană continuă să fie țintă a unei rebeliuni confuze), Tunisia (care se confruntă cu consecințele sociale și politice ale eșecului cu care s-a încheiat efemera guvernare a islamismului politic) sau Yemenul (țara unde războiul a provocat cea mai dramatică și dureroasă criză umanitară a timpurilor moderne).

Ar fi superficial și nerealist să se creadă că problemele Orientului Mijlociu – cronicizate sau mai recent apărute – nu sunt cunoscute politiciilor externe americane și noii administrații de la Washington. În cazul punctual al președintelui Joe Biden, s-ar putea crede, mai degrabă, că este vorba de prudența necesară unei profunde și corecte înțelegeri nu atât a Orientului Mijlociu și a problemelor lui, cât a naturii, intereselor și pârgurilor de acțiune ale numeroaselor grupuri de *lobby* și ale actorilor implicați – din culise sau sub luminile rampei – în spinoasa și capricioasa „problemă a Orientului Mijlociu”.

Numai că, în cazul președintelui, există riscul potențial ca așteptarea prea lungă și ezitățile supralicite să fie contraproductive, căci proverbul arab care spune că „răbdarea este cea mai frumoasă virtute” nu se confirmă întotdeauna.

Pe calea spre „pacea atomică”: Israel și Iran își arată mușchii

Dinu COSTESCU

În plină desfășurare a negocierilor – mediate de la Viena – între Statele Unite și Iranul islamic, pentru convenirea unei maniere acceptabile de tăiere a nodului gordian numit Acordul referitor la programele nucleare ale Teheranului (JCPOA), la 11 aprilie, reactorul nuclear iranian de la Natanz (unde se produce uraniu îmbogățit) a fost ținta unui atac cibernetic care a afectat grav sistemul de control al centrifugelor folosite la prelucrarea materialului radioactiv. Iranienii, respectând cutuma, au arătat cu degetul acuzator către Israel, care nu a negat și nici nu a recunoscut a fi inițiator și executant al atacului.

La numai două zile, Teheranul notifica Agenția Internațională pentru Energie Atomică privind decizia sa de a ridica gradul de puritate a uraniului de la 20% la 60%, adică foarte aproape de nivelul de 90% suficient pentru producerea unei bombe atomice. Potrivit oficialilor iranieni, un supliment de 1.000 de centrifuge urmează a fi pus în funcțiune la Natanz.

Sursa: www.asiatimes.com

Decizia Iranului a stârnit neliniște în cancelariile europene și cu deosebire la Paris, Londra și Berlin, care dețin un rol principal în procesul negocierilor dintre Washington și Teheran și pentru care pasul făcut de iranieni reprezintă „o evoluție de gravitate deosebită”.

Odată cu asasinarea, la 27 noiembrie 2020, a savantului atomist Mohsen Fakhrizadeh Mahabadi, general al Gardienilor Revoluției și șef al programului nuclear al Iranului, urmată de recentul atac împotriva reactorului nuclear Natanz, „dosarul

iranian” a intrat într-o etapă critică, în care nu dialogul și negocierile realiste reprezintă caracteristica decisivă, ci șantajul, orgoliul, amenințările și exhibarea mușchilor. Acesta s-a angajat într-o competiție de interese în care regimul teocratic își mobilizează capacitățile pentru a obține o încetare unilaterală a sancțiunilor și „presiunilor maxime” inaugurate de Donald Trump și continuate de Joe Biden. Sancțiunile se vor menține atâta vreme cât Iranul nu oferă garanții credibile că, odată penalitățile internaționale suspendate, se va conforma întru totul angajamentelor asumate în 2015 prin semnarea „tratatului nuclear”. De cealaltă parte, noua administrație americană se călăuzește după criteriul temporizării, al ridicării limitate și fragmentate a prohibițiilor impuse iranienilor și insistă pentru o nouă formă a JCPOA care să prevadă, practic, o dezarmare totală a Iranului, inclusiv în domeniul arsenalelor de rachete balistice, fără ca la rândul său să ofere altceva decât semnătura pe un document care nu garantează explicit o revizuire conceptuală a politicii sancțiunilor anti-iraniene.

Pe de altă parte, negocierile nucleare dintre Iran și comunitatea internațională, în frunte cu Statele Unite, survin într-un context în care, de mai multă vreme și sub argumentul apărării securității naționale, Israelul desfășoară un veritabil război nedeclarat și continuu împotriva infrastructurilor nucleare iraniene, dar și a prezenței iraniene pe eșichierul războiului civil sirian. Înșuși obiectivul Natanz a mai fost vizat de operațiuni atribuite Israelului. În 2010, un atac cibernetic cu virusul „Stuxnet” a avariat sistemul de control al instalațiilor centrifuge, iar în iulie 2020, tot la

Președintele iranian Hassan Rohani și Premierul Benjamin Netanyahu (Sursa: www.aljazeera.com)

Natanz a avut loc o puternică explozie care a produs serioase distrugerii.

Noua răbufnire de violențe palestiniano-israeliene a survenit în condițiile în care negocierile mediate de la Viena pe marginea „Tratatului Nuclear” între Statele Unite, alături de China, Federația Rusă, Germania, Marea Britanie, pe de o parte, și Republica Islamică Iran, pe de altă parte, au intrat într-o fază avansată. La acest moment ar urma să se stabilească gama sancțiunilor anti-iraniene pe care Washingtonul le va suspenda și măsurile pe care Teheranul ar trebui să le implementeze în lumina Acordului nuclear semnat în 2015.

În pofida dramatismului și incertitudinilor cât privește durata și deznodământul acestui conflict, este puțin probabil că atât procesul negocierilor din capitala austriacă Viena, cât și tensiunile existente în relaționarea israeliano-iraniană vor cunoaște rupturi sau reorientări dramatice. Confruntările militare din Gaza-Ierusalim au, în mod firesc, capacitatea de a impune o sincopă a cărei durată va fi decisă de evoluțiile pe front și de eficiența demersurilor internaționale pentru ajungerea la un armistițiu. Dar în *status-quo*-ul la care s-a ajuns cu privire la ecuația Israel-Statele Unite, Iran impune tuturor actorilor implicați o continuare până la concretizare a procesului JCPOA aflat în negociere. Mai întâi, pentru că celelalte puteri semnatare ale Acordului (amintite mai sus) sunt, din rațiuni individuale sau colective, direct interesate în clarificarea neechivocă a păgubosului conflict cu regimul din Teheran. Apoi, pentru că dezlegarea acestui complicat nod gordian iranian constituie un angajament pe care Joe Biden și l-a asumat încă în perioada campaniei electorale prezidențiale și pe care – *noblesse oblige* – va trebui să-l soluționeze într-un fel sau altul. Și, în al treilea rând, pentru că timpul a devenit presant în perspectiva alegerilor prezidențiale iraniene din iunie, care ar putea oferi surpriza unei ascendențe a curentelor conservatoare și radicale pe eșichierul iranian. Deja lista provizorie a candidaților la succesiunea lui Hassan Rohani cuprinde candidați actuali sau foști ofițeri superiori ai Gardienilor Revoluției, ori politicieni cunoscuți pentru inflexiunea abordărilor lor, precum fostul președinte Mahmud Ahmadinejad, Saeed Jalili, ultraconservator, fost secretar al Consiliului Suprem pentru Securitate Națională, Hussein Deghan, consilier al Ghidului Suprem și fost ministru al apărării, Mohsen Rezaei, fost comandant în Garda Revoluționară, ultraconservator și alții.

Exceptând sarcinile impuse de perioada mai lungă

sau mai scurtă a „războiului din mai”, Israelul și premierul Netanyahu nu au niciun motiv pentru a-și revizui modul de abordare a „problemei iraniene”. De altfel, pe toată durata negocierilor mediate de la Viena, partea israeliană a desfășurat – prin contacte nemijlocite sau prin navete ale emisarilor speciali din *staff*-ul administrației, din Ministerul Externelor sau din partea serviciilor de informații – Mossad și Consiliul Securității Naționale – o susținută campanie de demersuri și presiuni asupra administrației Biden pentru ca soluția la care se va ajunge în capitala austriacă să garanteze că „Iranul nu va fi niciodată în măsură să producă o bombă atomică”. În același context, executivul israelian – organic ostil revenirii Statelor Unite la „Tratatul atomic” – a cerut deschis din partea administrației Biden despăgubiri pentru orice aranjament cu Iranul care ar putea să fie considerat drept o „concesie dureroasă” în defavoarea Israelului, înțelegând prin aceasta fie compensații financiare, fie amplificarea și diversificarea asistenței militare americane, inclusiv prin livrarea unor tehnici de ultimă generație.

O reacție care a reținut atenția în contextul confruntărilor israeliano-palestiniene a venit, pe plan intern, la 14 mai, când un număr de 44 kongresmeni republicani au cerut președintelui Biden să renunțe definitiv la acordul nuclear cu Iranul. „Regimul de la Teheran, se spune în nota adresată lui Joe Biden, este, în continuare, un sponsor al terorismului și un susținător al agresiunii declanșată de mișcarea Islamistă Hamas împotriva statului Israel.” „Ridicarea sancțiunilor impuse Iranului va oferi acestuia consistente fonduri financiare ce vor fi redirecționate către Hamas și alte grupări teroriste care atacă SUA și pe aliații săi” – mai precizează sus-menționatul mesaj parlamentar.

Astfel, parafrazând titlul unui cunoscut roman al lui Erich Maria Remarque, se poate spune că „Pe frontul de (V)est, nimic nou”. Deocamdată.

Siria: drumul de întoarcere la casa arabă?

Maher NABOULSI concretizat, până în momentul de față, prin:

La jumătatea lunii aprilie, capitala irakiană a găzduit un summit arab care i-a adus împreună pe președintele egiptean Abdel Fattah El-Sisi, suveranul iordanian Abdallah II și premierul irakian Mustafa Al-Kadhimi, a cărui țară deține președinția curentă a conferinței anuale la nivel înalt a Ligii Arabe.

Poate că acest mini-summit ar fi fost trecut la rubricile rutiniere ale mijloacelor de informare în masă dacă pe agenda discuțiilor nu s-ar fi aflat un singur – și mai rar abordat – subiect de interes nu numai pentru participanți ci și pentru mediile politice, arabe sau non-arabe, din regiunea Orientului Mijlociu și nu numai: analiza oportunității ca, într-o perspectivă cât mai apropiată, Liga Statelor Arabe să decidă reprimirea Republicii Arabe Siriene în calitatea sa de membru al „casei comune” (care este Liga Arabă) – calitate din care această țară arabă a fost suspendată în urmă cu 10 ani, la 16 noiembrie 2011, în contextul războiului civil sirian, inițiativa deciziei aparținând Arabiei Saudite și Qatarului.

Summitul egipteano-iordaniano-irakian se circumscrie contextului în care Federația Rusă a inițiat demersuri programatice desfășurate atât în spațiul regional al Orientului Mijlociu arab, cât și în relaționarea cu actorii extra-regionali mai mult sau mai puțin implicați în evoluțiile dosarului sirian, toate acestea având drept finalitate propusă recăpătarea de către Siria a calității de membru al Ligii Arabe, încheierea stării de „izolare și încercuire” în care Siria se află de un deceniu și, în acest context, atragerea unor sponsorizări economico-financiare necesare procesului de reconstrucție, precum și limitarea până la eliminare a prezenței și influenței unor puteri regionale – Iran și Turcia, cu deosebire – asupra statului, societății și identității naționale siriene.

Inițiate în urmă cu o lună, demersurile s-au

- turneul pe care ministrul rus de externe Serghei Lavrov l-a efectuat în majoritatea statelor arabe membre ale Consiliului de Cooperare al Golfului;
- vizita oficială (la 12 aprilie) a aceluiași Serghei Lavrov la Cairo;
- contactele pe care Alexei Lavrentiev, reprezentant personal al lui Vladimir Putin pentru Siria, le-a avut în paralel la Damasc, inclusiv cu președintele Bashar Al-Assad;
- seria de discuții oficiale în alte capitale arabe, între care se regăsesc Iordania, Irak și Egipt.

Abordări și poziții rusești

Realitatea evenimentelor arată că demersurile Kremlinului pe lângă liderii arabi și la nivelul Ligii Arabe, vizând anularea rezoluției de suspendare a calității aliatului sirian de membru al organizației regionale arabe au demarat încă din noiembrie 2011, adică imediat după intrarea în vigoare a deciziei adoptată de Liga Arabă. Diplomația rusească a insistat în culisele summitului de la Alger, din 2016, pentru cristalizarea unui curent pan-arab favorabil regimului de la Damasc, în vreme ce șeful diplomației ruse a efectuat o navetă dinamică, dar discretă, în Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, emiratul Qatar și în alte capitale arabe; în aceeași ordine de idei, demersurile Moscovei au susținut și au obținut, din partea parlamentului sirian, adoptarea – în cursul lunii aprilie a.c. – unui apel adresat comunității arabe, cu solicitarea de revizuire a dosarului sirian din perspectiva relațiilor cu „frații arabi” și cu forumul reprezentativ al acestora, respectiv organizația pan-arabă a Ligii Arabe. În egală măsură, în conclavurile confidențiale pe care diplomații ruși le-au avut și urmează să le realizeze în continuare cu interlocutori arabi și cu reprezentanți civili ai opoziției siriene, aceștia accentuează, chiar ostentativ, o idee conexă dar nu mai puțin importantă și anume aceea că „subrezirea și eliminarea puternicei prezențe și influențe a Iranului islamic și a Turciei islamiste a lui Recep Tayyip Erdoğan nu va fi realizabilă decât odată cu reîntoarcerea politică și economică a comunității arabe către Damasc”.

După toate aparențele, demersurile desfășurate de Federația Rusă au reușit să producă o „breșă” funcțională în zidul ezitărilor și al șovăielilor arabe,

care contribuie la constituirea asistenței umanitare pentru Siria drept cale provizorie de eludare a sancțiunilor economice impuse de fosta administrație Donald Trump prin „Legea Cezar” și de Uniunea Europeană, simultan cu o vizibilă relaxare a rezervelor care mai persistă în „patria arabă” în ceea ce privește reocuparea de către Siria a fotoliului său de sub cupola Ligii Arabe.

Poziții arabe

Este evident că la nivel pan-arab persistă, încă, o stare de scindare și discordanțe atât în ceea ce privește reprimirea Siriei în Liga Arabă, cât și activarea și normalizarea relațiilor guvernamentale bilaterale - politice și economico-sociale. Pe de o parte, există grupul statelor care se pronunță pentru implementarea totală a Rezoluției 2254 din 18 decembrie 2015, prin care Consiliul de Securitate cere încetarea totală și sustenabilă a războiului și soluționarea politică și sub auspiciile ONU a crizei interne din Siria. Condiții care, pentru respectivele state arabe, sunt încă departe de a fi aplicate. Există, pe de altă parte, guverne arabe care au restabilit relațiile diplomatice cu Damasc, fără a numi însă ambasadori înainte de a „testa” comportamentul regimului Bashar Al-Assad. Mai există state care și-au retrimis ambasadorii la Damasc (cum ar fi Mauritania, la 11 aprilie), după cum există și state (Sultanatul Oman, de pildă) care și-au menținut relațiile bilaterale cu Siria. Se poate spune că, în prezent, curentul predominant la nivelul politic și diplomatic arab este acela că rațiunile care au dat sens actului colectiv arab de izolare a Siriei și-a consumat valabilitatea, cerând, însă, ca regimul de la Damasc să facă mai întâi o serie de pași care să răspundă Rezoluției 2254 și să ofere secretariatului general al Ligii acoperirea juridică necesară pentru revenirea la normalitate a

relațiilor cu Siria.

Dintr-o perspectivă geostrategică există, mai mult sau mai puțin evident, un consens de opinie cu dimensiune arabă cuprinzătoare și desfășurat pe coordonatele a două condiții care ar trebui abordate ca preambul la revenirea la normalitate:

- În primul rând Damascul, dar în egală măsură și Moscova, trebuie să acționeze pentru îngrădirea consistentă a influenței și prezenței iranene în Siria, simultan cu expulzarea sau retragerea tuturor efectivelor și milițiilor confesionale active pe teritoriul național sirian.
- În al doilea rând, este de preferat ca noua administrație de la Washington să-și facă cunoscute intențiile cât privește ridicarea sancțiunilor impuse regimului sirian și prezența militară americană în zonele siriene din estul râului Eufrat. Asemenea condiționări și doleanțe vor face, cu certitudine, obiectul unor noi și intense runde de contacte și negocieri bilaterale și colective.

Inițiativa „Profunzimea arabă”. Poziția guvernului sirian

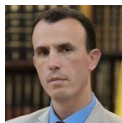
În contextul în care între capitalele arabe din Mashreq și din Maghrebul Orientului Mijlociu au loc discrete consultări și tentative de conturare a unei atitudini consensuale privind revenirea Siriei la „familia arabă”, un grup de personalități proeminente ale vieții sociale, intelectuale, academice și mediatice siriene au adresat liderilor de state arabe, între care Iordania, Egipt, Irak, Arabia Saudită, Qatar, Tunisia, Algeria și altele, un memorandum intitulat „Refacerea profunzimii arabe” – în fapt un apel la schimbarea colectivă a atitudinii panarabe față de relațiile dintre Damasc și Liga Arabă. Revenirea siriană la calitatea sa în raport cu Liga ar fi – se arată în document - un pas de reafirmare a coeziunii și solidarității arabe aflată la un punct de răscruce după „Primăvara arabă” și după „Acordurile Abraham” de normalizare a relațiilor arabo-israeliene, ceea ce ar facilita reconstrucția tradiționalei „profunzimi strategice” a comunității arabo-islamice în contracararea provocărilor și amenințărilor cu care această regiune a lumii este confruntată în momentul de față. Totodată, mai argumentează semnatarii memorandumului, normalizarea în cadrul Ligii a raporturilor arabo-arabe ar permite, între altele, îngrădirea „expansionismului puterilor regionale”, precum Iranul teocratic și Turcia noului otomanism și ar eficientiza în mare măsură pozițiile arabe împotriva fenomenului terorist jihadist, a conflictelor confesionale și a ingerințelor invazive

ale puterilor globale în intimitatea corpusului arab. Nu este ignorat nici argumentul că prin susținerea revenirii siriene la „căminul arab” s-ar pune capăt stării de scindare a demersurilor politico-diplomatice de soluționare a conflictului intern din Siria între diferite alianțe și „Platforme” străine – platforma Astana, platforma Soci, platforma Riyadh, platforma Cairo, platforma Ankara și chiar platforma multinațională de la Geneva, pentru ca în dosarul sirian să se impună o singură platformă arabă, respectiv cea a „marii familii arabe” unite sub emblema Ligii Arabe.

Semnificative pentru poziția autorităților siriene, convinge că în final drapelul sirian va fi arborat în curând la sediul Ligii, sunt și demersurile diplomatice pe care oficialii înșiși le-au întreprins în ultimul timp, între care turneul efectuat de șeful diplomației de la Damasc, Faisal Mekdad, în câteva capitale arabe, discuțiile susținute pe care președintele Bashar Al-Assad le-a avut la Damasc cu Alexei Lavrentiev, reprezentant special pentru Siria al lui Vladimir Putin, mai multele discuții „tehnice” între reprezentanții serviciilor siriene de informații și omologi ai lor din țări arabe ș.a.

Deocamdată, atenția lui Bashar Al-Assad este focalizată prioritar pe pregătirea alegerilor prezidențiale programate pentru data de 26 mai a.c., în legătură cu care se apreciază că reînnoirea mandatului pentru actualul șef al regimului de la Damasc, va aduce, în plan politic, o serie de măsuri concrete către o reformă și o schimbare care să răspundă condiționărilor regionale și internaționale și să permită o suspendare a penalităților internaționale impuse de Statele Unite și Uniunea Europeană, aceasta fiind una din barierele aflate, încă, pe drumul Damascului către Liga Arabă.

DESPRE AUTORI

Profesor universitar doctor **Cristian Barna** este cadru didactic al Facultății de Psihosociologie din cadrul Universității Andrei Șaguna din Constanța și profesor asociat al Facultății de Informații, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, al Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București și al Facultății de Istorie din cadrul Universității Babes-Bolyai din Cluj Napoca.

Adrian Popa este un tânăr cercetător în domeniul studiilor de securitate, doctor în Informații și Securitate Națională al Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, licențiat în Științe Politice și Relații Internaționale și absolvent al studiilor de master Studii Strategice și Drept Internațional din cadrul Universității Aberdeen, Marea Britanie.

Ambasadorul **Ion I. Jinga** este diplomat de carieră și lucrează în MAE din anul 1992. Între 1995 și 2001 a fost diplomat, adjunct al ambasadorului și însărcinat cu afaceri la Misiunea României la UE, Bruxelles, iar în perioada 2002 - 2003 a ocupat funcția de director general pentru Uniunea Europeană în MAE. În anul 2003 a fost numit ambasador în Belgia, între 2008 - 2015 a fost ambasador în Marea Britanie, iar din 2015 este Reprezentantul Permanent al României la Organizația Națiunilor Unite, New York.

Dumitru Chican a absolvit facultatea de Limbă, literatură și civilizație arabă și islamică la Universitatea București și a urmat cursuri de specializare postuniversitară în domeniul limbii arabe la Universitatea Națională din Cairo, Egipt. A absolvit, de asemenea, cursuri universitare în domeniul relațiilor politice, economice și diplomatice internaționale. Ca diplomat, interpret, emisar special prezidențial și ambasador extraordinar și plenipotențiar, și-a reprezentat țara în numeroase state arabe.

Dr. **Selçuk Çolakoglu** este licențiat al Departamentului pentru Relații Internaționale al Universității din Ankara și are un master în relații internaționale obținut la Universitatea Tehnică a Orientului Mijlociu din Ankara. În anul 2003 a obținut doctoratul în relații internaționale la Universitatea din Ankara.

A fost profesor asociat la Departamentul pentru Studii Turce al Universității pentru Studii Străine Hankuk din Seul (1999-2001). În anul 2008 a devenit profesor asociat pentru relații internaționale în Turcia după ce a fost vice-decan al Facultății de Economie și Studii Administrative Nazili (2006-2007). În perioada 2008-2012 a fost președintele Departamentului pentru Relații Internaționale al Universității Adnan Menderes din Aydın (Turcia). În anul 2013 a devenit profesor pentru relații internaționale la Universitatea Yildirim Beyazit din Ankara. A fost consilier în cadrul Centrului pentru Cercetare Strategică din Ministerul Afacerilor externe al Turciei (2011-2013) și vice-președinte al Organizației pentru Cercetare Strategică Internațională din Ankara (2013-2016). În prezent dr. Çolakoglu este director al Centrului Turc pentru Studii Asia-Pacific din Ankara.

James Noone este un distins absolvent al Colegiului de Război al SUA, promoția '95 .

Eva J. Koulouriotis este analist politic grec, specializat în Orientul Mijlociu. Este de asemenea scriitor și comentator în cadrul a numeroase instituții internaționale.

Web: www.evakoulourioti.com

N.B. Biografiile complete ale autorilor pot fi accesate pe pagina *Pulsul Geostrategic*, la rubrica „Autori”

"PULSUL GEOSTRATEGIC" - fondat în anul 2007
Buletin bilingv editat de INGEPO Consulting - București
www.pulsulgeostrategic.ro; Tel: +4-031 1011934
J40/4984/2019, CUI RO19298677

Director și Editor Coordonator:
Constantin IACOBÎȚĂ

Editor asistent: Vladimir-Adrian COSTEA

Editor adjunct: Pompilia VLĂDESCU

Editor adjunct și Tehnoredactare: Ciprian RĂDULESCU

ISSN: 1843-701X

Coperta: producție proprie

ABONAMENTE (un an) = 599 LEI

În prețul abonamentului aveți acces la site-ul www.pulsulstrategic.ro și beneficiați gratuit de toate materialele suplimentare editate.

La cerere primiți, la adresa indicată de dumneavoastră, ediția tipărită (6 numere pe an). Prețul include TVA și cheltuielile de expediere.

Anunțuri - Publicitate

Anunțuri și publicitate în cadrul revistei pot fi inserate în spațiul disponibil sau pe pagină/pagini separate.

Pentru detalii și condiții vă rugăm să ne contactați la office@pulsulgeostrategic.ro.

Acest buletin nu poate fi multiplicat și reprodus fără acordul scris al INGEPO Consulting. Este permisă folosirea unor materiale sau citate cu păstrarea exactității și titlului original, precum și cu menționarea expresă a sursei.

Opiniile exprimate în articole prezintă punctul de vedere al autorilor, care își asumă deplina răspundere asupra conținutului, și nu reflectă în mod obligatoriu pe acelea ale INGEPO Consulting.

Parteneri:

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE
The independent resource on global security

Stockholm
Beijing
Washington

Academia Română

Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale (ISPRI)

World Security Network

NETWORKING A SAFER WORLD

ifimes

MEDNARODNI INŠTITUT ZA BLIŽNEJVZHODNE IN BALKANSKE ŠTUDIJE
INTERNATIONAL INSTITUTE FOR MIDDLE-EAST AND BALKAN STUDIES

RIEAS Research Institute for
European and American Studies

DIPLOMAT
MAGAZINE
By / For Diplomats
www.diplomatmagazine.nl

STAN

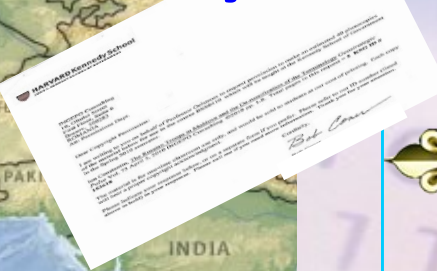

American Military University
American Public University

**School of Security
& Global Studies**

**Pulsul Geostrategic
este studiat și la Harvard!**

Borysten Intel

Pulsul Geostrategic a fost accesat, în ultima perioadă, în aproape 100 de țări (în ordinea numărului de accesări): România, SUA, China, Australia, India, Turcia, Spania, Iran, Siria, Israel, Rusia, Bangladesh, Germania, Moldova, Chile, Austria, Franța, Marea Britanie, Georgia, Azerbaidjan, Camerun, Venezuela, Argentina, Ucraina, Ungaria, Irlanda, Serbia, Armenia, Italia, Grecia, Liban, Qatar, Polonia, Filipine, Indonezia și altele.

În România suntem accesați în peste 40 de orașe.

**Începând cu Decembrie 2010 PULSUL GEOSTRATEGIC
este înregistrat în catalogul internațional
INDEX COPERNICUS JOURNAL MASTERS LIST**